

2010 / 2.

Ára: 600 Ft

folkMAGGazin

XVII. évfolyam

2. szám

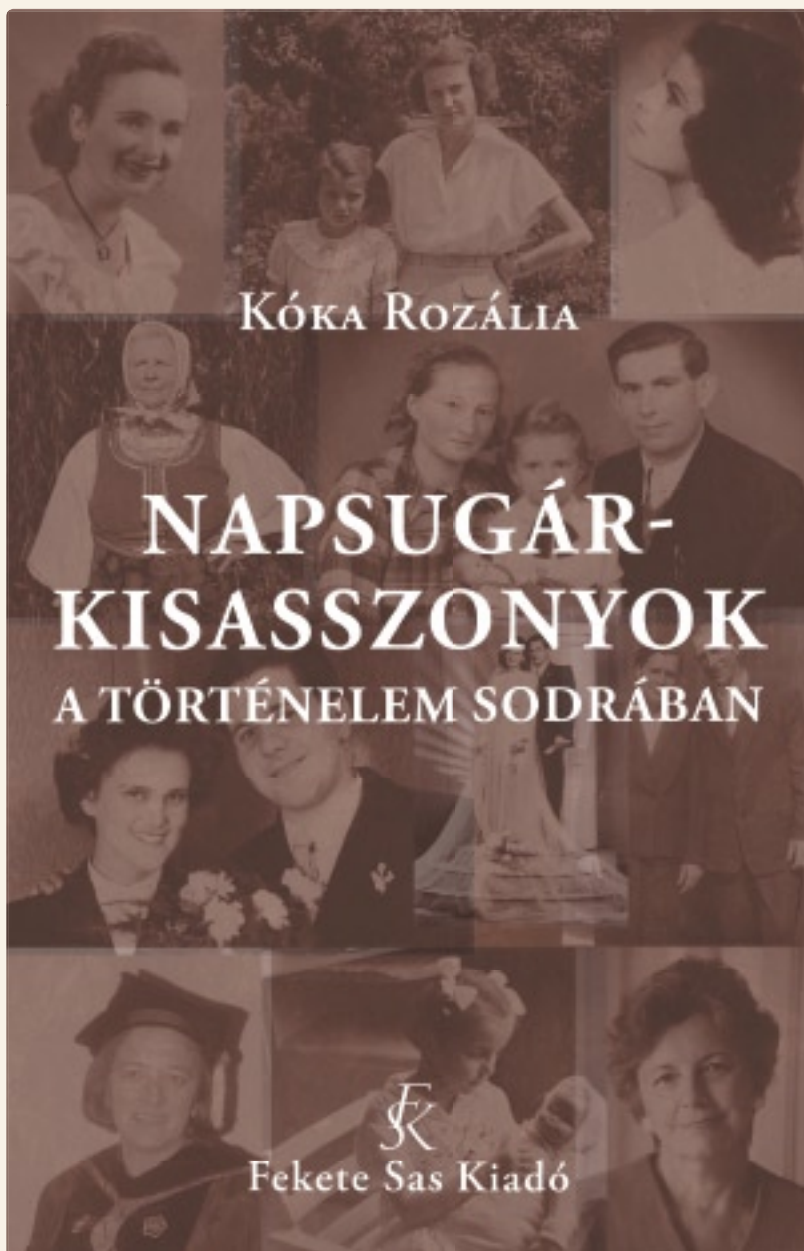
Napsugárkisasszonyok...

Interjúkötetünkben tíz csodálatos, bátor asszony életútját követheti végig az olvasó, a születésüktől kezdve napjainkig.

Valamennyien kortársaink, közvetve vagy közvetlenül részesei, szenvedő alanyai voltak a XX. századi történelem szörnyű viszontagságainak. Átélték az I. világháború következményeit, Trianont, a II. világháború borzalmaival vagy 1956 magyar sorstragédiáját. Életük meghatározó élményei közé tartozik a menekülés, kitelepítés, lakosságcsere, hontalanság, kivándorlás, kényszerlakhely, jogfosztottság, kiszolgáltatottság, többjük számára az árvaság, a végtelen szegénység is. Közülük egyeseket messze sodortak a történelem viharai, mások itthon éltek le életüket. Minden nehézséget leküzdve, emberhez méltó helyet vívtak ki maguknak a világban. Közös bennük a már kisgyermekkorukban megnyilvánuló szeretetre méltó és szeretni tudó személyiség, amellyel beragyogták családjuk, szűkebb vagy tágabb környezetük életét. Valamennyien „Napsugárkisasszonyok” voltak, ahogy egyikük fényképe hátlapjára írta az édesapja. Mái is jellemző rájuk a segítőkészség, a kitartás, a helytállás, a méltóság, az önzetlenség. A megingathatatlan szeretet és hűség a magyarsághoz és a magyar hazához – minden körülmények között és minden időben.

Kóka Rozália

Ára: 2700,- Ft
www.feketesas.hu

Impulzivitás és hagyománytisztelet

Az erdélyi gyökerű dél-alföldi művészpár, Barkos Beáta tűzzománcművész és Simon Miklós festőművész 300 négyzetméteren, több mint 150 alkotásával mutatkozik be március 20-ától Budapesten, a Falk Miksa utca 3. szám alatti galériában. A kiállítás hétfőtől péntekig 12-től este 7-ig, szombaton délután 4-ig tekinthető meg.

A TARTALOMBÓL:

5. Az erdőn túli Transylvania
Bába Imre
6. Újbuda Muzsikása
Csider István Zoltán
7. Néptáncantológia
Horácz József fotói
8. Szim András zenei hagyatéka
Juhász Zoltán
9. Bodza Klára DVD-bemutatója
K. Tóth László
10. EGYSZER VOLT, HOGY IS VOLT?
1848...
Kóka Rozália gyermekrovata
12. Hagyomány - Örökség - Közkultúra
Konferencia a népművészetről
13. Szem fölött, szív mögött...
Nagy Botond
14. A folklorista Vikár Béla - II.
Pávai István
16. Nyílt levél Román Sándornak
Nagy István
18. MAGTÁR
Fabián Gyula András versei
20. Apák és fiúk
Henics Tamás-Klebercz Gábor
25. NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK,
TALÁLKOZÓK, TÁBOROK
30. Hogy kerül a baranyai csizma...
Balogh János
34. XXI. Pécsi Folknapok
36. A radzsasztáni langáknál
Ábrahám Judit
38. A TÖRTÉNELEM SODRÁBAN
A szabadkai pacsirta (II. rész)
Kóka Rozália
41. Galga menti vonósbandák
Unger Balázs
42. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Miqueu és Baltazar

Miqueu Montanaro a hetvenes évek elején érkezett először hazánkba egy táncsoporttal, s rögtön beleszerelmesedett e számára egzotikus országba. Magyar lányt vett feleségül, sokat koncertezik nálunk, és szívesen lép fel magyar zenészekkel. Nemcsak okszitánnak tartja magát, hanem franciának és európainak is. Mint mondja, összeöntött mindent, próbált jó zenét összehozni a sokféle muzsikából. Nagyobbik fia, Baltazar „szintén zenész”, s amellet, hogy muzsikál Szomjas György Montanaro-filmjében, képzőművészként is közreműködik a produkcióban.

Harmincnyolc éve, hogy Miqueu Montanaro felfedezte magának hazánkat, s mint mondja, nehéz megmondani, mennyire változott meg azóta Magyarország.

– Tizenhat éves voltam, s egy ennyi idő fiatalember nem látja úgy az életet, mint egy 54 éves zenész. Ma már gyermekeim vannak, s mindent értek, amit az emberek beszélnek az utcán, akkor viszont egy mukkot sem tudtam magyarul – emlékezik. Hozzáteszi, hogy nemigen lehet összehasonlítani a régi időket a maiakkal. Franciaországban nem véletlenül mondják sokan, hogy húszévesen érezték magukat a legjobban, mert akkor például függetlenek voltak.

– Néptáncgyűttesünkkel érkezünk vendégszereplésre. Soha nem felejttem el azt az élményt, hogy mennyire lenyűgözött bennünket Magyarország kultúrája s az itteni életmód, számunkra egzotikus volt ez a világ. Persze az itt élők nemigen utazhattak, keveset is kerestek, de rám nagyon erősen hatott ez a találkozás.

Fogalma sincs, mikor kezdett muzsikálni, de vélhetően igen korán, mert az összes gyermekkori képén van valamilyen hangszer. A kis tanyákon, ahol éltek, sokat énekeltek, szólt a zene is. Az iskolában tanult furulyázni, majd szaxofonozni, s népzenevel is foglalkozott.

Nagyobbik fia, a huszonhat éves Baltazar hegedül, nemrég tárogatót is vásárolt ha-

zánkban, s ezen a hangszeren is egyre ügyesebben játszik.

– Azonkívül, hogy jó érzés Baltazzal muzsikálni, van még egy örömöm: ritkán talál az ember olyan zenészt, aki onnan indul, ahová én mára eljutottam – mondja Montanaro. – Nem vagyok népzeneész, klasszikus zenész, dzsesszzenész, hanem mindegyik egyszerre. És mindez Baltazarra is igaz. Nem kellett neki magyarul, hogy ő minden egyszerre. Beleszületett, belenőtt.

Tavaly jelent meg Magyarországon Miqueu és Baltazar Duó című lemeze. Baltazarnak Belgiumban és Franciaországban is van zenekara, amelyekkel sokat koncertezik Nyugat-Európában és a tengerentúlon. Miqueu-ék olyan dallamokat kerestek, amelyek érthetőek a közönségnek, de „farragták” is a publikumot.

– Nagyon jó, hogy át tudom adni a fiamnak, ami bennem van – teszi hozzá az idősebb Montanaro. – Játsszom most Franciaországban egy zenekarban, amelyben a legfiatalabb zenész tizenkilenc esztendő, s utánam a legidősebb huszonhat. Hallják a népzene, a kortárs muzsikát meg egyéb zenéket, s nekik ez egy.

Miqueu-re jellemző, hogy amikor a népzene kiadó francia Ocora cég felkérte lemezfelvételre, sikerült meggyőznie őket, hogy elektromos gitár is szerepelhessen a CD-n, mert nem száz évvel korábbi muzsi-

Baltazar Montanaro munkája

Címlap: Huszár - Péter László rajza

fotó: Barna Laczy

kát akart játszani, hanem annak ma élő változatát.

Baltazar – akinek az édesanyja magyar, az apai nagymamája pedig olasz – arról beszél, számára természetes, hogy nincsenek határok, nem nagyon tudja szétválasztani, hogy melyik dallam honnan jön, minden csak egyszerűen zene. A régebbi időköt felidézve elmondja, hogy Franciaországban főként a tekerő és a duda terjedt el, aztán úgy száz esztendeje megjelentek az olaszok a harmonikával, s most viták folynak arról, hogy a bőgő tekinthető-e népi hangszernek. Halott táncmuzika felvételeket a hetvenes évekből, de Beatlest is népzenei hangszeren.

– Amikor Mandel Róbert tavaly meghívott bennünket Vujicsicsékkal a határnyitás huszadik évfordulójára, ott volt egy csomó politikus, és örültek, hogy véghez tudták vinni a vasfüggöny lebontását. Mi zenéltünk, s arra gondoltam, hogy amikor először idejöttem a hetvenes évek elején, akkor még nagyon szigorú határzár választotta el Magyarországot Európától, de mi úgy tettünk, mintha ez nem létezne. Meghívtunk magyar zenészeket, s mi is gyakorta jöttünk ide. Tehát mi már jóval korábban megnyitottuk a határt – mondja Miqueu.

Szomjas György filmet készített Miqueu Montanaróról.

– Ez nem portréfilm, abban az értelemben, ahogy népzeneészeket – a dudás Pál Pista bácsit, Zerkula János vagy Maneszes Márton primásokat – bemutattam, hanem ennél sokkal több – mondja a Kossuth-díjas filmrendező.

– Miqueu-ben az ragadott meg, hogy időben és térben szerteágazó az élete, mégis át-

fogható. A munkálatok során Gyimesbe is ellátogattam vele, de Provence-ban is forgattunk náluk. Török zenészek, finn harmonikásnő, japán táncos, a legkülönbözőbb emberek szerepelnek a filmben.

Arról is szól a film, hogy amikor Miqueu idekerült, a magyar népzenei mozgalommal találkozott, akkoriban jöttek létre a városi táncházak, tehát azzal szembesült, amit odahaza ő is szeretett volna megvalósítani. S össze tudta kapcsolni saját vidékének muzsikáját a magyar zenével, s ezt továbbvinni, továbbfejleszteni. Ökrös Csabával, Kobzos Kiss Tamással és a sátoraljaújhelyi együttesel játszott először a magyar zenészek közül. Magyar lányt vett el, akit a táncmuzika köréből ismert meg, s azóta együtt élnek, így mindez családtörténet is. Felesége, Niké jó nevű festőművész.

– A zene pedig azért érdekel, mert a filmjében eléggé „lepra dolgok” szoktak megjelenni, így az alkotásaimban a szépséget a zene közvetíti. A nemességet, a szépséget, az emelkedettséget képviseli. Általában így gondolom, de amit Montanaróék vagy a magyar népzeneészek is játszanak, az emberi hang, amely természetes hangszeren, akusztikusan szólal meg, olyan zene, amelyre igény mutatkozik, mert a világ tele van zajokkal, zörejjel – magyarázza a muzsikához fűződő viszonyát Szomjas György. A filmrendező rockzenén nőtt fel, de mint mondja, ahogy halad előre a korban, az említett muzikusok kortárs zenéi állnak közelebb a szívéhez. A filmben a zenészekkel nem feltétlenül produkciókat vettek fel, hanem olyan helyzeteket, próbákat, beszélgetéseket, amelyek kiegészítik egymást.

– Ahol adódott rá lehetőség, igyekeztünk olyan helyen felvételt készíteni, ahol nem színpadon szólt a zene, mert ez így spontánabb. Sok anyagot vettünk fel, azt tervezve, hogy a filmnek három változata lesz: az egyik egy koncertfilm Montanaróéknak és vendégeiknek az A38 hajón októberben történt fellépéséről, a másik verzió egy hat-nyolc 25 perces filmből álló tévéfilmsorozat, s egy körülbelül 90 perces film is, amelyik a fő produkció – tájékoztat Szomjas György. A mostani magyar filmszemlén információs vetítésen mutatták be a Keleti szél – a koncert című filmet. A film készítése Miqueu idejét is igénybe vette, de szívesen állt a stáb rendelkezésére. A rendező szerint el kell találni a jó arányt, s azért készített további két változatot, hogy ne kelljen mindent a fő filmbe tömöríteni. Így pergősebb, koncentráltabb film készül sok mozgással, táncosokkal.

Baltazar a zenélés mellett rajzokat készít édesapja életéről, a vele történekről, illetve olyan helyekről, ahol Miqueu megfordult. Hegedülni kisgyermekkorától hallott jó néhány magyar zenészt, többek között Ökrös Csabát és Szarka Tamást, de nem miattuk lett hegedűs. A szomszéd kislány tanult hegedülni, ő pedig beleszeretett, s ezért kezdett el ő is ezen a hangszeren játszani.

S hogy mit hoz a jövő? Miqueu erről csak annyit mond, hogy az improvizáció érdekli, s annyit már most tud, hogy kikkel dolgozik 2013-ig.

K. Tóth László

A Magyar Nemzet Magazin című mellékletében 2010. február 20-án megjelent Határnyitó című írás bővített változata.

Az erdőn túli Transylvania

A folkMAGazin VI. különszáma

Lapunk idei különszáma Molnár Zoltán fotográfus koncepciója alapján készült. Saját munkái mellett Czellár Gabriella és Zátanyi Tibor képei, valamint Kányádi Sándor Nyergestető című költeménye segítségével jeleníti meg Erdély, Gyimes, Moldva sajátos nézőpontú, a művészek egyéniségén átszűr arculatát. Az alábbiakban a kiadvány előszavát közöljük.

Nézni a Tamási Áron, Sütő András által is csodált és méltóságteljes fenyveseket, nézni a buszból, melynek kipufogógáza részben az utasterbe jut, másutt is előfordul – talán – a természetközelségének, romantikus szeretetnek és egyidejű brutális pusztításának ez az elegye, ilyen kis területen azonban nem. Erdélyt izgalmassá a Balkánhoz hasonlóan a dimenziói teszik. Harminc kilométeren belül kontinenseket utazhatunk, a szász Segesvárról (Rajna-vidék) az örmény Erzsébetvárosba, mely azért épült a főúttól távolabbra, hogy le lehessen zárni az utakat, ha a férfiak – kereskedők – távol voltak (Kis-Ázsia), majd egy villámgyors látogatás a speciális közeledési technikát igénylő baráthelyi rezes cigányok falurészében (földrajzi értelemben nem besorolható kultúra, de leginkább Erdély) és mindez egy gyorsvonati megálló távolságra van egymástól Erdély közepén. Ez csak az egyik irány. Ellenkező irányban a középkori segesvári óvárosból egy hamisítatlan román lakótelepre jutunk – aminek a köznyelv a hangulathoz illően gúnynevét a '30-as, '50-es évek kényszertelepítéséről elhíresült, Duna menti roppant unalmas és sívár Baragantól kölcsönözte. Továbbmenve a fehéregyházi Petőfi-emlékmű mellett Héjjasfálvánál búcsút intünk a főútnak és az utolsó román feliratnak: megérkeztünk Székelyföldre. Ugyanez a változatosság megvan függőlegesen is, Biharban és a Szilágyságban az etnikai határ nagyjából a 200 m-es tengerszint feletti magasság vonalában húzódik és mivel dimbesdombos vidékről van szó, nehéz eldönteni, ki-kinek a nyelvszigete a nyelvtengerben.

Ezt mindannyian ismerjük, különösebb szem nem kell hozzá, ahhoz viszont már inkább, hogy a rombolásnak és a szépségnek ugyanezt a mozaikosságát észrevegyük. A Tamási Áron Ábeljének tündérrealizmusa milyen közel van a balánbányai rozsdás hol garázs-, hol gyárfunkciójú kalyibákhoz. Mindkettő örökség. Mindkettőben benne van az elzártság és a szegénység, csak ellenkező irányba indultak el. Mindkettő karnyújtásnyira van a rengetegtől. Ábel a részének tekinti magát, a balánbányai buherátorok meg csupán eszköznek. Balánbányát mint elborzasztó példát a Hargita megyei helyszín miatt emeltem ki, a jelenség Románia-szerre megvan. A Duna-deltában is maguk körül csinálnak az emberek disznóolat, csak ott a pusztítandó nem a fenyő, hanem a nád, meg a hal, meg a madártojás, meg ami eladható.

A rengeteget Ábel úgy élte meg, mint hal a vizet: ez az ő világa és ha ez nagy, akkor az ő világa is nagy. A fanyűvők meg úgy, hogy van belőle elég, nem kell azt sajnálni. Míg Magyarországon a '70-es, '80-as években megtanultuk a természet végességét, azzal, hogy használjuk, megláttuk és megértettük elpusztíthatóságát, ezzel saját halálos ítéletünket is. Erdély (Románia) fáziskéséssel még a természet leigázása című szovjet gyártmányú tételnél tartott. A Rengeteg azért Rengeteg, mert rengeteg van belőle. A '80-as években

Zátanyi Tibor: Csíksomlyó, 2006.

a Szereda-Gyergyói vasút Csíkrákos mellett szinte az erdő szélén ment, ma az erdő határa három dombbal odébb van az engedélyezett (ennek is van árfolyama) és a nem engedélyezett fakitermelésnek köszönhetően. A szegénység és környezettudatos gondolkodás közötti fordított arány tettenérhető másutt is. A svájci alpesi szelektív hulladékgyűjtők és az ózdi erdőpusztítás közötti különbséget a munkanélküliségi statisztikákban is kereshetjük. Csakhogy Ózd vagy Szilézia messze van a Matternhorntól. Balánbánya kb. 5 km-re a Nagy-Hagymástól, ahogy a szappanbuborékok fújó gyerekeket ábrázoló képen a Bucsecs a betonakármitól, valaki valamikor akart ott valamit. A természet érintetlenségét, szépségét nem egy kresztábla vagy egy telefirkált, szemetes esőbeálló törli meg – ahogy ez a Pilisben szokás –, hanem egy beton akármí, vagy cementgyár, vagy foszladozó szigetelésű csővezeték, de legalább egy teherautó-futómű, ami kizárja az esetlegességet. Az erdőszéli szemétkupac esetleges, a verespataki pincékben házilag cíanozott aranymeddő hadüzenet.

Az elzártságnak köszönhetően – mind földrajzi, mind politikai értelemben értem az elzártságot – sok minden megőrződött a hagyományokból, a népviselet, néptánc, népdal foltokban túlélte a huszadik századot. Ezt csodáljuk, másutt viszont a huszadik század győzte le és irtotta ki a hagyományokat, míg a harmadik helyen ötvöződött a tradíció és a huszadik század: a vásári forgatagban alig árulnak igazi kézműves terméket, de a sárban pont úgy cuppog az ember, mint kétszáz éve. A forma megmaradt, a tartalom más.

Erdély lassan száz éve más utakon jár – noha halkan megjegyzem a történeti hűség kedvéért, hogy 1867 és 1918 között tartozott Magyarországhoz, és a szász történetírás is csak az Osztrák-Magyar Monarchia idejét tartja Ungarnzeit-nak azaz Magyar időnek. A legtalálhatóbb kifejezés Erdélyre Wesselényitől származik: a kisebbik haza. Magyarokat találunk a képeken, azonban tévedünk, ha Magyarországot keressük rajtuk.

Bába Imre
kartográfus

Újbuda Muzsikása

Január 22-én, a Magyar Kultúra Napján Szkok Mihály festőművész mellett Sipos Mihály, a Muzsikás együttes hegedűse vehette át Molnár Gyula polgármestertől a Pro Cultura Újbuda kitüntetését.

A mikor a Dávid Ferenc utcába költöztek, Sipos Mihályék szinte senkit nem ismertek a környékről. Gyorsan beszereztek néhány cserjét, virágot egy kereskedésben, és nekiálltak veteményezni a ház előtt. Az arra járó környékeliek meg-megálltak, hogy figyeljék a munkát, a házaspár jó néhányukkal szóba is elegyedett, így kiderült, sokakban feltámadt a kedv, hogy csinosítani kezdjék az utcát. Igen ám, mondták többen, de se ásó, se kapa, se locsoló nincs a háznál. Így hát Siposék kölcsönadták az eszközöket, és – ha nem is varázsütésre, de – széplülni kezdett a hely. A közös erőfeszítésnek köszönhetően.

A hetvenes évek elején kezdtek táncházakat szervezni a Fehérvári úti Fővárosi Művelődési Házban (FMH). Sipos akkoriban a Bartók Táncegyüttes zenésze volt, ahogy barátai is. A Muzsikást 1973-ban alakították ifj. Csoóri Sándorral és Hamar Dániellel. Egyre több helyre hívták őket, s maguk is, amolyan hagyományteremtő céllal, saját ötlettől vezérelve karácsonyi koncerteket kezdtek szervezni. Azóta is minden év végén színpadra lépnek az FMH-ban.

– Mindig hívunk egy vendéget is, aki lehet zenész, táncos, néprajzos, parasztember, mesemondó.

Bemutatjuk őket, esetleg együtt muzsikálunk velük – magyarázza. Mások mellett Berecz Andrást, Kallós Zoltánt, Dresch Mihályt vagy Bognár Szilviát is vendégül látták már a Muzsikás-karácsonyon. Az együttes alapítója szerint a népzene olyan, mint a nyelv: ezredévek lenyomatait őrzi. A Muzsikás mindig jó kapcsolatokat ápolt a népzene tudósokkal is, akik szívesen segítettek az együttes munkáját.

De a nem „professzionális” népzenei körökben is vannak kedves mestereik, akikhez bármikor fordulhattak, s akik olykor Budapesten is meglátogatták a tanítványokat. Erdélyi tanítóik között találhatunk énekeseket, zenészeket, táncosokat is, akik nem a városban tanulták a hagyományt, hanem az anyatejjel szívták magukba. Ne gondoljuk azonban, hogy csupán a zene „technológiáját” kapták a budapesti muzsikások ezektől a mesterektől, legalább ilyen fontos volt, és fontos ma is a lelki útravaló, az életmód, életszemlélet, amit az együtt töltött idő alatt elsajátíthattak.

– Az összes mesterünk valamilyen nagyon fontos funkciót lát el a saját közös-

ségében, elsődleges célja pedig, hogy ezt a funkciót megfelelőképpen töltsse be. A zene eszköz, nem pedig cél. Megtanultuk tőlük a pozitív „egy vagyok a sorban” szemléletet. Az a dolgunk, hogy segítsük a közösséget, amelyben élünk – magyarázza a Muzsikás alapítója, akinek mestere a széki prímás, Moldován „Ilka” György volt. S hogy a mélyről jött hegedűs milyen jól teljesítette a közösségbéli szerepét, bizonyítja, hogy a cigány leányanyától és feltehetőleg román apától született Gyuri bácsi temetésén a falu legnagyobb gazdáit vitték a mesterember koporsóját. Megint csak a közösség, a közösségi érzés erejéről van szó.

A mai világ nem áll túl jól ebből a szempontból. A hegedűs úgy véli, a közösségek

fotó: Móricz Simon

kialakulásához nagyon fontos volna például a közös éneklés. Ő maga a Kodály-iskoláként számon tartott Lorántffy diákja volt, ahol a mester tanítványai is tanítottak, és maga Kodály Zoltán is gyakori vendég volt Bors Irma és Csík Miklós óráin, hogy tanácsokkal, ötletekkel lássa el a tanárokat. Hét zeneórájuk volt hetente, gyakorlatilag egész nap zengett az iskola. Azt mondja, ma is hasonlóan intenzív ének-zene oktatásra lenne szükség, hiszen a közös éneklés nem csak kollektív örömforrás, de abban is segíthetne, hogy másféle diszciplínák tanóráinak hangulatát megalapozza. Ha a srácok énekelnének, míg mondjuk egy matekóra elején a tanár elvégzi a kötelező adminisztrációt, örömet szereznének a pedagógusnak, pár percig egymásra figyelnének, ilyenformán valóban „megérkeznének” az órára. Ugyanezt gondolja a közös mozgásról, legyen szó egyszerű fogócskáról, szaladgálásról, fociról vagy egyéb, napközben üzhető sportokról.

– Hogy az egyén mire képes, nagy mértékben függ a fizikai és mentális adottságaitól – de attól is, mit gondol saját magá-

ról. Ez pedig annak függvénye, hogy saját közösségében milyen szerepet játszik. Van-e helye, szervesen részt vesz-e a csoport életében, vagy esetleg kitzasztott, magányos. A modern pszichológiai irányzatok egy része is ezt állítja – így Sipos Mihály, aki „civilben” egyébként az MTA pszichológiai intézetének matematikusa. A gyermek, aki örömet leli a közösségi aktivitásban, az élet más területein is jobban teljesít. Megtanulja, hogy ami jó neki, az másnak is a hasznára válik.

Ez a „küldetésstudat” indította arra a Muzsikást 2005-ben, hogy elindítsák a rendhagyó énekórákat. Meg az, hogy a többség nagyon keveset tud saját népe zenéiről, az iskolákban is háttérbe szorul az élő zene ismerete. – Pedig ahhoz, hogy igazán megismerjük a patagóniai népzénet vagy mondjuk a legmodernebb reggae- és dzsesszirányzatokat, először a saját nyelvünkhöz, kultúránkhöz kapcsolódó alkotásokban kell elmélyülnünk – állítja Sipos Mihály. Elhatározták hát 2005-ben, hogy évente ellátogatnak ötven iskolába, ingyen, hogy ízelítőt adjanak a népzeneből. Először a kerületi iskolákban fordultak meg, majd jární kezdtek a többi budapesti sulit is. Az egyik ilyen koncert után

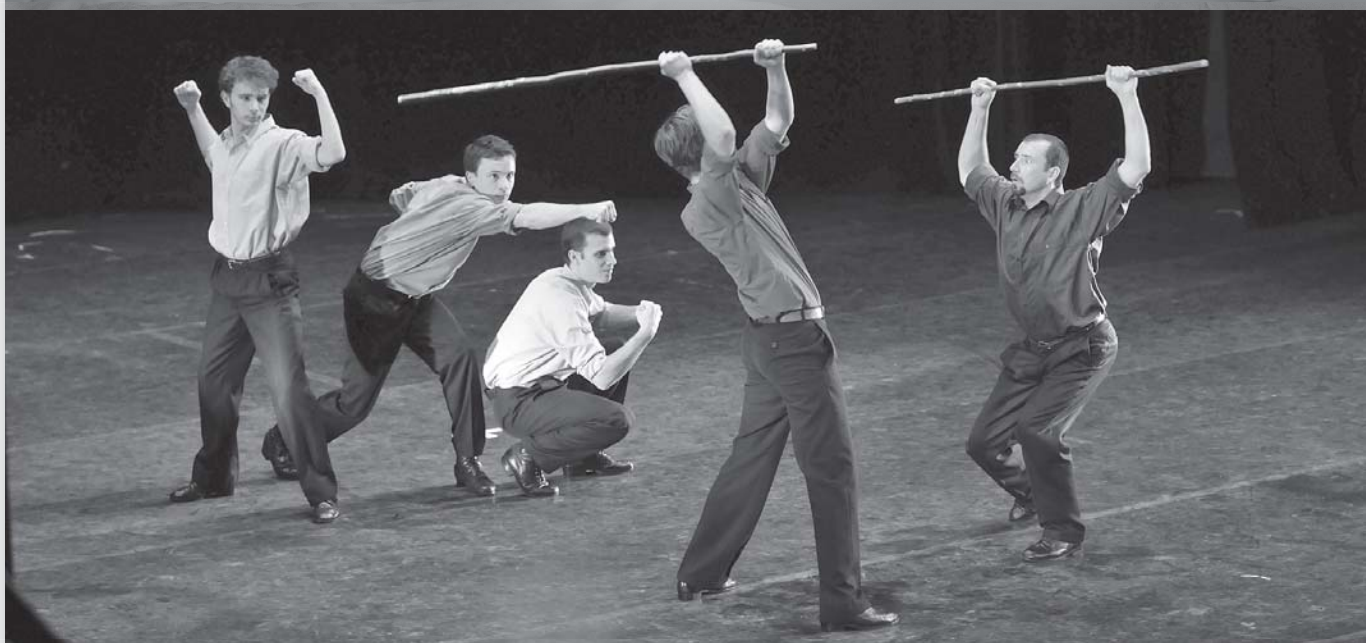
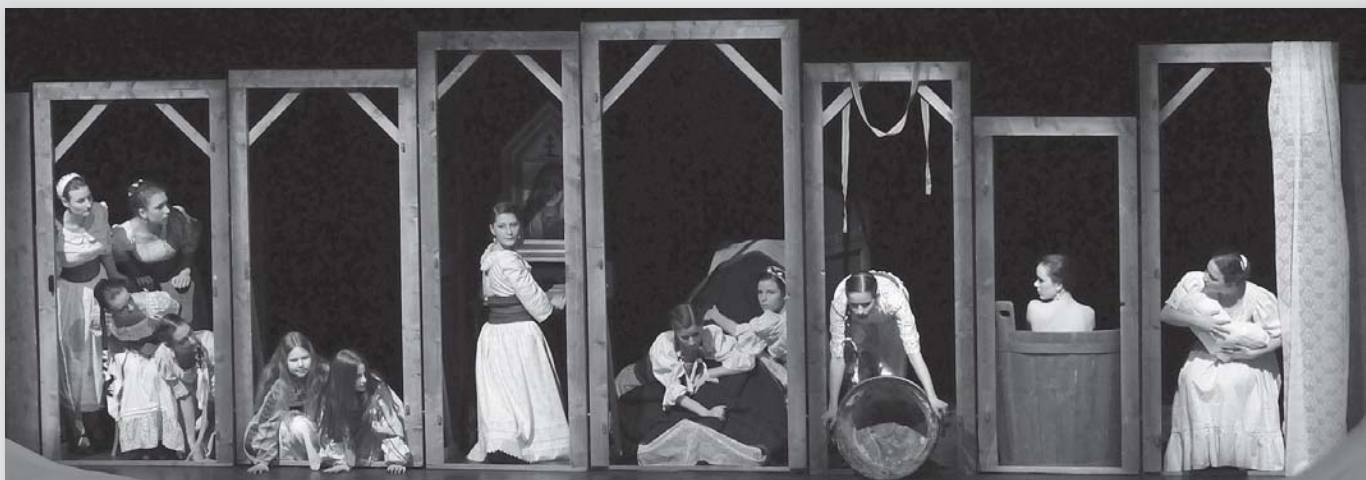
odament hozzájuk egy rokonszenves ember, beszélgetni kezdtek a zenéről – Hernádi Zsolt volt az, a Mol vezérigazgatója. A találkozó eredményeként létrejött egy szponzori megállapodás: az olajcég által biztosított forrás teszi lehetővé azóta is, hogy Sársadánytól Sopronig, Harkánytól Erdőbényéig az ország minden táján tarthattak már ilyen rendhagyó énekórákat a Muzsikás tagjai.

A munka és a számtalan koncert után persze kell egy hely, ahová vissza lehet vonulni, ki lehet pihenni a mindennapi fáradalmakat. Sipos Mihály azt mondja, a Szentimreváros éppen megfelel erre a célra. Szereti, hogy közel van a Gellérthegy, amely prima kirándulóhely, nagyokat lehet sétálni a srácokkal, de az is jó, hogy egy ugrásra terül el a Feneketlen-tó, időnként a 41-es villamos vonalán is végigdöcögnek, egész a Kamaraerdőig. A legfontosabb mégis a családi otthon, a Dávid Ferenc utcában. Pláne, mikor zöldellni kezdenek a szemközti játszótéren a gesztenyefák.

Csider István Zoltán
Népszabadság – 2010. január 28.

Néptáncantológia

fotó: Gorács József, 2010

Szim András kömörői pásztor zenei hagyatéka

Szerkesztette: Juhász Zoltán

Gyűjtötték: Juhász Zoltán, Sáringer Kálmán, Berecz András, Vavrincez András

1991. április 14-én alkonyatkor Szim András kömörői juhász éppen készült hazahajtani, amikor Sáringer Kálmán és e sorok írója feltűnt a kései szürkületben. A kölcsönös bemutatkozás után Szim András azonnal viharkabátja zsebébe nyúlt, onnan alumínium fóliába csomagolt túrós palacsintát vett elő, és azt mondta Sáringer Kálmánnak: „Látom, kedves öcsém, szép bajuszod van, vegyél palacsintát, a feleségem sütötte, ő is csomagolta.” „Te pedig, kedves öcsém, a körszakálladdal együtt elmehetsz a fagyizó-egyletbe. De azért te is vehetsz egy palacsintát” – fordult e sorok írójához. A CD-n hallható felvételek legkorábbi darabjai – mint ahogy a későbbiek is – ezután a beszélgetés után készültek Szim Andráséknál. A furulyaszó és éneklés közben szinte folyamatosan ott hallható fecskecsicsérgés, kiscsírke-csipogás, kutyaugatás, birka-bégetés, tányér- és pohárcsörgés, olykor feleség-kuncogás ezután a beszélgetés után már nem is szorul magyarázatra. Szerencsére remény sem volt olyan helyet találni Szim Andráséknál, ahova a velük élő természet hangjai be ne szűrődtek volna. És ahova a vendégszeretetük el ne kísért volna.

„Tán még mikor Árpád bejött Magyarországra a juhaival, azóta a familia mind juhászcodott” – így összegezte Szim András ritkaságszámba menően mély emlékeztető családfáját. „Törzspásztorok” ők, juhász nagyapja a Bereg megyei Dédáról költözött a szatmári Csarodára, innen vezetett a család útja Nyírmadán, Kocsordon át Kömörőre.

Szim András 1924-ben született Vámosatyán. A családi hagyománynak megfelelően – juhásznak. Mert „arra külön születni kell, nemcsak hogy hát... Azt mondják, a juhásznak jó dolga van. De van olyan kor is, ha száz keze volna, tán az is kevés volna. Mikor ellik hatszáz birka... éjjel-nappal közte bábáskodni, egyiket idetenni a fiával, a másikat oda... Egy tévedés van, már összekavarodott az egész. Csak egy tévedés legyen, elveszi egyik a másiknak a fiát, utána meg majd elhajtja, akkor már ez se kell neki, az se kell neki. Ott tiszta fő kell, ott nem lehet pályinkázni. Az ne menjen juhásznak, aki azt mondja, jó dolgom lesz, úgyis belebukik!”

A furulyázás és a pástornóták is a születés jogán, a juhászzal együtt szálltak Szim Andrásra.

„...este hazamentem, apám fogta a furulyát, nekifogott furulyázni... »na gyere, most már fűjjad te«. Akkor fűjtam én is. Majd oszt' már ahogy nőttem, mentem a birkával, velem volt mindig, furulyáztam, hon apám vette el tőlem a mezőn, hon elvettem én tőle... így ment a mi tanulmányunk.” Ruszin vásáros furulyakészítőktől vettek egyforma hangszereket, hogy együtt is tudjanak játszani. De a legkedvesebb, egész életében őrzött furulyáját nem pénzért szerezte: „Volt egy öreg juhász Pusztatermen, Fejes Tamás bácsinak hívták. Tán

a csontja sincs meg már annak az embernek. Eljött apámat meglátogatni, haj, nagyon régen. Elhozta a kis furulyát, hogy ő hogy tud furulyázni. Mikor furulyázott a Tamás bácsi, azt mondja: »hagy lám, te hogy tudod fűjni!« Akkor eljátszottam neki egy pár nótát, azt mondja: »Nesze fiam!«, azt mondja, »Neked való ez, nem nekem!«. Szóval így került ez a furulya is hozzám. Meg is tartottam magamnak. Hogy oszt' kié lesz, mié lesz, hogyha meghalok? Valaki majd csak hasznát veszi, vagy megtartja emlékébe.”

A furulya elsősorban a legelőre való hangszer, a természettel mély kapcsolatban élő ember zenei megnyilatkozásának eszköze. A falusi nép Szatmárban a XX. században e helyett a „természetimádó” szerszám helyett már gyári hangszereket igényelt és kapott: Szim András a bálók klarinéttal játszotta végig a vonós bandákban: „Én voltam a klarinétos, ilyen vonós zenekarba”. Hát, ha meguntam játszani, akkor felállottam táncolni, fordultam kettőt-hármat a leendő nejemmel, akkor felmentem klarinézozni tovább. Így ment ez, így ösmerkedtünk mi össze a feleségemmel.”

1991 és 1995 között számos alkalommal részesültünk Szim Andrásék vendégszeretetében, gyűjtőtársaimmal, Sáringer Kálmánnal, Berecz Andrással, Vavrincez Andrással és Agócs Gergellyel együtt. A CD-n hallható felvételek ezen alkalmakkor készültek, egy olyan pástortememberrel, aki a Felső-Tisza-vidék pástorthagyományának, így a pástorzene hagyományának is avatott, született tudósa. Szinte kizárólag pástornóták hallhatók a lemezen, és ez nem is elsősorban a szerkesztő, hanem Szim András ízlése szerint alakult így. A hangszeren megszólaló régi pástordallamok sajátos szatmári ízű cifrázataikkal, variációikkal valóban mintha a Teremtés harmóniájának, szépségének, világosságának utánpótlói lennének. A pástorelet szépségéről, svihákságáról, betyárságról, csárdákról és csárdásnékről, rabságról és igaz szerelemről szóló szövegek pedig a földi lét szépségeit foglalják össze – a törzspásztor szemével. A pástornóták mellett helyt kapott a lemezen néhány olyan, zenei hagyományunk újabb rétegeibe tartozó dallam is, melyeknek szellemes, virtuóz hangszeres előadása a bálókban tánc alá játszó zenész arcát is megmutatja. Ilyenek az 5/2. szám alatt hallható dallamok. Köztük az utolsó hangszeres, „Magyar szóló” nevet viselő darab címével is a verbunkos stílusba nyúló gyökereire utal.

Aztán meghalt Szim András. A zenéje azonban fennmaradt utána. „Valaki majd csak hasznát veszi, vagy megtartja emlékébe.” Gyűjtőtársaimmal együtt kívánjuk, hogy vegye hasznukat a tisztelt utókor, „Árpád juhai”. Értsen belőlük és nagyon vigyázzon rájuk, mert ha „egy tévedés van, már összekavarodott az egész”.

Juhász Zoltán

Lélekvirágok

A Bodza Klára életútját végigkövető DVD bemutató koncertjéről

Március 5-én, születésnapján tartotta Bodza Klára énekművész-tanár ünnepélyes körülmények között Lélekvirágok címen nemrég megjelent DVD-je bemutatóját. A Hagyományok Házában a telt ház as előadás után a művésznő dedikálta az életútját végigkövető kiadványát.

Az Etnofon Records gondozásában napvilágot látott DVD a művésznő pályájának 40 éves évfordulójára készült, ezért új stúdiófelvételek mellett az MTV1-től és a Duna Televíziótól kikért archív felvételeket is tartalmaz, összefoglalva munkásságát az indulástól a jelenkorig. Bodza Klára 22 éven át házastársa volt Czidra Lászlónak, a régi zenét játszó Camerata Hungarica együttes hajdani vezetőjének, így a historikus zene énekes részével is foglalkozhatott. A DVD az énekesnő pályájának ezt az oldalát is bemutatja, s a zenei anyagok mellett Bodza Klárával készült televíziós interjúk is láthatók rajta, így az érdeklődő megismerheti a művésznő gondolatait és hitvallását.

A bemutatón bensőséges, szeretettel átfűtött, forró hangulatú koncert zajlott. Csúcspontként a művésznőt mintegy harminc tanítványa vette körül a színpadon, akik közül azóta már sokan maguk is tanárokká, a Népművészet Ifjú Mestereivé váltak. A fellépők között szerepelt a Méta együttes is, akikkel Bodza Klára pályafutása során sokat dolgozott együtt, s a Camerata Hungarica tagjai is muzsikáltak az eseményen. A műsort tovább színesítette Heley László színművész, nagyszerűen tolmá-

csolt versekkel. Juhász Gyula, Buda Ferenc, Tornai József és Wass Albert művei mellett Bodza Klára két verse is elhangzott a programban. Az estet Vakler Anna vezette, aki igazi háziasszonyként maga is hozzájárult a kitűnő hangulat megteremtéséhez. A műsor végén a közreműködők a Sok születésnapokat... kezdetű széki dallal lepték meg az ünnepet, aki meghatottsággal fogadta ezt a szép gesztust.

„E pillanatban úgy éreztem, hogy többek között ezért is érdemes volt ezt az életpályát végigjárni. Ahol az életem során valaha tanítottam, az összes munkahelyemről eljötték egykori tanítványaim. Az Óbudai Népzenei Iskolából, a Nádasdy Kálmán Művészeti Iskolából, a Nagykovácsi Zeneiskolából, a Váci Zeneművészeti Szakközépiskolából, s a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemről, hiszen alsó-, közép- és felsőfokon egyaránt tanítok. Kibővített Tátikának hívom így együtt őket, mert ez volt az első, s egyben legismertebb együttesem. Csoportom tagjai később újabb együtteseket hoztak létre, mint például a Vándor Vokál, a Villő, a Vadvirág és a Füzike, hogy csak néhányat említsek. A Dr. Paksa Katalinnal és Vakler Annával közösen szerkesztett, Magyar Népi Énekiskola című tankönyvsorozatnak idén már az ötödik kötete jelenik meg, és éppen ebben az évben digitalizálják e sorozatot, amely így interneten is elérhetővé válik. A Lélekvirágok mint cím abból az ötletből született, hogy az ének mellett kedvtelésből mindig mással is foglalkoztam, például tilinkóval, kobozzal, verseléssel, s úgy éreztem, hogy ezek mind saját lelkem rezdülései, melyek egy belső megnyugvást adtak nekem.” – nyilatkozta lapunknak Bodza Klára, aki mondandóját eképpen összegezte: „Csak az mondhatja magát boldog embernek, aki azzal foglalkozhat, amit szeret. Én a boldog emberek közé sorolhatom magam, mert negyven esztendőn keresztül a magyar népi hagyományok ápolását, a népdal ügyét szolgálhattam és szolgálom még ma is.”

K. Tóth László

Almárium

Népzenei és néptáncos értékeink

A Hagyományok Háza a tavaszi évadban az „Almárium” sorozattal újította meg programjait, melyben olyan együttesek mutatkoznak be, amelyek hagyományörző csoportokkal, a Népművészet Mestereivel tartanak fenn szakmai kapcsolatot, velük közös munkát folytatnak, közös fellépéseket szerveznek. A sorozat különlegessége, hogy a néptáncos előadások népzenei összeállításokkal és beszélgetésekkel egészülnek ki. Megismerkedhetünk a hagyományörző mesterekkel, akiket arról faggatunk, hogy számukra miben rejlik a hagyomány éltető ereje. A tanítványok (műhelyvezetők, gyűjtők) pedig arról vallanak, hogy mit jelent számukra az elődök útmutatása.

A Hagyományok Háza Almáriumában elsőként a Nógrád Táncegyüttes „Mindenek újulnak” és „Itthon vagyok” műsorát láthattuk. Az együttes immáron 35 esztendeje meghatározó művészeti csoportja nemcsak székhelyének, Salgótarjának, hanem névadó megyéjének is. Olyan néptáncos bázis, mely megalakulása óta vonzza a környék fiataljait. Kezdetektől fogva elsődleges feladatuknak tekintik a palóc identitás ápolását, erősítését. Nem csak az együttes mindenkorai oktatói, vezetői, hanem a táncosok is baráti kapcsolatot ápolnak a környező hagyományörző együttesekkel. Az oktatók és a táncosok katalizátorként hatnak egymás munkájára a próbákon, fesztiválokon, falunapokon, vagy közös munkavégzésekkor. Meghívott vendégek voltak: Mag Albert Péter (Medveshidegkút), Pál István (Tereske), Holcz Istvánné (Rimóc), Bodor Pálné (Kazár).

2010. április 24-én ismét várjuk mindazokat a Tótágas Táncegyüttes „Somogyban a lélek” műsorára, akik személyes bepillantást szeretnének kapni a „mester és tanítvány” bensőséges hangulatú műhelymunkájába.

Tálas Ági

PETŐFI NAPJA

„Ezt a napot Petőfi napjának nevezze a magyar nép; mert ezt a napot ő állítja meg az égen, hogy alatta végigküzdhesse a nemzet hosszúra nyúlt harcát szabadsága ellenségeivel.” (Jókai Mór)

*

PETŐFI NAPLÓJÁBÓL

(részlet)

„Lelkesedéssel és a sors iránti bizalommal mentünk vissza a kávéházba, mely már tele volt ifjakkal. Jókai a proklamációt olvasta föl, én a Nemzeti dalomat szavaltam el; mindkettő riadó tetszéssel fogadtatott.

A kávéházban azt határoztuk, hogy sora járjuk az egyetemi ifjúságot, s majd teljes erővel kezdjük meg a nagy munkát. Először az orvosokhoz mentünk. Szakadt az eső, amint az utcára léptünk, s ez egész késő estig tartott, de a lelkesedés olyan, mint a görgőtűz: a víz nem olthatja el.

Jókai ismét fölolvasta a proklamációt s a tizenkét pontot s énvelem elszavaltatták a Nemzeti dalt. Mindkettőt fanatikus lelkesedéssel fogadták, s a refrénben előjövő »esküszünk«-öt mindannyiszor visszaharsogta az egész sereg, mely a téren állt.

Landerer nyomdájára volt a legközelebb hozzánk, oda mentünk. Jókait, Vasvárit, Vidácsot és engem neveztek ki küldötteknek, hogy a sajtót lefoglaljuk. Mi megtettük azt a nép nevében s a tizenkét pontot és a Nemzeti dalt rögtön nyomni kezdték. Ez alatt kinn lelkesítő beszédeket tartottak Egresi Gábor, Degré, Vasvári, Jókai stb. Délfelé elkészültek a nyomtatványok s ezrenként osztattak szét a nép között, mely azokat rézség örömmel kapkodta.

A szakadó eső dacára mintegy 10 000 ember gyűlt a múzeum elé, honnan a közhatalózat szerint a városházához mentünk, hogy a tizenkét pontot magokénak vallják a polgárok is és velünk egyesüljenek.

Stancsics [Táncsics Mihály eredeti neve] börtönajtaja megnyílt. A rab írótt diadallal hozta át a töméntelen sokaság Pestre. Ez volt március 15-e. Eredményei olyanok, melyek e napot örökre nevezetessé teszik a magyar történelemben.”

*

LENKEY SZÁZADA

A pesti forradalom gyönyörű napjai után a frissen megalakult magyar kormány Batthyány Lajos vezetésével hiába küzdött az idegenben állomásozó magyar katonaság hazahozataláért. A magyar huszárok, amint hírt vették a március 15-i eseményeknek, megszöktek, hogy a haza védelmére siessenek. A legnevezetesebb szökés, melyet Petőfi gyönyörű

1848-ban...

költeményben üdvözölt, a Lenkey János vezette Württemberg huszárok hazatérése volt. Krúdy Gyula egy másik csoport hazajövetelét egy szép novellában örökítette meg.

*

PETŐFI SÁNDOR: LENKEI SZÁZADA

(1848. augusztus – részlet)

Koszorút kötöttem
Cserfa-levelekbül,
Harmat csillog rajta
Örömkönyveimbül...
Kinek adnám én ezt,
Kinek adnám másnak,
Mint vitéz Lenkei
Huszárszázadának.

Ez ám csak a század,
Ezek a legények!
Ősapáink mellé
Odaillenének.
Romlatlan bennök a
Régi jó magyar vér...
Bár adhatnék nekik
E dalnál nagyobb bért!

Dicső fiak ők! s ha
Énnekem nem hiszték
Ám nézzetek oda,
Hogy mit cselekesznek,
Én elhallgatok, az
Ő tettök beszéljen...
Százszor kiáltjátok
Majd rájok az éljent.

.....

Itt a haza földén,
Hová vont szívetek,
Forró öleléssel
Üdvözlünk titeket,
Vitéz jó testvérek,
Üdvözlünk ezerszer...
Beszéljen akármit
A hadügyminiszter!

*

KRÚDY GYULA: A HOLICSI ÚT

Fenn, a Kárpátok között, ahol már csupán a sasok járnak, és zöld moha tapad a sziklák oldalához, az ünnepi templomi csendet évszámra nem zavarja meg semmi emberi vagy állati hang. A sasok némán emelkednek föl a mélyből, a vadásznak, ha erre a tájra vetődik, esze ágában sincs énekelni. A komor némaságba legfeljebb a szél szokott beleorgonálni, s az ég mennydörög hozzá. Itt, ebben a rettenetes magányban vezet egy út.

Egy út, amely Magyarországból Lengyelországba visz a Kárpátokon át. Bizony

ilyen út is kevés van a világon. De hát ez az út se olyan, mint a többi út. Nincs ám az kövel kirakva! Minek volna kirakva, mikor úgys kő itt minden. Nem is szabályos út ez! Csak onnan lehet tudni, hogy hol van az út, ahol a szikladarabok félre vannak hengergetve. Ott van a híres holicsei út.

A holicsei útnak az a nevezetessége, hogy pénzért tán máig sem építették volna meg. A lelkesedés építette ezt az utat; II. Rákóczi Ferenc, a nagyfejedelem, erre jött vissza Lengyelországból szegény, leigázott hazájába. Kárpát havas ormait látták az ő dali seregét, amely lóháton utazott a meredek felett. Helyén volt ott a szíve lónak, lovasnak egyformán.

De a sereg előtt szaladt száz fejszés ember, aki az utat csinálta. A sziklákat félrehengerítette, a zúgó patakokra hidat vert, és ledöntötte az útban álló nagy fákat.

Úgy jött át Rákóczi hadaival a Kárpátokon. Zászlói a szabadság közeledését hirdették, és lenn a völgyben, hol összegyülekezett hívei várták a visszatérő fejedelmet, felharsant a szent szabadság dala. A szabadság így vonult át az örök hóval fedett Kárpát-hegységen. Még a vén meredek hegyek is bizonyosan szívesen eresztették haza Rákóczit.

Sok, sok esztendő múlt el. Rákóczi óta a holicsei utat nem járta senki. Ugyan kinek lett volna kedve a meredek, sasok járta utat választani, amely oly meredeken emelkedett felfelé a hegyek között, mintha egyenesen az égbe vinne! Akinek dolga is volt arrafelé, a kényelmesebb utat választotta a völgyben.

De nem lehetett ám mindenkinek a völgyben járni.

Havas, hideg novemberi nap van. A sasok is elbújtak sziklafészükben, a tél szürke felhői pedig szinte rákönyökölnek a hegyormokra megpihenni. A holicsei utat befújta a hó. Még zerge sem járt rajta napok óta.

Egyszerre csak recsegő trombitaszó harsan fel a hegyek között. A fehér homlokú vén hegyóriások szinte csodálkozva néznek össze. Ugyan ki jár itt, ahol még a madár sem jár?

Grafika: Péter László

Odalenn a hegyoldalban, a szédítő mélységben egy század huszár kapaszkodik felfelé. Annak a huszárszázadnak trombitása kürtölt unalmában.

Mert bizony unalmas a huszárok útja! Már negyednapja mennek az ember nem lakta hegyvidéken, és mindig előttük vannak a hegyek, még mindig fölfelé mennek, nem lefelé, Magyarország felé. Hej, pedig hogy szeretnének már otthon lenni! Szükség van otthon az ő kardjukra, mert kiűtött a szabadságharc. A magyar huszárokat külföldön érte a hír. Nem sokáig gondolkodtak. „Hí a haza!” - mondták, és elindultak hazafelé. Ahol nem engedték őket, ott szöktek, vagy a kardjukkal vágtak utat hazafelé. Rákóczi holicai útját a huszároknak építették. Itt nem üldözi őket senki, meg aztán biztosan hazaérnek. Hisz sok, sok esztendővel ezelőtt már erre jártak a szabadság katonái.

A magyarokat egy vén strázsamester vezeti. Ő most a kapitányuk, hadnagyuk, parancsolójuk. A fülére van az öreg bajusza

csavarva, de most fagyos az is, mint egy bokor. A lovak szőre csillog a fagytól. Hideg van.

– Majd meleg lesz otthon – vigasztalja a strázsamester a huszárokat.

– Otthon! – sóhajtanak a legények. Talán már sohase lesznek otthon.

Délután aztán fölértek a hegység nyergére. Tiszta, napfényes téli nap volt. Az égen nem volt felhő. A huszárok leszálltak lovukról. A távolban ellapultak a hegyek.

– Arra van Magyarország! Itthon vagyunk – szólta a huszárok parancsnoka.

– Imára! – parancsolta.

Egy század huszár állt mereven, tisztelgve a hegytetőn, az édes haza felé...

Aztán lovukra pattantak. A paripák vígan, vígan lépegettek lefelé a mély úton. Egy huszár rágyújtott a dalra: Kossuth Lajos azt üzenté...

A század énekelve vonult hazafelé, Magyarország felé.

*

„ESIK ESŐ KARIKÁRA”

(Esztergomi népmonda nyomán – Lengyel Dénes: Kossuth Lajos öröksége c. kötetéből)

Kocsin és lóháton, vonattal és hajóval Kossuth Lajos az egész országot bejárta, mindenütt szónoklatot mondott, és szavára ezrével sereglettek az önkéntesek a szabadság zászlaja alá.

1848 őszén, egy borús, esős napon hajóval Esztergomba érkezett. A hajóállomáson Besze János, a jeles szónok fogadta, másfél-ezer nemzetőr állott mögötte, és mert erősen sötétedett, fáklyafény világította meg az állomást.

Amikor Kossuth Lajos a hajóból kiszállt, a hajóhídon végigment, olyan éljenzés tört ki, hogy majd' leszakadt az égbolt. Hát, még mikor Besze János üdvözölte, ő meg szép beszédben válaszolt, köszöntötte Esztergom népét. Örömmel köszöntötte, mert látta, mekkora nemzetőrséget állított fel a haza védelmére!

Kossuth Lajos kíséretével a Fürdő szállóba vonult, a tömeg oda is követte, és szakadatlanul éljenezte volna, de egyszerre megereedt az eső, hullani kezdett a zápor: ez már csak véget vet az éljenzésnek. De bizony nem vetett véget! Ekkor költötték, énekeltek először a Kossuth nótának ezt a szövegét:

Esik eső karikára
Kossuth Lajos kalapjára,
Valahány csepp esik rája,
Annyi áldás szálljon rája.
Éljen a magyar szabadság!
Éljen a haza!

Az esztergomi rögtönzés hamarosan végigrepült az egész országon, azóta is így dalolja a magyar nép.

*

Később újabb versszakokat költöttek hozzá s énekelte az egész ország.

Magyarország, édes hazám,
Neked szült és nevelt anyám.
Négy esztendő nem a világ!
Éljen a magyar szabadság!
Éljen a haza!

Kossuth Lajos azt izente:
Nincsen elég regimentje.
Ha még egyszer azt izeni
Mindnyájunknak el kell menni.
Éljen a magyar szabadság!
Éljen a haza!

Kossuth Lajos íródeák,
Nem kell annak gyertyavilág.
Megírja ő a levelet,
A ragyogó csillag mellett.
Éljen a magyar szabadság!
Éljen a haza!

Összeállította: Kóka Rozália

Hagyomány – Örökség – Közkultúra

„A magyar népművészet helye és jövője a Kárpát-medencében”

A magyarországi országos népművészeti szövetségek, a Martin György Néptáncszövetség, a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület és a Táncház Egyesület, illetve a Hagyományok Háza létrehozták a Magyar Népművészeti Tanácsot (MANÉTA). A MANÉTA célja a népművészeti mozgalom különböző ágazataiban működő szakmai szervezetek közötti állandó kapcsolattartás, a népi kultúra értékeinek védelme és terjesztése, a népművészeti mozgalom érdekképviselése, tömegbázisának növelése, színvonalának emelése. A MANÉTA 2010-ben olyan nagyszabású elméleti konferencia megszervezésére vállalkozik, amely tisztázni kívánja a hagyományörzessel kapcsolatos elméleti, a népművészeti mozgalommal kapcsolatos gyakorlati kérdéseket, és hangsúlyosan foglalkozni kíván a népművészeti mozgalomnak a magyar társadalomban elfoglalt szerepével és stratégiájával. A konferencia a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézetével együttműködve valósul meg, a Teleki László Alapítványt szervezésében. A nemzetközi konferenciára 2010. március 26-án a Hagyományok Házában, március 27-én a Táncháztalálkozón, a Papp László Budapest Sportarénában kerül sor.

A konferencia megszervezését indokolja, hogy a táncházmozgalom kialakulásának kezdete, az 1970-es évek óta nem volt olyan fórum, amely helyet biztosított volna ezen kérdéskör megvitatására. A konferencia azért is kiemelkedő fontosságú, mert a rendszerváltást követően Magyarország társadalmi mélyreható változásokon ment keresztül, és ezek a változások érintik a hagyományörzessel kapcsolatos kérdéseket. Másrészt látnunk kell, hogy Magyarország, amelyet földrajzi elhelyezkedésének, történeti fejlődésének köszönhetően népművészeti nagyhatalomként tartottak számon, ma kezdi elveszteni ezt a státuszát. Skandináviában, a Baltikum-

ban, de akár a közép-európai térség országaiban is jelentős eredményekre lehet és kell felfigyelni. A népművészeti mozgalmak elismertebbek, több támogatást kapnak, a médiában nagyobb helyet foglalnak el és a társadalmilag is megbecsültebbek.

A konferencián előadások hangoznak el a néptánc, népzene, kézművesség, népi építészeti témakörökben. A konferenciára az elmúlt évtizedek legkiválóbb elméleti és gyakorlati szakemberei mellett fel kívánjuk kérni a táncházmozgalom kibontakoztatásában meghatározó szerepet játszó személyiségeket. Meghívjuk a határainkon túli és a diaszpórában élő magyarság képviselőit és a kérdéskörrel foglalkozó nyugat-európai és egyesült államokbeli szakembereket is. Terveink szerint a konferencia előadásaiból válogatást közlünk a folkMAGazinban, illetve önálló kötetben is megjelentetjük.

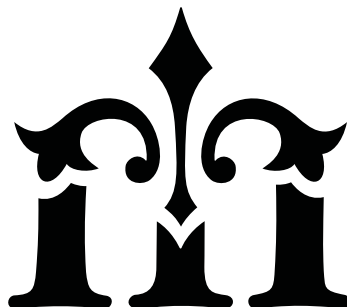
*

A konferencia tervezett témakörei:

- A népművészet szerepe a XXI. századi magyar társadalomban
- Értékválság és népművészet
- Hagyományörzés – múlt vagy jövő?
- A népművészet helye a XXI. század magyar kultúrájában
- A néptánc és közösségfejlesztés, a népművészet szerepe a művészeti oktatásban
- A táncházmozgalom szerepe a határainkon túli magyarság és a diaszpóra életében
- A táncházmozgalom mint a magyar kultúra hírvivője

A konferencia tervezett előadói:

András Mihály, Andrásfalvy Bertalan, Balogh Balázs, Berecz András, Csoóri Sándor, Dreisziger Kálmán, Fejős Zoltán, Felföldi László, Halmos Béla, Héglí Dusan, Jankovics Marcell, Kelemen László, Kiss Ferenc, Pávai István, Sebő Ferenc, Sziucs Endre, Timár Sándor, Vitanár Iván és mások

manéta

„A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE”

Pályázati felhívás

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium ösztönözni kívánja a fiatalok népművészeti előadói, tudományos és alkotótevékenységét; a magyar nemzeti és a magyarországi nemzetiségi hagyományok ápolását, továbbbéltesét. Ezen szándéka kifejezéséül az érintett szakmai szervezetekkel és állami intézményekkel egyetértésben minden évben pályázatot ír ki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím elnyerésére. Az elismeréseket az augusztus 20-i ünnepségek során nyújtják át az arra érdemes pályázóknak.

*

Pályázni előadóművészeti és tárgyalkotói kategóriákban lehet. A részvétel alapfeltétele minden kategóriában a 15 és 35 év közötti életkor, az írásban benyújtott szakmai önéletrajz és egy legalább 10 oldal terjedelmű dolgozat. A pályázatokat (az önéletrajzot és dolgozatot, tárgyalkotóknál a pályázatra benevezett tárgyakat is) 2010. április 19-ig beérkezően kell eljuttatni a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének címére (1011 Budapest, Corvin tér 8.) postai úton, vagy személyesen. Mellékelni kell továbbá egy, a pályázó adatait tartalmazó pályázati adatlapot

is (amely a www.hagyomanyokhaza.hu honlapon letölthető formátumban megtalálható, a pályázatok címszó alatt).

*

A tárgyalkotók pályázatainak nyilvános értékelése május közepén-végén várható. Az értékelés pontos időpontjáról a Hagyományok Háza értesíti a pályázókat. Az előadóművészeti kategóriában a színpadi megmérettetés valamennyi pályázónak egy időben, közös műsor keretében lesz. Ezt követi még azon a napon az összetett értékelés. A színpadi megmérettetés és az értékelés pontos – várhatóan május végi – időpontjáról a Hagyományok Háza a dolgozatok értékelése után értesíti a pályázókat.

*

A részletes kiírás a Hagyományok Háza honlapján található, az ennek tanulmányozása után esetleg felmerülő további kérdésekre készséggel válaszolnak a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének munkatársai a 225-6086-os (népzene, néptánc), a 225-6053-as (népmese) illetve a 225-6065-os (kézművesség) telefonszámon.

Szvorák Katalin alternatív Kossuth-díjas

Az idén Szvorák Katalin Liszt-díjas énekművész részesült alternatív Kossuth-díjban. Az elismerést március 18-án adták át a budapesti Pintér Galériában.

Szvorák Katalin a Losonc közeli Pinc faluban született, Füleken járt iskolába, majd Budapesten az ELTE magyar-könyvtár szakán szerzett diplomát. 1996 óta a szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola tanszakvezető tanára, 2010-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének vendégtanára. Munkásságát több más díj mellett Liszt Ferenc-díjjal is elismerték. Az elmúlt 30 évben több mint háromezer koncertet adott három kontinens 31 országában. Eddig megjelent 26 önálló tematikus nagylemeze közül négy gyermekeknek szól, nyolc albumon pedig Közép-Európa népeinek közös dallamkincséből válogatott, azokat eredeti nyelven szólaltatta meg. Négy albumon egyházi népelemek hallhatók. A most készülő A Teremtő dicsérete c. lemezén öt történelmi egyház legszebb természetet dicsőítő énekei szólalnak meg. Az alternatív Kossuth-díjat 1996-ban hozta létre Balogh Gyula vállalkozó és Földváry Györgyi. Az elismerést egy ötfős kuratórium ítéli oda. Az Alternatív Magyar Művészeti Díj Alapítvány Kossuth-díjas tagjai: Jankovics Marcell filmrendező, Makovecz Imre

építész, Melocco Miklós szobrászművész, Schrammel Imre keramikus, valamint Szőnyi Erzsébet zeneszerző.

Eddig tizenegyen részesültek alternatív Kossuth-díjban. 1996-ban Hernádi Gyula író, 1997-ben Bertha Bulcsu író, 1998-ban Mészöly Dezső író vehette át az elismerést. Négy évig nem adtak át alternatív Kossuth-díjat. 2003-ban Wass Albert író posztumusz részesült a díjban. 2004-ben Döbrentei Kornél író, 2005-ben Berecz András mesemondó, 2006-ban Szalay Károly író és Nagy Ervin építész vehette át az elismerést. 2007-ben Reviczky Gábor színművész, 2008-ban Medveczky Ádám karmester, tavaly Kubik Anna színművésznő részesült az elismerésben.

Szem fölött, szív mögött...

A Maros Művészegyüttes új bemutatójáról

Elfeledett táncok, rítusok, a múlt visszatérő mozgóképei. Egymást követő lépések, egymásra rakódó idézetek, igézések, áldások és átkok sorozata, egy olyan hitvilágban gyökerező dramaturgia és koreográfia, amely-

nek számottevő részét régen elfelejtettük már. Ami megmaradt, azt a mesékbe, rignusokba, táncokba kódolta a menteni igyekvő kollektív emlékezet. És vannak, maradtak még, akik e kódokat kibontják, az őket rejtő táncokat legjobb tudásuk szerint rekonstruálják, betanítják, majd meg is mutatják. És vastaps, a siker e táncok további fennmaradásának kulcsát jelenti.

A Maros Művészegyüttes legutóbbi, Szem látta, szív szerette című bemutatója ilyen produkció. Műfaja szerint nem táncszínház, hanem az együttes legjobb hagyományai szerinti folklórműsor, üdítő színpont a táncszínházi bemutatók sorában.

Cselekménye voltaképpen egyszerű, mert nincsen. Van azonban rejtett dramaturgiája, pillanatai, amelyek összefogják a részeket, egészbe kovacsolják az egymástól elkülönülő táncokat. Varga János koreográfus rendezői koncepciójában táncok követik egymást, a különböző vidékek táncait dramatikus jelenetek kötik össze, egységes egészévé téve, harmonikus egységbe kötve az előadást. Az alkalmazott székegyföldi, Nyárad menti, kalotaszegi táncok egy része ismert, más része nem: olyan elfeledett táncokat is láthatunk, mint a magyarói verbunk, miközben az előadás egészét átcsövi egy furcsa, archaikus mélységű, ősi hitünk rejtelmeit idéző, rituálékra hajazó hangulat, a tánc és a mögötte lévő üzenet misztériuma. Ráolvasások, igézések sora te-

tőzi, babonák és hiedelmek sorozata terheli az előadást, amely ezeknek súlya alatt nem összeroppan, hanem kiteljesedik. Fogamzás, születés, párkeresés, szerelem, halál – az ezeket megidéző sorok mögött egy elfeledett hitvilág rejtezik, a sorokat felidéző, meglevenítő táncok pedig elemi erővel, szinte megsemmisítő energiával „robbannak” a színpadon. És ez az erő áthatja a közönséget is, amely részévé válik az egésznek, nem csupán szemlélőjévé. Részvételét fokozzák a játékosok, akik titokban összekacsintanak vele, hozzá szólnak, mint hol együttérző, hol nevető harmadikhoz. Mert a rítusok titokzatossága, a ráolvasások súlya mellett a humor is a produkció elengedhetetlen része, legyen szó akár pajzán asszociációkról, akár vásári jelenetről, akár a vidéki élet egy-egy mozzanatának nevetésben fogant meglevenítéséről. Az alkalmi színeszékévé változó táncosokon nem fog ki a feladat. Így válik kerek egészévé az előadás, az emberi életet stilizáltan szimbolizáló mikrovilággá, amelyben ősi táncainkon keresztül megjelennek meg a sors szükségszerű fordulatai mélyen, intenzíven, hol nevetetően, hol gondolkodtatóan, autentikus viseletek segítségével és szinte bihetetlen energiával. Vad nép vagyunk, dalaink szépek, táncaink is vadak, erősek, őszinték, és bennük rejtezik az a tiszta tudás, amelyet a ránk települt és tőlünk idegen kultúra szinte teljesen száműzött a kollektív tudatalattiból. Ami megmaradt, abból ihletődött a produkció. Szem látta és szív is szerette.

Nagy Botond

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől
telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042
E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, http://www.afolk.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

A FOLKLORISTA VIKÁR BÉLA – II.

Képek és dokumentumok a Hagyományok Háza és a Néprajzi Múzeum kiállításából

Szerkesztette: Pávai István

„EXACT TUDOMÁNY”

„[...] az ethnographiának általán, ha valóban exact tudomány akar lenni, fel kell használnia a technika legújabb vívmányait. A dialektológia, a népnyelvi hagyományok tanulmányozása általán csak akkor fog valóban biztos és objectiv alapra helyezkedni, ha phonographszerü készülékekkel foghatjuk fel a népnyelv és népzene hangját, amint photographiákban fixirozzuk a néprajzi tárgyakat.”
(Herrmann A.: *Műkedvelő fotografiái kiállítás, 1890*)

„A magyar népzene-hagyomány megmentése és megőrzése iránt figyelemre méltó indítványt terjeszt bizalmasabb körök elé Pungur Béla kolozsvári táviró-tiszt. Azt ajánlja, [...] hogy a népdalok országsszerte fonográf-fogandók fel s annak alapján teendő hangjegyre. E célra külön társaságot vél alakítandónak Budapesten; a költségek gyűjtésekkel volnának beszerzendők.” (Herrmann A., 1890)

„EDISON ÚJ TALÁLMÁNYA”

„Az úgynevezett »nagy kormány« idejében történt a kilencvenes évek elején. [...] Felemelő mozzanata volt e zaklatott időknek a kuruc költészet renaissance-a Magyarországon. Káldy Gyula [...] lelkes rajongója volt ezeknek a daloknak. [...] Gyűjtötte, bemutatta és kiadta ezeket a dalokat. A vaskos gyűjtemény megjelenésekor összedugtuk fejünket vele. [...] Káldy Gyula teljesen igazat adott nekünk abban, hogy nemcsak kuruc, hanem mindenféle más dalok még sűrűn élnek a nép ajkán országsszerte. Mindezeket érdemes volna pontosan, kataszterszerűleg felgyűjteni és ugyanúgy kiadni, mint a kuruc dalokkal történt. Nemcsak a szövegeket, hanem a dallamokat is le kellene jegyezni. [...]”

Az egész programot Káldy Gyula emlékiratba foglalta. [...] Felmentünk az emlékirattal gróf Csáky miniszter elé. Káldy Gyula, mint az emlékirat szerzője, dr. Herrmann Antal, mint a Néprajzi Társaság titkára, dr. Volf György hírneves akadémiai tag és jómagam, mint a Néprajzi Társaság főtitkára állítottunk be öccellenciájához. Én terjesztetem elő a tőlem telhető alapossággal és melegséggel a kérést, hogy küldjön ki a miniszter úr képzett zenészeket a magyarlakta vidékekre s gyűjtesse fel a nép ajkán még élő régi és újabb dalokat, melódiákkal együtt. Bizonyára túllóttunk a célon egy kicsit.

A dolog ugyanis nem kis pénzbe került volna. Azonkívül Csáky-nak és az egész kormánynak nem volt sürgős ez az egész ügy. Csak nekünk, néprajziaknak és a muzsikuskoknak. Beszédemet figyelemmel végighallgatta grófunk. Megdöbbsent a feladat nehézségeitől és így szólt:

– Uraim, én még dalokat is gyűjtsek?

Nohát, ezt igazán nem lehetett kívánni. Lesujtva vettük tudomásul a rideg választ és vártunk.

[...] új kormány követte a régít és gróf Csáky Albin székébe dr. Wlassics Gyula ült. Változtak az idők és változott a mi tervünk is. Akkor már megvolt Edison új találmánya, a fonográf. Ehhez már nem kellett éppen zeneírónak lenni, hogy a gyűjtést megkezdhessük. Olyan ember is megtehetette, aki ösmerős a népi szájhagyománnyal, dalokkal, mesékkel, stb. Csak fel kell vennie a dallamokat a fonográfba, lejegyzésük azután idehaza is megtörténhetik baj nélkül.

Wlassics Gyulát, mint új minisztert, jókedvében találtuk. Nagyon tetszett neki a terv [...] bízott bennünk. [...] És a fonog-

Szövés és fonás. Hedrehely, Somogy vm., 1900

Gulyás. Bugac, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1900-as évek eleje

ráf meg a szükséges hengerek pár nap alatt kezünkben voltak. A gyűjtést magam vállaltam el, miután előzőleg a fonográf technikai kezelését, a vele való bánásmódot s a gép esetlegesen szükségessé váló szétszedésének, kijavításának módjait megtanultam.” (Vikár B.: *Erdélyi út a fonográf-fal, 1943*)

„1896 telén a Bükk aljában, Heves megyében, gyűjtöttem népdalokat özvegy Erdődy grófnő birtokán, a csincsei tanyán. Onnan átrándultam fonográfommal a borsodmegyei Mezőcsáthra. Ez kis város, meglehetősen elszigetelt helyzetével, tiszta magyar lakosságával sokat ígért a gyűjtés szempontjából. Több napot töltöttem ott, felkutattam a dalolni tudó öregeket, de bizony az eredmény, legalább eleinte, nagyon kevésbé elégített ki. A régi dalok kimentek volt a divatból, a daloskör, négyes hangra, évek óta virágozik és sikerrel terjeszti a legújabb sütetű, sokszor legkevésbé sem magyaros ízű úgynevezett népdalokat. Egyszerre azonban nagy örömömre azt hallom, hogy tudják ám ott Szűcs Marcsa történetét is többen.” (Vikár B.: *A „Szűcs Marcsa” balladáról, 1905*)

„Részemről eddig azt az eljárást követtem, hogy először följegyeztem gyorsírással egy-egy helynek összes népköltési hagyományait és azután a dalok közül azokat, a melyek nem nyilvánvalóan és változatlanul a műköltés köréből valók, beleénekeltettem a fonográfba.” (Vikár B.: *Élő nyelvelmékek, 1901*)

„A hazai dalokat társulatunk tudós titkára Vikár Béla gyűjti nagy gondnal s meglepő sikerrel s egyik értekezésében reá mutatott a néprajz és a népdal közt létező szoros összefüggésre. A népdal a népélet valódi mikrokosmosa, melyben örömei, bánata, költészete, hite, babonái, szokásai, emléke a multról, foglalatosságai, vá-

gyai, reményei oly híven tükröződnek vissza, mint a kristálytiszt vízben a napfény. Nagyon örvendetes és őszinte elismerésre méltó, hogy közoktatási kormányunk, kellőleg méltatva e gyűjtésnek nemzeti szempontból való nagy fontosságát, áldozatkészségével társulatunkat azon szerencsés helyzetbe hozta, hogy népies zenehagyományaink összegyűjtésére nézve a legcélszerűbb eszköznek, egy phonographnak birtokába juthatott.” (Kuun Géza elnöki megnyitója a Magyar Néprajzi Társaság 1897. évi rendes közgyűlésén)

„ÖRDÖNGŐS MASINA”

„Csökölyben [...] egyrészt a szerfözlött munkás népnek szüntelen elfoglaltsága, másrészt bizalmatlan természete miatt három heti idő alig volt elég arra, hogy csak némileg kielégítő eredményhez is juthassunk. Különben e bizalmatlanság és a gyanu mindenütt csakhamar fölébred a nép közt, mihelyt a fénykép-apparatus és a gyűjtő működni kezd. Váltig erősítettük mi, hogy azért fizetés nem jár, ellenkezőleg mindenki ingyen kapja meg a saját képét, a kit leveszünk: sehol sem álltak oda szívesen a rajzoló masina elé. »A zeén formámat ugyan lē nem vőszí sēnkisē!« – mondták a jó »csököliek« egyre-másra, és [...] nyilván úgy okoskodnak, és az az ijesztő képzet támad bennük: hogy a kinek a formáját leveszik, annak nem marad. A férfiak és nők munkaeszközeit, főképp a szövő székert vizsgálgatván és fényképezvén, nyomunkban kelt a gyanu, hogy már most megint bizonyosan a szövőszékre adót akarnak vetni az »urak«. (Hedrahely) Az még kisebb rossz, ha azt teszi föl rólunk a nép fia, hogy mi kétségkívül busás jövedelmet huzunk ezekből a fényképekből oda fönn Budapesten, illik hát, hogy ő is pénzt követeljen tőlünk, a miért le engedi magát fényképezni. (Csököly) Természetesen az a pusztá babona is hozzájárul sok helyt – kivált az öregebbek között ezen idegenkedéshez, hogy t.i. a lerajzolt személy képével az ő teste-lelke is a rajz tulajdonosának hatalmába kerül.” (Vikár B.: *Somogyi tanulmányutamról, 1891*)

„A gyűjtésnek ez az új műszere: a fonográf annyira ismeretlen volt még, hogy a nép közt való bevezetése igen kockázatosnak látszott. Egy budapesti eset ezt nagyon is beigazolta. Bubits Zsigmond kassai püspök szép beszédet mondott a gépbe s mikor meghallotta a saját hangját az ördöngős masina megszólaltatásakor, szívdobogást kapott, rosszul lett. Mit várhatunk a néptől, ha egy nagyműveltségű úriemberből ilyen hatást vált ki Edison fényes találmánya, a mai rádió őse?

Későbbi tapasztalataink teljesen igazolták a fonografikus gyűjtéshez fűzött aggodalmakat. Egy zalamegyei faluban, ahol se pap, se tanító nem volt évek során át, a falu népe annyira elvadult, hogy körülfogták a házat, melyben a gyűjtést folytattuk s agyon akartak verni bennünket. »Szégyent hoztunk a falura!« Vénasszonyokat énekellettünk meg, holott régi törvény volt azon a helyen, hogy 60 évnél idősebb asszonynak tilos az éneklés, kivéve a templomban, amely pedig üresen állt ott helyben. Kimerészkedtem a fokosokkal és husángokkal fölfegyverzett nép közé s beszédet tartottam nekik: Ő Felsége, Ferenc József szereti a régi magyar dalokat. Nem mehet el minden faluba, hát engem bízott meg, hogy szedjem össze az ősi nótafák dalait és vigyem el neki Budapestre, hadd gyönyörködjék ott bennük. Ezek az öreg asszonyok tehát becsületet szereznek az Isten háta mögötti kis falujoknak s ezért köszönetet érdemelnek. Az urasági kocsis, aki ott állt a ház előtt fogatával, élénken bólongatott szavaimra. S így a helyzet meg volt mentve. Nem is lódtottam voltaképpen, hiszen a Nemzeti Múzeum részére dolgoztunk, oda kerültek a fonográf-hengerek, tehát a király keze alá.

Másutt a csodaszámba menő masinát térdre hullva és szaporán, keresztet vetve hallgatták dalosaink. Megfoghatatlan dolog volt szemükben, hogy egy gép beszélni és dalolni tud.” (Vikár B.: *Erdélyi út a fonográf-fal, 1943*)

Cigánd gyermektánc-életének krónikája

Kovács Henrik alábbi írása, amely Nagy István könyvének – *Gyermektánc-közelben: a cigándi Zemplén Gyermektáncgyűttes négy évtizedes krónikája*, Cigánd, 2006 – a recenziója, első ízben az *Iskolakultúra* 2009/5-6. számában jelent meg.

Nagy István hosszú időn át mozgatta Cigánd táncéletét. A közműltban megjelent könyvéből érezhető, hogy élettapasztalata, tudása nélkül a cigándi táncos hagyományok nem kerülhettek volna az olvasóközönség elé. (Tudjuk persze, hogy éppen a cigándi hagyományok feltárásában, sőt felelevenítésében a fiatal néprajzos, Kaposi Edit, a gyerekek táncos nevelésének egykori egyik „nagyasszonya” milyen sokat tett.) Nagy István tanár úr kiváló kapcsolata táncosaival, elődeivel lehetővé tették számára, hogy kötetében a kezdetektől, az 1930-as évektől napjainkig végigkísérje a bodrogi település táncos életét. Az első fejezetben erről a korai szakaszról olvashatunk, amelynek természetesen a Gyöngyösbokréta képezi az alapját. A szerző leszögezi: „Vizsgálódásom tárgya a gyermekjáték, gyermektánc színpadi megjelenése.” Ennek szellemében tárgyalja a '30-as, '40-es évek mozgalmait. A fejezet egészen 1967-ig követi végig az intézményesülést, a folklorizmus különböző korszakait. Kaphatunk némi áttekintést a hagyományos táncátadási móddal megegyező, egységesnek tekinthető oktatási módszerekről. A különbség a célokban keresendő. Majd követhetjük a változást: a korszak végén kezdődik ugyanis a néptánc (a gyermekek tánca) színpadi táncként alkalmazásának rögzös útja.

A monográfus a következő fejezetben visszatér a '30-as évek elejére. A Színpadi tánc Cigándon fejezet a falu táncgyűttesének megalakulásával, munkásságával foglalkozik. Az alapító táncosokkal készített interjúk, levelek idézésével kerülünk közelebb a hős-korhoz. Kezdetben Kántor Mihály vezetése mellett a „gyöngyösbokrétás” fellépések domináltak. A háború utáni lendületvesztést az országosan számon tartott mester, Ureczky Csaba érkezése váltotta fel 1962-ben. Irányítása alatt új szellemben alakult meg a Zemplén Táncgyűttes. Nevéhez köthető a rendszeres és átgondolt utánpótlás-nevelés is. A fejezet érdekes színfoltja: az 1964. évi teljes csoportnévsor és egy-egy műsor részletes leírása. A táncpedagógus kollégák így értékes információkat szerezhetnek a műsorösszeállítás gyakorlatából. Kár, hogy a korra jellemző táncoktatási módszereket, óraszervezési módokat nem ismerhetjük meg.

A következő részben már a '70-es, '80-as években járunk. A nagy lendülettel beérő gyermektánc-mozgalom Cigándra is hatással volt. Ez nemcsak a gyermekfesztiválok sűrűsödésének időszaka. Az úttörő néptáncfesztiválok kiírásaiban feloldják a maximum hat páros létszámkorlátozást. Így a felülről szervezett rendezvények is nyitnak a nagy csoportok felé. Ekkor indul – a korábban már említett Kaposi Editnek és Keszler Máriának a „harmadik testnevelési óra” birtokbavételére kidolgozott kísérleteit követően – a „nagy négyes” (Karczag–Foltin–Neuwirth–Salamonné) programalkotó, tantervíró, tananyagfejlesztő munkája. Nagy István ebbe a vonulatba illeszkedett. Gyermek- és játékközpontú koreográfiái országsszerte kedveltek voltak. A gyermekek néptáncmozgalma Nagy Istvánt mint jeles, mind a folklórra, mind a gyerekvilágra érzékeny koreográfust is ismerhette meg más kiadványokból, például az Együtteseink műsorából című sorozatból. Több ízben tapasztaltunk sikereinek a Gyermektáncantológián is.

Érdekes dokumentumok, eredeti források, idézetek, plakátok, rádióinterjú közlésével mutatja be a szerző a Zemplén Táncgyűttes munkásságát. Fontos kortörténeti dokumentumként részletesen leírja – az együttesvezető szemszögéből – a legrangosabb fesztiválok menetét. Hasznos információk ezek ma is a nagy közösségi rendezvényeket szervező pedagógusok számára. Erre az időszakra már jellemző a szakmai megújulás, a néptánc közoktatásba vonásának kísérlete. A Népművelési Intézet vizsgálati eredményeinek közlésével megfelelően világítja meg a szerző a '70-es, '80-as évek gyermektánc-mozgalmát. Az iskolarendszerbe épül megkövetelte a tanügyi dokumentumok kidolgozását. Ennek bizonyítékként olvashatjuk az 1981-re készült munkatervet.

Az utóbbi két fejezet kronologikus rendjét némileg megtöri a tematikus rendszerezés. Különállóan olvashatunk az úttörők és a különböző szervezetek (ÁFÉSZ, MESZÖV, SZÖVOSZ) által meghatározott időszakokról, amelyek nagyrészt összeérnek a korábban ismertetett évtizedekkel. A korábban dicsérettel, fesztiválokat belülről látó ismertetések itt sem maradnak el. Sőt, meg-

Nyílt levél Román Sándornak,

az ExperiDance művészeti vezetőjének, egykori tanítványomnak

Kedves Sanyi!
Figyelmedbe ajánlom Kovács Henrik „Cigánd gyermektánc-életének krónikája” című írását, mely a Zempléni Múzsák IX. évfolyamának 3. számában jelent meg 2009 őszén. Azért lélekemelő ez nekem, mert amióta Cigánd hatalmassága önhatalmilag elkövette velünk a sokak által ismert gazemberséget, teljes csend vesz körül. Mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne adminisztratív úton eltüntetni egy közel negyvenöt éve működő közösséget, semmibe véve annak kisugárzását, küldetését. Akkor naivan azt gondoltam, nem teheti ezt meg velünk, mert ott áll mögöttem száz meg száz volt táncosom, ott áll a szakma, melynek évtizedekig közketoná-

ja voltam, ott áll mögöttem Cigánd közvéleménye, társadalma. Tévedtem!

Alantas módon, pénzért visszacsalogattott néhány megtévedt gyereket. Beengedett környékbeli táncoktatókat, akik hiéna módjára csaptak le a könnyű prédára. A lényeg azonban: a cigándi gyermek táncgyűttes elveszett, évek óta nem létezik. A helyi hatalom ezzel visszafordíthatatlan folyamatot idézett elő, ami megbocsáthatatlan bűn. Az emlékek mellett megmaradt tárgyi relikviáknak – okleveleknek, díjaknak, tárgyainak – Cigándon nincs helyük, csupán a garázsomban.

Sanyi! Őszinte leszek. Tőled is vártam és elvártam a segítséget szorongatott helyzetünkben. Hiszem, hogy szavaidnak nálunk

súlya van, s akár országos botrányt is lehetett volna kerekíteni az ügyből. Ezt azonban el akartam kerülni. Tudom, manapság mérlegel az ember, saját szempontjából mennyire előnyös egyik vagy másik fél igazához állni. Bizonyára az én oldalamra kevesebb súly esik, mert én annak idején csupán terelgettelek benneteket egy bizonyos irányba, s megpróbáltam a magam gyermekszerepével időnként kellemes perceket okozni nektek. Ezért hát nem csodálom a tisztességtartást, a tartózkodást, a be nem avatkozást.

De itt galád módon tönkretettek egy igaz ügyet, melynek vesztesei Te is, Ti is vagytok. Egyedül túlságosan kevésnek bizonyulok megtépzott becsületünket visszaállítani. Rád és Rátok vár ez a feladat. Tedd meg! Tegyétek meg!

A régi barátsággal:

Nagy István

jelennek a külföldi utak hasonló mélységű leírásai is (Kuba, Franciaország, Törökország). Táncgyűttesteket vezető pedagógusok lélegnek a leírások áttanulmányozásával némileg felkészülhetnek a rájuk váró nehézségekre.

Az együttes nevelő erejét és hatását bizonyítja a soraikból induló Román Sándorral készített interjú közlése. A néptánc nyelvét használó, újratereztető ExperiDance együttes immár világhírű vezetője több – a könyvben is idézett – fórumon mondott köszönetet a cigándi táncgyűttesteknek, nevelő közösségének. (Kevesen tudják, hogy mester és tanítványa együtt kaptak, lassan már egy évtizede, Gyermekéért-díjat.)

A rendszerváltást követő évek bemutatása következik. A korábbi állami kezdeményezésű vendégszerepléseket felváltó, valóban civil karakterű testvérvárosi kapcsolatok részletes bemutatását az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület jóvoltából létrejövő külföldi utak ismertetése zárja. A hét külföldi fellépéssorozatot a személyes hangulatú képek, a táncosok beszámolóí elevenítik fel – egy dokumentumkötet sajátosságai szerint. Külön figyelmet érdemel A jövő lehetősége... című fejezet. Nagy István felismerte, hogy a folytatás, a vezetői utánpótlás kinevelése az egyik legfontosabb feladat. Ezért szánt külön fejezetet a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolában tanuló, a táncot hivatásul választó cigándi gyerekeknek.

A munkájában igényességéről ismert szerző itt is teljességre törekszik. Ezt mutatja a művészetoktatási intézménybe való betagozódást kísérő negatív tapasztalatok papírra vetése. A '90-es évek szabadsága nem mindenkinek hozott könnyebb munkát. Az ígért lehetőségek mellett a folyamatosan változó, egyre nehezebb követelmények teljesítése szinte ellehetetleníti a munkát – tudjuk meg Nagy hiteles vallomásaiból. Az emberi gyarlóság és az emberi nagyság között hánykolódik a közösség. Az együttesvezető szervezési, működtetési gondjai mellett megismerhetjük a felgyorsult világ gyermekekre tett hatását is. A korábbi időszakokhoz képest egyre nehezebb a megfelelő színvonalú produkciók létrehozása. Sajnos, megoldásokat nem olvashatunk. A könyv egyik legnagyobb erénye, hogy nyíltan tárgyalja a felmerülő problémákat. A nehézségek megoldásának első lépése a problémák felismerése. Nagy István megtette az első lépést. Vázolta a mozgalom, a táncpedagógia hátráltató tényezőit. A könyv végén a dokumentumelemzők, a kutatók nagy örömeire jól átlátható formában olvashatjuk az együttesről megjelent cikkek forrásjegyzékét, a bemutatott koreográfiák, a kiemelt szereplések és az évekre lebontott létszámok, fellépések adatait.

A könyv elsősorban nem klasszikus értelemben vett pedagógiai aspektusból vizsgálja Cigánd gyermektánc-életét. A sorok között figyelmesen olvasva mégis találhatunk táncpedagógusok számára értékes információkat. A könyvnek nem volt célja módszerek leírása, kiemelt készségek, képességek megnevezése, oktatásszervezési ismeretek tárgyalása, így ezek hiánya nem is róható fel. Öszszességében a könyv fontos dokumentumokkal, élménybeszámolókkal világítja meg ezt a gyönyörű 80 évet. Az olvasó a képek, az interjúk olvasása közben visszarepül a második világháború előtti aranykorba, ahol még „első kézből”, hagyományörzőktől lehetett táncot tanulni. Az intézményesülés nehéz, útkereső időszakától a Zánkai Úttörőváros, a kubai látogatás miliójén keresztül az önállósodást jelentő művészetoktatási intézmény alapításáig minden apró részletet megismerhetünk. Csak sajnálni tudjuk, hogy a visszaemlékező-adatfeldolgozó, tárgyyszerű és mégis érzelmes kötet egyúttal az együttesvezető-pedagógus Nagy István búcsúja is. A nemzetközi hírű együttes összeroppant a társadalmi-gazdasági krízis terhe alatt. De ez már egy másik történet.

Kovács Henrik

Alkalmazott néprajzi műhely

Hagyományok Háza, 2010. május 7.

A Hagyományok Háza és az MTA Néprajzi Kutatóintézete által közösen meghirdetett egész napos rendezvény célja a népművészeti mozgalom képviselői és a néprajzkutatók közötti hatékonyabb együttműködés elősegítése, a közös témák, kérdések feltárása, az együttgondolkodás. A műhelymunkát vitaindító előadások után egymásra épülő, kiscsoportos moderált beszélgetésekkel folytatjuk. Ezek célja olyan ajánlások megfogalmazása, amelyek a szakmai továbblépést segítik elő kutatói és alkalmazói oldalon, valamint a fenntartók számára is iránymutatást jelentenek.

A rendezvényen a részvétel térítésmentes. Jelentkezni legfeljebb egy oldalas motivációs levéllel lehet. A résztvevők létszáma korlátozott (60 fő), ezért a szervezők a beküldött levelek alapján rangsorolnak a jelentkezők között. Kérjük, hogy levelében az alábbiakra térjen ki!

- 1. Érdeklődése a téma iránt és/vagy saját tevékenységének, tapasztalatainak bemutatása.*
- 2. Egy – az Ön számára fontos – alkalmazott néprajzi jelenség rövid bemutatása.*
- 3. Egy – a témába vágó – aktuális, megoldásra váró kérdés, probléma fölvetése.*

*A motivációs leveleket postai úton vagy e-mailben várjuk
2010. április 10-ig.*

További információ:

sandor.ildiko@hagyomanyokhaza.hu, tel.: 06/1-225-6067

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Térítésmentesen igénybe vehető stúdióidő elnyerésére

A Hagyományok Háza pályázatot ír ki hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei (revival) mozgalom előadóinak színvonalas produkciói önálló CD-lemezen megjelenhessenek. A pályázatokat elbíráló szakmai zsűri döntése alapján minden évben három nyertes pályázó kaphat lehetőséget arra, hogy zenei anyagát az intézmény hangstúdiójában, maximum 50 órában hanghordozóra rögzítse. Pályázni a magyar nyelvterületről származó, hagyományhű előadásmódú és hangszerelésű magyar, illetve nemzetiségi népzenevel lehet. A hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

Pályázati adatlap a Hagyományok Háza Népművészeti Műhely Folklor Osztályán (Budapest I. ker. Corvin tér 8.), vagy az intézmény honlapjáról (www.hagyomanyokhaza.hu) szerezhető be. Az adatlaphoz mellékelni kell a megjelentetésre szánt produkció házi körülmények között (de elfogadható minőségben) készített, teljes (!) felvételt, valamint egy lemezkiadó szándéknyilatkozatát, amelyben a kiadó vállalja, hogy a rögzített anyagot – annak elkészülte után legkésőbb egy éven belül – megjelenteti.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni:
Mohácsy Albert, Hagyományok Háza Népművészeti Műhely
Folklor Osztály, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A pályázat benyújtásának határideje: **2010. május 3.**

További felvilágosítás:

+36/1-225-6086, mohacsy.albert@hagyomanyokhaza.hu

FÁBIÁN GYULA ANDRÁS

HAIKUFÜZÉR

Körbejárt, zúgó
szekértáborok, utak
Fölboronganak.

Kit kergettem én
majd' húsz éven át az
örvények felé,

magam szenteltem
minden nap a papoddá
isteni tavasz!

Mert ki úton járt
és onnan nézett vissza,
tisztá, fényes az.

PRÁGAI HAIKUK

1.
Kilépett élém
arany toronysisakban,
serszínű vértben.

2.
Moldva-parti szép
szerelmes esték, testek,
Megistenültök.

3.
Arcokat árul
a Károly-hídon, ülve:
egybe sincs már.

4.
Egyszer fölrepült
egy asszony, talán épp a
pályaudvaron.

Vén halas kofák
közül rikácsolt vissza
a némaságig.

5.
Gót lepedődet
terítsd rá e tiszta ba-
rokkra faragvány,

ki templomi ho-
mályból kikacsintasz a
mámor tűzébe...

Szálljatok le új
angyalokként, ti kocsmák
angyalai, mert

eső pereg már
a bádagon, a várban,
s halkul az emlék.

6.
Kicsapongó ha-
lál, életet vajúdtál,
vissza naponta!

S a nagy dóm záró-
kövét felzengő dala-
inkból emelted!

7.
Tovább fehérben!
Ha elhívnak a mélység
sötét dalai,

mielőtt elnyel
végleg a vysehradi
szent asszony szeme!

Tovább fehérben!
Vesztett vizekbe bukva,
s égve napokban.

CREDO

Hozzád megyek azért is,
a hátamon
csúszva, mint
a felfordított bogár
amelyből fáradt olaj
csöpög:
Bűneim fáradt olaja.

Hozzád megyek azért is,
az éhezés
örvényein repülve,
árván, szárnya-szakadtan,
elhajított repülő, ha
kizuhog
belőle minden zuhanás.

Hozzád megyek azért is,
rátapadva
a fagyra, mint
lyukas katonaköpeny
az orosz hőmezőkön.
Hazahúz
valami húség.

Hozzád megyek azért is,
hítlén, hazug
híved, ki meglopott,
bánatcsuhába bújva:
mint elhagyott pojáca:
Talpig
tövisbe öltözöten.

Hozzád megyek legvégül,
mert másképpen itt
nem lehet remélni.
Istenem, tárd ki templomod
érckapuját
ziháló bordáim
boltívei között...

A '70-es évektől publikálok különböző lapokban. Mozgó Világ, Egyetemi Lapok, Kortárs stb. Menedékjog: antológia, Szárnyak a város felett: önálló kötet. Részt vettem a korszak amatőr színházi mozgalmában is. Jelenleg tanárként és újságíróként dolgozom. Érdeklődési köröm a művészetek, az esztétika és az irodalom világa. Kutatom az élet legapróbb megnyilvánulásai között is azt az erőt, ha úgy tetszik Istent, mely megmenthet minket a holnapoknak.

Fábián Gyula András

KÉPESLAP TOSCANÁBÓL

Erdélyt néztem még üres,
Borzadó- befelé-szemekkel, a haldokló bivalyt,
ahogy a tikkasztó hőségben hű szeme
oltárainál zöldhátú,
mérgecs angyalok dönögtek.
Dühödten vártak az áldozatra, a kőkemény
sár nem rejtett csepp vizet sem...
S a bálványimádás vérfakasztó
lépcsőin imbolyogtam...

Még Erdélyt néztem,
A majdnem meztelen hegyek közt
a majdnem meztelen bádogkeresztek
tövében reszkető faluk
lecsöndesült népét.
Régi táncok pörgő, forgó szellője megidézett
izzó krematóriumán a halálra vált
régirégi földnek, hol már vendég hegedűk
hirdetnek vonakodó békét...

A bivaly is elszállt: megtért istenéhez
(egyáltalán, ha volt neki...)
Levágott fejét, e pogány-trófeát a szél
a szétdúlt Házsongárd fölött kerengeti.
S Ördögösfüzesen vagy Sztánán
egyszer majd leteszi.
Forró köpeny: mezősegi por a vállamon;
fönn vad fénybe öltözött felhő:
egy égi Wass Albert-szobor.

*

Még ott lebegtem ódon kábulatban
Befelé-szemekkel idéztem
Erdély aranyát és büszke kínjait...
Mikor a szobroktól övezett,
gyönyörű főtéren,
Firenze kapuján egy angyal benyit...
Márvány bőrén kis piros ruhában
télblábol tolakodó, izzadt turisták között.
Talán az Uffiziben egy ódon
vászonról lelépett, s az annyiszor
megénekelte Szépséget megunva
Angyalarcát és testét kitarva,
a való életbe védtelen szökött?
Előttem lebegett ott. Kacérnak
nem mondanám, de fátyolos
szövetbe, valami öröklétkébe font belé,
S én csak botladoztam utána
Boldogan...

Nem szólt, csak áttört az áhitaton...
S miközben káprázatos Dóмок
között lépegettünk előre,
szökve szomorodó,
magyar hétköznapjaink elől,
Sienában még velünk nevetett...
Aztán talmi vihar sodorta el a semmibe
Talán egy kerub fogta meg kezét és
visszavitte az Uffizibe...

*

Azóta kivágott magyar jegenyék,
villanyoszlopok, tiltott lobogók,
és a toscanai, hosszú tornyú dóмок
úgy inganak ütemre fejem fölött,

Mint a perceinket számláló
hatalmas metronóмок...

KELEBI KISS ISTVÁN MUNKÁJA

Kedves Barátaink!

Örömmel adjuk hírül, hogy a

Hét Szabad Népművészet

Alapítvány

2010 márciusában megkezdte működését!

Célja a magyarság és a vele együtt élő népek hagyományos műveltségének kutatása, értékeinek megőrzése, megjelenítése, közzététele, átörökítése. Az alapítvány tevékenysége (kivonat az alapító okiratból):

- Támogatja azokat a kezdeményezéseket, melyek elősegítik a néphagyomány értékálló és nagyvárosi közegben is használható elemeinek integrálását a fiatalság mindennapjaiba, a kortárs művészetekbe és az idegenforgalomba;
 - A népművészet ágaira építő korszerű, ingyenes szolgáltatást nyújtó nevelés és továbbképzés intézményes és egyéni kezdeményezéseken alapuló formáinak támogatása (tanfolyamok, továbbképzések, konferenciák, mesterkurzusok és táborok);
 - Keresi az együttműködés lehetőségeit a hazai, illetve a szomszédos országokban és az EU tagállamaiban működő, hasonló tevékenységet folytató civil szervezetekkel és intézményekkel, régiók összefogását eredményező, és határokon átívelő kulturális projektek szervezése céljából;
 - A célkitűzéseket szolgáló néprajzi gyűjtések és társadalomtudományi kutatások támogatása;
 - A célkitűzéseket szolgáló ingyenes kiadványok megvalósításának támogatása (filmek, könyvek, hanghordozók, katalógusok);
 - Az ingyenes szolgáltatást nyújtó Héttorony Fesztivál (világzenei és kézműves fórum) rendszeres megrendezésének támogatása;
 - Egyéb ingyenes népművészeti rendezvények, projektek megvalósításának támogatása;
 - A Folkturizmus Program kidolgozása és folyamatos fejlesztése;
 - A paraszti kultúra és a néphagyományból táplálkozó kortárs művészet széleskörű megismertetése;
 - Kreatív részvétel egy hiteles országkép kialakítása érdekében.
- Az alapítvány nyílt, ahhoz bármely belföldi vagy külföldi magán- és jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező egyéb szervezet vagy személyegyesülés készpénz, értékelt megtestesítő dolog, vagyoni értékű jog vagy tevékenység felajánlásával csatlakozhat.

Működésünk elképzelhetetlen az Önök segítségével, ezért kérjük, hogy lehetőségükhöz mérten támogassák céljaink megvalósítását. Mindennemű felajánlást köszönettel elfogadunk. Tisztelettel, a kuratórium tagjai:

Csernyus Lőrinc építész-mérnök, Szabó Zoltán főmuzeológus és Kiss Ferenc elnök.

Levélcím: 1055 Budapest, Falk Miksa u. 16. I. e. 2.

Tel.: +3630/263-9404

E-mail: info@etnofon.hu

OTP számlaszám: 11713005-20601689

Apák és fiúk

– Hagyományozó Optikum –

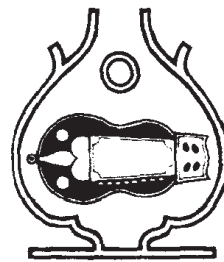
Ez a kötet egy lenyomat, szerény kordokumentum. A szerző olyan apák és fiaik fotográfiáit készítette el és rendezte egymás mellé, akik sokat tettek és tesznek azért, hogy a régről ránk maradt hagyományaink tovább élhessenek, minél többünkhöz eljussanak és a korunk körülményei közt alkalmazhatók legyenek. Több mint egy évtized táncházakban, koncerteken, fesztiválokon és vidéki utazások során végzett fotódokumentálása során a szerző közeli ismeretségbe, vagy éppen szoros barátságba került a képeken szereplőkkel. Ez nagyban hozzájárult a könyv megszületésének gondolatához. A kötetben szereplő portrék kiemésülnek olyan idézetekkel is, melyek igazodnak az albumban szereplők hitvallásának lényegéhez.

Henics Tamás így vall a kötet létrejöttének körülményeiről: „Hálás vagyok azért, hogy viszonylag idejében megadatott, hogy a népzene, a tánc házi világ sodrába kerülhettem. Igyekeztem mindvégig megőrizni a gyerekkoromban gyökerező érdeklődésemet a falusi világ, a még fellelhető hagyományok és az ezek értékei szerint élő emberek iránt. Mindezt törekszem a lehető legteljesebben a fényképezésen keresztül dokumentálni. Korán kapcsolatba kerültem falusi és tánc házi zenészekkel, hagyományörző és táncgyűjtésekben dolgozó táncosokkal, akik elkötelezettségét, megszállottságát mindig is csodáltam. Sokukkal közeli barátságba kerültünk. Hamar észrevettem, hogy az apák »hóna alatt« ott nyújtózkodik az új, tehetséges nemzedék. Sokszor láttam őket együtt muzsikálni vagy táncolni, és megélelődött bennem az elhatározás, hogy ezt valahogy megörökítsem. Ahogy gyűltek a képek, egyre izgalmasabbá vált együtt látnom a sok apát és fiút, mint egy hadsereget, amint az egyre fogyatkozó hagyományaink megvédésére indulnak harcra. Így született ez a kötet.”

Idézet a könyv előszavából: „Az apáról fiúra történő tudásátvitel, szokások, hagyományok továbbadása, az iskolateremtés ősi rendet rejt, a világban való elhelyezkedés és igazodás elsajátításának nagyszerű folyamatát. Nem véletlen, hogy ebbe a képsorozatba zenész-táncos barátaimról készült fotográfiákat választottam. A beszélt anyanyelv mellett a zenei-táncos anyanyelvünk számos olyan kommunikációs elemet hordoz és közvetít, amiket szavainkkal nem tudunk kifejezni; úgy is mondhatjuk, szavakkal meg nem szólaltatható hangjai ezek egy olyan kifejezésformának, amelyre mindnyájunknak szükségünk van, csak éppen ma már kevesen jutunk el olyan mezsgyékre, ahol ezek a hangok tisztán meghallhatók. Ugyanez vonatkozik a kézműves hagyományainkra, mesterségeinkre. Nincs is szükség ilyenkor szavakra. Az együtt muzsikálás, a tánc, de bármilyen alkotás során is olyan támpontokat, útmutatásokat kapunk, amelyeknek épp az a szépségük, hogy nem kívánnak magyarázatot: az együtt alkotás vagy működő vagy sem, haltszik, látszik, érződik, ami jó.”

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ TEKERŐK

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu
Honlap: www.szerenyi.hu

SZERÉNYI BÉLA
hangszerkészítő mester, népi iparművész

Appalachian

Apák és fiúk...

AMIÓTA VILÁG A VILÁG...

Apák és fiúk...

HAGYOMÁNYOZÓ
OPTIKUM

~ KÉSZÍTETTÉK ~

HENICS TAMÁS
KLEBERCZ GÁBOR

BÉCS-MECSÉR-BUDAPEST
2010

~ Az APÁRÓL FIÚRA történő tudásátoltás, szokások, hagyományok továbbadása, az iskolateremtés ősi rendet rejt, a világban való elhelyezkedés és igazodás elsajátításának nagyszerű folyamatát. ~

~ NEM VÉLETLEN, hogy ebbe a képsorozatba zenész-táncos barátainkról készült fotográfiákat választottunk. A beszélt anyanyelv mellett a zenei-táncos anyanyelvünk számos olyan kommunikációs elemet hordoz és közvetít, amiket szavainkkal nem tudunk kifejezni; úgy is mondhatjuk, szavakkal meg nem szólaltatható hangjai ezek egy olyan kifejezésformának, melyre mindnyájunknak szükségünk van, csak éppen ma már kevesen jutunk el olyan mezsgyékre, ahol ezek a hangok tisztán meghallhatók. Ugyanez vonatkozik kézműves hagyományainkra, mesterségeinkre. Nincs is szükség ilyenkor szavakra. Az együtt muzsikálás, a tánc, de bármilyen alkotás során is olyan támpontokat, útmutatásokat kapunk, melyeknek épp az a szépségük, hogy nem kívánnak magyarázatot: az együtt alkotás vagy működő vagy sem, hallatszik, látszik, érződik ami jó. ~

~ EZ A KÖTET egy lenyomat, szerény kordokumentum. A szerzők olyan apák és fiaik fotográfáit készítették el és rendezték egymás mellé, akik sokat tettek és tesznek azért, hogy régről ránk maradt hagyományaink tovább élbessenek, sokunkhoz eljuthassanak és korunk körülményei közt alkalmazhatók legyenek. Henics Tamás több mint egy évtized táncházakban, koncerteken, fesztiválokon és vidéki utazások során végzett dokumentáló tevékenysége kapcsán közeli ismeretségbe, vagy éppen szoros barátságba került a képeken szereplőkkel. Alapvetően ezek az élmények, kötődések teremtették meg az album elkészítésének gondolatát. ~

~ Az elkészült portrékat mintegy gondolati illusztrációként olyan idézetek egészítik ki, melyek igazodnak az albumban szereplők hitvallásának lényegéhez, fontosságához... ~

~ A KÖNYV KÉSZÍTŐIT régi, szoros barátság, együttgondolkodás, együttmunkálkodás fűzi egymáshoz. Egyet gondoltak kezdetektől fogva, sok közös élmény köti össze őket a kötetben szereplőkkel is, s a legfontosabb, hogy ugyanaz vezérelte őket az alkotás során; a hagyomány, a közös értékek megőrzése, és a hit abban, hogy ez így is maradhat, AMÍG VILÁG A VILÁG ... ~

„Hálás vagyok azért, hogy viszonylag idejében megadatott, hogy a népzene, a táncházi világ sodrába kerülhettem. Igyekeztem mindvégig megőrizni a gyermekkoromban gyökerező érdeklődésemet a falusi világ, a még fellelhető hagyományok és az ezek értékei szerint élő emberek iránt. Mindezt törekszem a fényképezés által dokumentálni. Kapcsolatba kerültem falusi és táncházi zenészekkel, hagyományörző és táncegyüttesekben dolgozó táncosokkal, akik elkötelezettségét, megszállottságát mindig is csodáltam. Sokukkal közeli barátságba kerültünk. Hamar észrevettem, hogy, hogy az apák „hána alatt” ott nyújtózkodik az új, tehetséges nemzedék. Látván őket együtt táncolni vagy muzsikálni, érlelődött meg az elhatározás, hogy ezt valahogy megörökítem. Ahogy gyűltek a képek, egyre izgalmasabbá vált együtt látnom a sok apát és fiút, mint egy hadsereget, amint az egyre fogyathozó hagyományaink megvédésére indulnak harcba...”

~ HENICS TAMÁS ~

Apák és fiúk

(2004-2010)

FOTÓKIÁLLÍTÁS ÉS KÖNYVBEMUTATÓ A TÁNCHÁZTALÁLKOZÓN...

HENICS TAMÁS
KLEBERCZ GÁBOR

Apák és fiúk...

Zenés könyvbemutató
és fotókiállítás

XXIX. TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ
BUDAPEST SPORTARÉNA
MARTIN GYÖRGY TEREM
2010. március 28., vasárnap 15 óra

MEGNYITJA
"SZÉKI" SOÓS JÁNOS

KÖZREMŰKÖDNEK
Berecz András, Berecz Misi
Csoóri Sándor, Csoóri Sándor "Süendi"
Eredics Kálmán, Eredics Áron,
Eredics Benjamin, Eredics Salamon
Éri Péter, Éri Márton
Halmos Attila, Ifj. Halmos Attila,
Halmos Domokos, Halmos Mátyás,
Halmos Boláizsár
Juhász Zoltán, Juhász Dénes
Mester László "Pintyő", Mester Bandi,
Mester Laci, Mester Misi
Porteleki László, Porteleki Áron
Szabó Zoltán

BUDAPEST SPORTARÉNA
MARTIN GYÖRGY TEREM
2010. március 28., vasárnap 15 óra

NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK, TALÁLKOZÓK, TÁBOROK

ÁPRILIS

Csángó Hétvége

Moldvai csángó tánckurzus és táncmulatság
Egyházaskozár, 2010. április 23–25.
Szervező: a Gyepük Népe Alapítvány
Információ: Tündik Tamás
Tel.: 06-30-260-9467; 06-20-662-6667;
06-23-422-019; tundik@t-online.hu

„Virágok Vetélkedése”

Népdalénekes Palánták Országos Találkozója
Domokos Pál Péter emlékére
2010. április 26.
általános iskolás korú gyermekek számára
Domokos Pál Péter Általános Iskola
Budapest XI. ker. Sopron út 50.
Szervező: a Gyepük Népe Alapítvány
Információ: Tündik Tamás
Tel.: 06-30-260-9467; 06-20-662-6667;
06-23-422-019
tundik@t-online.hu; www.gyepuk.hu

„Virágok Vetélkedése”

Népdalénekes Palánták Országos Találkozója
Domokos Pál Péter emlékére
2010. április 27.
általános iskolás korú gyermekek számára
Jókai Mór Művelődési Központ
2040 Budaörs, Szabadság u. 26.
Szervező: a Gyepük Népe Alapítvány
Információ: Tündik Tamás
Tel.: 06-30-260-9467; 06-20-662-6667;
06-23-422-019
tundik@t-online.hu; www.gyepuk.hu

folkMAGazin

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY

FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG
1011 Budapest,
Szilágyi Dezső tér 6. I. em.
Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a
www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA

1137 Budapest, Katona József u. 22.
Tel.: (1)-239-1199

MESTERPORTA

1011 Budapest, Corvin tér 7.
Tel.: (1)-202-3859

KALÁKA ZENEBOLT

V. kerület Bárczy István utca 10.
Tel.: (1)-267-5331

A FOLK

1074 Budapest, Dohány u. 84.
Tel.: (1)-351-3341

MÁJUS

Bakony Népművészeti Találkozó

„Bakony Virágai” Megyei Szólótáncverseny
Magyarpolány, 2010. május 23.
8449 Magyarpolány, Dózsa Gy. u. 6.
Információ: Kovács Norbert
Tel.: 06-20-378-6459; cimbi@iplus.hu

JÚNIUS

V. Megyei Néptánc Tábor

Balatonszemes, 2010. június 18–24.
Főnix Gyermek és Ifjúsági Néptáncgyűttes
Kapcsolattartó: Török Csécs Lenke
Tel.: 06-20-357-7010; fonixne@freemail.hu

Diridongó Zenetábor

2010. június 21–25.
4-8 éveseknek, naponta 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Információ: Donáth Zsuzsanna
Tel.: 06-20-546-5757; www.marczy.hu

Táncos tehetségek tábora I.

Kiscsősz, 2010. június 21–26.
Szervező: Apte Művészeti Egyesület –
Néptáncosok Baráti Köre
Kapcsolattartó: Kovács Norbert
Tel.: 06-20-378-6459
cimbi@iplus.hu; apte@netelek.hu
www.apteegyesulet.hu

XXIX. Mezőhegyesi Gyermek Néptánc Tábor

Mezőhegyes, 2010. június 21–26.
6-14 éveseknek
József Attila Általános Művelődési Központ
5820 Mezőhegyes, Béke park 1.
Információ: Krucsóné Gergely Erzsébet
Tel.: 06-68-466-103; gepoty@gmail.com

VIII. Dudaiskola

Somogyi népzenei, néptánc és kézműves tábor
Szenna, 2010. június 23–29.
Lázi Dombi Kulturális Egyesület, Szenna
Információ: Karácsony Tamásné Bajzik Éva
Tel.: 06-20-584-5507
szendefy@hotmail.com; www.lazidombi.hu

XIX. Regionális Néptánc és Népművészeti Tábor

Abádszalók, 2010. június 25. – július 5.
Szervező: Tiszafüredi Népművészeti Alapítvány
Kapcsolattartó: Bakonyi István
patrya@freemail.hu

Táncos tehetségek tábora II.

Kiscsősz, 2010. június 27. – július 2.
Szervező: Apte Művészeti Egyesület – Néptáncosok Baráti Köre
Kapcsolattartó: Kovács Norbert
Tel.: 06-20-378-6459
cimbi@iplus.hu; apte@netelek.hu
www.apteegyesulet.hu

Tüzzománc tábor

2010. június 28. – július 2.
8-15 éveseknek, naponta 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Táborvezető: Dékány Margó és Dékány Dóra
Információ: Vadász Eszter
Tel.: 06-70-977-5689
vadasz.eszter@marczy.hu; www.marczy.hu

Mesterségem címere – Kézműves tábor

2010. június 28. – július 2.
10-15 éveseknek, naponta 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Táborvezető: Pilinger Zsuzsa
Információ: Sallai Ferenc
Tel.: 06-70-977-5688; www.marczy.hu

Kőketánc Gyermektábor

2010. június 28. – július 2.
5-8 éveseknek, naponta 9-13 óráig
Táborvezető:
Halmos Kata, Prekler Kata és Marczy Maci
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Információ: Szelezcki Petra
Tel.: 06-70-335-6284; www.marczy.hu

XIII. Kétegyházi Néptánc Tábor

Kétegyháza, 2010. június 28. – július 2.
Szervező: Kaláris Alapfokú
Művészetoktatási Intézmény
Információ: Halmi Zoltán
Tel.: 06-20-468-2131; halmiz@t-online.hu

Betyártábor

Galgahévíz, 2010. június 28. – július 4.
Szervező: Kodály Zoltán Művelődési Ház
2193 Galgahévíz, Fő u. 106.
Kapcsolattartó: Balla Tímea és Balla Zoltán
szikra-palko@invitel.hu

XIV. Országos Csángó Tábor

(A tiszadobi csángó tábor utódja)
Boros Gyimesi Skanzen
2010. június 28. – július 4.
Szervező: Gyepük Népe Alapítvány
Információ: Tündik Tamás
Tel.: 06-30-698-6018
tundik@t-online.hu; www.gyepuk.hu

Szigetközi néptánc tábor

Darnószeli, 2010. június 28. – július 4.
Gyűrűbaráti Néptánc- és Népműv. Egyesület
Kapcsolattartó: Jocha István
Tel.: 06-20-364-6851; pittaba@gmail.com

Zempléni Népművészeti Tábor

Újhuta, 2010. június 28. – július 4.
Szervező: A Művelődés Háza és Könyvtára
3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.
Kapcsolattartó: Darmos István
Tel.: 06-20-434-2051
darmospisti@freemail.hu

NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK, TALÁLKOZÓK, TÁBOROK

IV. Dél-alföldi népzenei tábor

Ópusztaszer, 2010. június 30. – július 5.
 Szervező: Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark, skanzen
 6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.
 Tel.: 06-62-275-133; fax.: 06-62-275-007
 Információ: Tóth Antal
 totha@opusztaszer.hu; tel.: 06-30-9847082
 www.opusztaszer.hu; www.tekazenekar.hu

JÚLIUS

XIX. „MÉTA” Népzenei és Néptánc-tábor

Karád, Művelődési Ház, 2010. július 3–11.
 Információ: Tolnai Kata
 Postacím: 2601 Vác, Pf. 342.
 Tel.: 06-30-367-9360
 katalin.tolnai0813@gmail.com
 www.metafolk.hu

Táncoktatók és gyakorló táncosok tábora

Kiscsősz, 2010. július 4–9.
 Információ: Kovács Norbert
 Tel.: 06-20-378-6459
 cimbi@iplus.hu; apte@netelek.hu
 www.apteegyesulet.hu

XI. Palóc tánc- és kézműves tábor I.

Hollókő, 2010. július 4–10.
 Szervező: Hollókőért Közalapítvány
 Kapcsolattartó: Sztrémi Zsuzsanna
 Tel.: 06-30-289-7432; www.holloko.hu

XX. Suvadás kézművestábor

és folklor-találkozó, Arló, 2010. július 4–10.
 Információ: Polgármesteri Hivatal
 3663 Arló, Ady Endre út 162.
 Tel.: 06-48-544-520; fax: 06-48-544-519
 tajhazeskonyvtar@freemail.hu; www.arlo.hu

Népzene, néptánc- és kézműves tábor gyerekeknek és ifjaknak

Válaszút (Románia), 2010. július 4–11.
 Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
 Kapcsolattartó: Barta Magdi
 Tel.: 00-40-264-262623 (10-15 óra között)
 magdi@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

Nemzetközi néptánc- és kézműves tábor

Szeged, 2010. július 5–9.
 16-18 éves fiatalok számára
 Szervező: Szeged Táncgyűttes Alapítvány
 6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
 Tel./fax.: 62/422-251
 Kapcsolattartó: Jazimiczky Éva
 szaami@t-online.hu

Selyemfestő tábor

2010. július 5–9.
 9-15 éveseknek, naponta 9-14 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Szathmári Éva
 Információ: Vadász Eszter
 Tel.: 06-70-977-5689; www.marczi.hu

Komplex kézműves tábor felnőtteknek

2010. július 5–10., naponta 8.30-17.30-ig
 Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
 1165 Budapest, Sasvár u. 101.
 Tel./fax: 06-1-407-1502
 fazekaskozpont@mail.datanet.hu
 www.kma.uw.hu

X. Tükrös Tábor

Dunasziget (Doborgazsziget),
 2010. július 5–11.
 Szervező: Ifjú Szívek Táncgyűttes; Fórum a Népművészetért Közhasznú Alapítvány
 Információ: Sally Corry
 Tel.: 00-42-12-20-474-106; sally@ifjuszivek.sk
 Verbőczi Krisztina
 Tel.: 06-20-222-6438; folkeuro@t-online.hu

IX. Tekerős szaktábor

Szentes (a szentesi strandon)
 2010. július 7–11.
 Információ: Havasréti Pál
 teka@mail.datanet.hu
 Tel.: 06-30-940-1242
 Puskás Gabriella
 Tel.: 06-30-475-3161; www.tekazenekar.hu

Kiscsősi Pajtafesztivál

Kiscsősz, 2010. július 8–11.
 Információ: Kovács Norbert
 Tel.: 06-20-378-6459; cimbi@iplus.hu
 apte@netelek.hu; www.apteegyesulet.hu

A Hagyományok Háza programjából

április 9., 19 óra – Pipacsok Néptáncgyűttes: Emésztő virtus

április 16., 19 óra – Édeskeserű – Tánc erdélyi népzeneire

április 24., 17 óra

A Hagyományok Háza Almáriumában látható: Tótágas Táncgyűttes: „Somogyban a lélek” című műsora. Hagyományörző vendégek: Gadányi Pál (Törújfalú), Forró Józsefné született Bencze Erzsébet (Szenna), Dömötörfy Jánosné (Nemespátró), Szakály Miklósné (Nemespátró), Géczy Istvánné Juci néni (Berzence)

április 25., 11 óra

Udvarhely Táncműhely: Tünnemény – táncos csínyek és huncutságok

április 28., 15 óra

Fejezetek a Magyar Állami Népi Együttes történetéből

Aprók tánca – kézműveskedéssel egybekötött gyerektáncház

április 9., 17 óra: Aprók tánca: Mátkaváltó táncház

április 16., 17 óra: Aprók tánca: Zöldágyjárás

április 23., 17 óra: Aprók tánca: Szent György napi pásztorünnep

április 30., 17 óra: Aprók tánca: Tavasz játékok

péntekenként 17 órától 18.30-ig a közösségi teremben.

Belépődíj: 500 Ft/ő (2 éves kor alatt a belépés díjtalan)

Kapcsolat: Várkonyi Tekla, 225-6067,
 varkonyi.tekla@hagyomanyokhaza.hu

Ringató

Vedd ölbe, ringasd, énekelj!

Csütörtök délelőttöként (9.30-tól 10 óráig) kerül sor a Hagyományok Házában a Ringató foglalkozásra, amelyen az óvodát megelőző korosztály zenei neveléséhez kapnak mintát a szülők a kodályi elvek alapján. Énekszóval, hangszeres játékkal, nagyrészt a magyar néphagyományból merített értékes zenei anyaggal veszik körül a gyerekeket.

A Ringató program vezetője: Dr. Grállné Gróh Ilona, Forrai Katalin-díjas énektanár; foglalkozásvezető: Márczi Anna népzeneész, ének-zene tanár; belépő: 700 Ft/család

április 20., 18 óra: HHBK klubest

A Hagyományok Háza Baráti Köre Egyesület klubestjein előadásokat, filmvetítéseket, vitaesteket szervez, az estekre olyan előadókat hívunk meg, akik a népi kultúra vagy a tártudományok kiemelt szakemberei. Áprilisi klubestünkön Dr. Somogyi László tart előadást a burgenlandi magyarságról.

április 24., 10–15: Kosaras előadássorozat

Kerekes Ibolya néprajzkutató: Fonatok és kosarak a nagyvilágban: A mesés kelet gyékényei. Bepillantás a török gyékényfeldolgozásba. Antoni Judit régész, néprajzkutató: Természeti népek fonatai. Bemutató: Bárány Mara: Egy elfelejtett anyag. A káka.

www.hagyomanyokhaza.hu

NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK, TALÁLKOZÓK, TÁBOROK

XV. Kárpátaljai Népzene és Néptánc Tábor

Tiszapéterfalva, 2010. július 9–16.
Szarvasi Hagyományörző Közalapítvány
Kapcsolattartó: Juhász Attila
Tel.: 06-66-311-464
muvhaz@szarvasnet.hu

XIX. Egyszólam Népzenei Tábor

Váralja, 2010. július 10–17.
Szervező: Aranytíz
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Információ: Ötvös Györgyi
Tel.: 06-20-3174-748
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu
www.aranytiz.hu

XI. Palóc tánc- és kézműves tábor II.

Hollókő, 2010. július 11–17.
Szervező: Hollókőért Közalapítvány
Kapcsolattartó: Sztrémi Zsuzsanna
Tel.: 06-30-289-7432; www.holloko.hu

Hagyományok Háza Népművészeti Tábor

Somogydöröcske, 2010. július 11–17.
Információ: Beszprémy Katalin
Tel.: 06-20-361-9227
Kedves Róbert
Tel.: 06-20-390-6236
Fax: 06-1-225-6083
hhtabor@gmail.com
tabor@hagyomanyokhaza.hu
www.hagyomanyokhaza.hu

Folkológia – Országos Népzenei tábor

Somlószőlős, 2010. július 12–16.
Információ: Kovács Norbert
Tel.: 06-20-378-6459; cimbi@iplus.hu
apte@netelek.hu; www.apteegyesulet.hu

Komplex kézműves gyerektáborok

2010. július 12. – augusztus 27-ig
hetente hétfőtől péntekig 8-16.30-ig
(kivéve augusztus 16-20.)
Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ
1165 Budapest, Sasvár u. 101.
Tel./fax: 06-1-407-1502
fazekaskozpont@mail.datanet.hu
www.kma.uw.hu

„Somló hangja”

Világzenei és népzenei fesztivál
Doba (Erdődy kastély), 2010. július 14–18.
Információ: Kovács Norbert
Tel.: 06-20-378-6459; cimbi@iplus.hu
apte@netelek.hu; www.apteegyesulet.hu

„Kárpát-medence határok nélkül”

IX. Népművészeti és népzenei tábor,
szabadegyetem
Pomáz, 2010. július 17–25.
Magyar Vár Tábor
2013 Pomáz, Majdán u. 1.
Szervező: Magyar Vár Alapítvány
Tel.: 06-70-451-3500
izenet.magyarvar@gmail.com; www.mv.hu

Téka Népművészeti Tábor

Nagykálló-Harangod, 2010. július 17–25.
Információ: Borsiné Sveda Anita
4320 Nagykálló, Kossuth út 8.
Tel.: 06-42-263-141; 06-30-257-7065
svedaanita@gmail.com
www.nagykalloharangod.hu

XXVI. TiszaFolk Nyári Népzenei Tábor

Sima, 2010. július 18–25.
Szervező: Tisza-Folk Alapítvány
Kapcsolattartó: Koncz László
6060 Tizsakécske, Tisza u. 13.
Tel.: 06-30-261-2795
tabor@tizsafolk.hu; www.tizsafolk.hu

XIII. Magyarlapádi Tánc Tábor

Magyarlapád (Románia)
2010. július 18–25.
Információ: Bánffy Farkas
Tel.: 00-40-788-306-878
00-36-30-610-4572
farkasbanffy@gmail.com
www.magyarlapad.ro

Kézműves alkotótábor családok számára

Válaszút (Románia), 2010. július 18–25.
Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
Kapcsolattartó: Barta Magdi
Tel.: 00-40-264-262623 – munkanapokon:
10-15 óra között
magdi@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

*Neptáncok
Kellékboltja*
Budainé Balatoni Katalin

Így tedd rá!
Táncos mozgásfejlesztés az óvodában
óvó- és táncpedagógusok részére

nka
Nemzeti Kulturális Alap

*Néptáncosok
Kellékboltja*

*Népi játékok,
néptáncművészet*

MEGJELENT!

Budainé Balatoni Katalin
ÍGY TEDD RÁ!
Táncos mozgásfejlesztés az óvodában

Ezen új módszertani könyv 35 foglalkozáson keresztül vezet végig egy éves óvodai népi játék, néptánc programot. Mozdulás feladatokkal, játékokkal vezet el az alapvető mozdulat-típusok megtanulásától a konkrét motívumalkotásokig. Széleskörű segítséget nyújt mellékleteiben a készségek, képességek fejlesztésében, kiegészítő ismeretként megjelennek a népdalok, énekes népszokások. A könyvhöz CD melléklet tartozik, mely tartalmazza a foglalkozások során megjelenő játékok, énekek dallamait, valamint egy, a táncoktatáshoz szükséges zenei anyagot. A könyv a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg, a Néptáncosok kellékboltja gondozásában. Megvásárolható a Néptáncosok kellékboltja üzletében és viszonteladóinál. (www.neptanckellek.hu)

NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK, TALÁLKOZÓK, TÁBOROK

XVI. Székelyföldi Tánc tábor

Felsősfalva (Románia), 2010. július 18–25.
 Szervező:
 László Csaba és a Pipacsok Néptáncgyűttes
 537323 Rugănești 82, Románia
 Tel.: 00-40-266-242927; 00-40-744-632669;
 00-40-749-331324
 laszlo.csa@freemail.hu; www.pipacsok.ro

Néptánc- és kézműves tábor

Zsombolya (Románia), 2010. július 19–23.
 13-15 éves fiatalok számára
 Szervező: Szeged Táncgyűttes Alapítvány
 6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
 Tel./fax.: 06-62-422-251; szaami@t-online.hu

Néptánc- és kézműves tábor

Margitta (Románia), 2010. július 19–23.
 3-4 éve táncoló tanulók számára
 Szervező: Szeged Táncgyűttes Alapítvány
 6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
 Tel./fax.: 06-62-422-251; szaami@t-online.hu

XIV. Gyimesi tánc tábor

Gyimesközéplak (Románia)
 2010. július 25. – augusztus 1.
 Szervezők: Tiszta Forrás Alapítvány - Csíkszereda, Csángó Ifjak Középlaki Közössége - Gyimesközéplak, Gyimesközéplaki Önkorm.
 Információ: Bodó-Bán János
 Tel.: 06-23-348-036; 06-30-952-9761
 bodoban@freemail.hu
 Szalay Zoltán, zsalay@hr.astral.ro
 Tel.: 00-40-366-103745; 00-40-744-306806
 www.gyimesitabor.nextra.ro

XII. Kommandói cigányfolklor tábor

Kommandó (Románia)
 2010. július 25. – augusztus 1.
 Szervező: Lajtha László Alapítvány
 Információ: Deák Gyula Levente
 Tel.: 00-40-744-307027
 gyuszi@hte.ro; www.hte.ro

Kincskereső tábor

2010. július 26–30.
 9-12 éveseknek, naponta 9-16 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Bauer Eszter, Hevesi Andrea
 Információ: Bauer Eszter
 Tel.: 06-70-335-6287; www.marcsi.hu

Radírpók tábor

2010. július 26–30.
 6-10 éveseknek, naponta 9-13 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Vadászy Eszter
 Tel.: 06-70-977-5689
 vadaszy.eszter@marcsi.hu
 www.marcsi.hu

Agyagos tábor

2010. július 26–30.
 7-12 éveseknek, naponta 9-13 óráig
 Marczibányi Téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
 Táborvezető: Urbán Krisztina
 Információ: Vadászy Eszter
 Tel.: 06-70-977-5689
 vadaszy.eszter@marcsi.hu
 www.marcsi.hu

Néptánc- és kézműves gyermektábor

Nagyszalonta (Románia), 2010. július 26–30.
 Kezdő gyermekek számára
 Szervező: Szeged Táncgyűttes Alapítvány
 6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
 Tel./fax.: 06-62-422-251
 szaami@t-online.hu;

Tánc tábor

Balatonlelle, 2010. július 26. – augusztus 1.
 Szervező: Muharay Népművészeti Egyesület
 Kapcsolattartó: ifj. Rónay Lajos
 2191 Bag, Petőfi tér 1/a.

AUGUSZTUS

Csámborgó Népzenei és Néptánc tábor

Dávod, 2010. augusztus 1–7.
 Információ: Iker Józsefné
 Tel.: 06-30-293-2297; ikerjosef@tolna.net

XX. Nemzetközi kalotaszegi népzene- és néptánc tábor felnőtteknek

Kalotaszentkirály (Románia)
 2010. augusztus 1–8.
 Szervező: Archívum Kulturális Alapítvány
 Kapcsolattartó: Barta Magdi
 Tel.: 00-40-264-262623 (10-15 óra között)
 magdi@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

XIV. Vajdaszentiványi Tánc- és Zenei Tábor

Vajdaszentivány (Románia)
 2010. augusztus 1–8.
 Információ: Zalai Táncgyűttes
 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 21.
 zalaite@freemail.hu
 Varga János, 9400 Sopron, Ötvös u. 6.
 Tel.: 06-20-326-4339
 Antal Áron, tel.: 06-20-339-1818
 Hajdú Flórián, tel.: 06-20-557-3431
 Rác Petra, tel.: 06-70-454-6594
 Madarasán Judit (Románia)
 Tel.: 00-40-741-077-023

XI. Somoskai Faluhét

Csángó tánc- és zenésztábor Moldvában
 Somoska (Románia), 2010. augusztus 2–7.
 Információ: Benchea Grátzy
 Tel.: 06-20-209-9543
 info@moldvahon.hu; www.moldvahon.hu

Román Hagyományörző Néptánc tábor

Elek, 2010. augusztus 2–8.
 Reibel Mihály Városi Művelődési Központ
 5742 Elek, Kossuth u. 13.
 Információ: Árgyelánné Tóth Erzsébet
 Tel.: 06-66-240-032; 06-70-375-4953

Néptáncosok kellékboltja

MEGÚJULT WEBÁRUHÁZ

A Néptáncosok kellékboltja
 megújult honlapján
 elindítottuk webáruház szolgáltatásunkat!

www.neptanckellek.hu

NÉPMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK, TALÁLKOZÓK, TÁBOROK

XX. Csángó Fesztivál

Európai Kisebbségek Folklór Fesztiválja és Kézműves vásár
Jászberény, 2010. augusztus 3–8.
Szervező: Folklór Kulturális Közalapítvány és a Jászság Népi Együttes
5100 Jászberény, Víz u. 1.
Tel./fax: 06-57-503-265; jne@jne.hu
www.jne.hu; www.csangofesztival.hu

III. Nyárádselyei Tánc Tábor

Nyárádselye (Románia), 2010. augusztus 7–11.
Információ: Zalai Táncgyűttes
8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út. 21.
zalaite@freemail.hu
Varga János, 9400 Sopron, Ötvös u. 6.
Tel.: 06-20-326-4339
Antal Áron, tel.: 06-20-339-1818
Hajdú Flórián, tel.: 06-20-557-3431
Rác Petra, tel.: 06-70-454-6594

XXV. Csutorás Nemzetközi Népzenei és Néptánc Tábor

Lajosmizse, 2010. augusztus 8–15.
Diákotthon, 6050 Lajosmizse, Ceglédi u. 1.
Szervező: Tradíció Stúdió
1024 Budapest, Keleti Károly u. 8.
Tel.: 06-1-315-1322; 06-1-316-0592;
06-20-934-6032; fax: 06-1-438-0250
csutoras@tradicio.hu; www.tradicio.hu

IX. Nemzetközi Mezőségi Népzene és Néptánc Tábor felnőtteknek

Válaszút (Románia), 2010. augusztus 8–15.
Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
Kapcsolattartó: Barta Magdi
Tel.: 00-40-264-262623 – (10-15 óra között)
magdi@kallos.org.ro; www.kallos.org.ro

VII. Szászcsávási népzene és néptánc tábor

Szászcsávás (Románia), 2010. augusztus 8–15.
Információ: Kis Demeter Erika
Tel.: 06-70-321-0625
kdemeter.erika@gmail.com
Czinczók Orsolya, tel.: 00-40-741-478-058
corsolya@yahoo.com, www.szaszcsavas.hu

XIV. Kézműves és Néptánc Tábor

Hadad (Románia), 2010. augusztus 8–15.
Szervező: Szatmárnémeti MADISZ
Tel.: 00-40-261-710-810;
00-40-745-99-33-45
madisz@datec.ro; www.madisz.datec.ro

V. Buzai Néptánc Tábor

Buza (Románia), 2010. augusztus 10–15.
Szervező: Czégghér Ildikó
Tel.: 06-20-572-7315
czegher.ildiko@gmail.com

XI. Széki napok

Szék (Románia), 2010. augusztus 16–21.
Szervező: Pro Urbe Szék Alapítvány és Szék Városért Egyesület
Információ: Nagy János

Tel.: 00-40-745-021-396

Filep Sándor
Tel.: 00-40-721-795-372
info@szekvarosert.com
www.szekvarosert.com

XI. Tekerő és Duda szaktábor

Kétfodony, 2010. augusztus 21–25.
Információ: Havasréti Pál
Tel.: 06-30-940-1242; 06-30-970-1547
teka@mail.datanet.hu
www.tekazenekar.hu

Tánc Tábor

Püspökhatvan, 2010. augusztus 23–27.
Szervező: Gödöllő Táncgyűttes
Kapcsolattartó: Széphalmi Zoltán
Tel.: 06-30-584-8706
godollofolk@invtel.hu

VI. Liget Néptánc Tábor

Szamoskér, 2010. augusztus 23–29.
Szervező: Liget az Örökségünkért Egyesület
Kapcsolattartó:
Spisák Krisztina és Teremi László
ligetami@t-online.hu; www.ligettabor.hu

VIII. „Szűcs Béla” Gyermek és Ifjúsági Néptánc Tábor

Tordas, 2010. augusztus 24–28.
Szervező: Sajnovics János Egyesített Általános Iskola és A.M.I., „Tordasi Pillikék” gyermek néptáncgyűttes
2463 Tordas, Köztársaság út 1.
Információ: Németh Ildikó
Tel.: 06-20-371-8653
Cselikovics Herta
Tel.: 06-20-553-3523
pillikek@gmail.com

Pécsi Táncmaraton

Nemzetközi Ifjúsági Találkozó és Folkműhely, 2010. IV. 26. – V. 1.

Április utolsó hetében külföldi és baranyai néptáncosok, népzeneészek lépik el Európa első hazai kulturális fővárosát. A Pécs2010 EKF-program keretében zajló Pécsi Táncmaraton a Tánc Világnapjához (április 29.) kapcsolódva állítja reflektorfénybe a zene és a tánc tradicionális európai értékeit.

A Pécsi Kulturális Központ, a Hagyománytár Alapítvány és a Mecsek Táncgyűttes Egyesület szervezésében megvalósuló esemény utcákon és tereken, valamint iskolákban hívja fel a figyelmet a hagyományos táncművelésre, a sokszínűségére, élményszerűségére. A délelőtti „Folkműhely” elnevezésű programokon az általános és középiskolák diáksága ismerheti meg aktív részvétellel az európai táncművelés egyik-egy szeletét, a három országból érkező fiatal táncosok és zenészek rövid bemutatói és az azokat követő közös tánc során. A város közönsége és a Pécsre látogatók délutánként a sétálóutcákba és a megújult köztérre fesztiválhangulatot varázsoló „Utca-zene” és „Lánc-tánc” eseményei alkalmával élvezhetik a résztvevők produkcióját, s be is állhatnak a körbe, gyarapítva a táncosok sokadalmát. A Jókai téren kora esténként nemzetközi gálaműsorokon lépnek színpadra a külföldi csoportok, pécsi együttesek kíséretében.

A nemzetközi előadógárda Isztambultól Finnorszáig felvonultatja Európa szellemi kulturális örökségének kimeríthetetlen gazdagságát, alkalmat teremtve a sokszínű európai táncművelés újrafelfedezésére. Pécs vendége lesz az eseményen az idén szintúgy kulturális főváros címet viselő török metropolisz egyik kis-ázsiai kerületének táncgyűttese, a Hannat ja Heikit a finn Hollolából, valamint a Zespól Góralski Hamernik Krakóból, Pécs lengyel testvérvárosából. (www.tancmaraton.hu)

KITÜNTETÉSEK MÁRCIUS 15. ALKALMÁBÓL

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE:

Manninger Miklós koreográfus, néptáncpedagógus

Vidákovics Antal táncművész, koreográfus

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ARANY ÉRDEMKERESZT: **Csik János** előadóművész

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI EZÜST ÉRDEMKERESZT: **Merényi József** fafaragó népi iparművész

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI BRONZ ÉRDEMKERESZT

Magyar József, a Hagyományok Háza - Magyar Állami Népi Együttes táncművésze
Maros Anna néptáncművész, a Duna Művészegyüttes nyugalmazott tánckarvezetője

HARANGOZÓ GYULA-DÍJ: **Juhász Zoltán**, a Honvéd Táncszínház táncos szolista
SZABOLCSI BENCE-DÍJ: **Kovalcsik Katalin**, az MTA ZTI népzene kutatója

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KIVÁLÓ MŰVÉSZE:

Zsuráfszky Zoltán Harangozó Gyula-díjas koreográfus, Érdemes Művész

A bodonyi leányvásár. Rajzolta: K. Nagy Mihály

Az első világháborút követően az ipari-technikai fejlődés következményeként felgyorsuló polgárosodás lassan elkoptatta azokat az összetartó erőket, melyek korábban, a hagyományos paraszti kultúrában egy-egy népcsoport „mi”-tudatában, mint összetartó erőben nyilvánultak meg. A viseleteiket már legfeljebb csak ünnepnapokon vették fel. Kiszorultak a hétköznapiokból a táncos mulatságok, helyüket a „modern” polgári bálók vették át. Táncmesterek járták a megyét, s az iskolákban a tanítók, kántortanítók országos kiadványokból próbálták a megszakadt hagyományozó-dási folyamatot pótolni, melyben jelentős szerepe volt természetesen a magyarságtudat erősítésének is. A két világháború egymást követő két generáció férfi tagjait pusztította el, vagy nyomorította meg. E ténynek nyilvánvalóan jelentős szerepe volt abban, hogy a hagyományozódás megszakadt, s abban is, hogy a férfiak szerepkörét a táncokban sok helyütt a nők, az asszonyok vették át. Az országosan működő Gyöngyösbokréta-mozgalom hatására az 1930-as évektől Baranyában is alakultak néptánc csoportok. Ez újraélesztette, átformálta, de leginkább egységesítette a helyi néptánc-hagyományokat.

A hagyományos paraszti közösségek végleges megszűnésével, a táncalkalmak, táncos szokások polgárosodásával az archaikus folklór maradványai néhány jeles nap, ünnepi szokás, dramatikus hagyomány keretében szorultak vissza. A leányvásárok és a lakodalmi szokások tartották fenn még ideig-óráig a tánc kultúrát, de az 1970-es évekre ezeknek már csak nyomait lehetett fellelni a hagyományörző tánc csoportok repertoárjában.

Az 1950-es években meginduló céltudatos gyűjtés még rögzíteni tudta ezeket, de a néprajzi csoportok körvonalazásához a helyi lakosság már nem tudott elegendő emlékekkel szolgálni, azt tudományosan kellett megállapítani.⁵ Zentai János⁶ tanulmánya máig egyedülálló, rendkívüli alaposan elkészített munka. Sajnos, az általa felvetett tíz néprajzi csoport körülhatárolásának szempont-

jai között a népzenei és néptánc kutatások eredményei nem szerepelnek,⁷ ezért például az általa geresdhatinak nevezett csoport területén található falvak tánc hagyományait Martin György a sárközi hagyományhoz tartozónak értékelte.⁸ Az 1950-es években, a filmes gyűjtéseket megelőző, illetve azokkal egyidejű előzetes terpmunkákban különböző képzettségű kutatók vettek részt. Ez jól mérhető a leírások részletességében. A Pécs-Baranya Megyei Tánc tanítók Munkaközössége (ö.z. Mocsáry Jenőné, Fejes Balogh Géza, Sallai Árpád, Simon Antal, Hermann Ferenc, Somlai István, Végvári Rezső, Gábor Péter, Albert Éva, Kovács András stb.) és az akkori Népművelési Intézet munkatársai (Martin György, Pesovár Ernő, Lugossy Emma, Molnár István, Maác László) által végzett gyűjtések ezért változó minőségűek. Némelyik alapos és részletes szöveges tánclejegyzést (F. Balogh Géza), némelyik kinetográfát is (Simon Antal) tartalmaz. A szokáskörnyezetre, viseletre, hagyományozódásra vonatkozó leírások néha igen részletesek (Albert Éva) és további ajánlásokat tartalmaznak a helyi hagyományok ápolásának elősegítése érdekében.

A megyébe telepített moldvai csángókkal és bukovinai székelekkel már jóval több, részletesebb és alaposabb jegyzőkönyv foglalkozik. A korábban a hazai kutatók számára elérhetetlenül távol élő magyar néprajzi csoportok megjelenése Baranyában, Tolnában megkönnyítette vizsgálatukat, szokásaik, táncaik feltárását. Emellett kitűnő lehetőséget kínált a kulturális folyamatok vizsgálatához. A korabeli lejegyzéseken és egy-két összefoglaló tanulmányon túl azonban ilyen jellegű vizsgálatok sajnos nem születtek.

Az itt élő német és délszláv kisebbség tánc kultúrájának felgyűjtése már sokkal „erőtlenebb” volt és aránytalanul kevesebb dokumentáció született róluk.

A filmes gyűjtések sem fedik le a megye egész területét. Az elszórtan végzett kutatások közül kiemelkednek azok a helységek, ahol többször, különböző időpontokban jártak, vagy hosszabb

JEGYZETEK

1. BALOGH János, néptáncpedagógus, a siklói Pelikán Néptáncgyűttes (www.pelikantanc.hu) művészeti vezetője, a siklói SKI Battyhány K. AMI, és a pécsi Kolinda AMI tanára.
2. KIRCH Zoltán, néptáncpedagógus, a komlói Pöndöly Táncgyűttes (http://pondoly.extra.hu) tánckarvezetője, a komlói Erkel Ferenc AMI tanára.
3. Németh Csilla, néptáncpedagógus, a komlói Pöndöly Táncgyűttes művészeti vezetője, a komlói Erkel Ferenc AMI tanára
4. GÁLBER Attila, koreográfus, a pécsi Mísina Táncszínház (www.misinadance.com) művészeti vezetője, a Déli-Kapu Folklórszövetség elnöke.
5. ZENTAI János: Baranya megye magyar néprajzi csoportjai, In: Ethnographia 89, Dunántúli Dolgozatok Néprajzi Sorozat 1, Pécs, 1979
6. ZENTAI János (1907-1973) etnográfus. Elsősorban az Ormánság néprajzi vizsgálatával foglalkozott. A pécsi Janus Pannonius Múzeum munkatársa volt.
7. Mint ahogy más, nem a tánc- és zenei kultúrával foglalkozó néprajzi munka sem használja fel e tudományág eredményeit.
8. MARTIN György: A sárközi-dunamenti táncok motívumkincse, Budapest, 1999
9. BODAI József (szerk.): Tánc kutatás és táncgyomány a Dél-Dunántúlon, Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, 1981
10. Ennek okát két fontos mozzanatban foghatjuk talán meg. Az egyik, hogy nem volt olyan helyi, képzett kutató, aki baranyaiként fontosnak érezte volna egy ilyen nagy munka felvállalását. A másik, jelentősebb indok lehet, hogy a néptánc-kutatás legjelentősebb személyei írtak tanulmányokat az itt megőrkített tánc kultúráról.
11. MORVAY Péter – PESOVÁR Ernő: Somogyi táncok, Budapest, 1954.; PESOVÁR Ernő: A csalogatós csárdás, In: Tánc tudományi Tanulmányok 1965-1966, Budapest, 1966.; PESOVÁR Ernő: Az ugrós páros, In: Tánc tudományi Tanulmányok 1976-1977, Budapest, 1977; PESOVÁR Ernő: Kanásztánc és seprűtánc – mutatványos táncaink két típusa, In: Tánc tudományi Tanulmányok 1967-1968, Budapest, 1968
12. MARTIN György i.m.
13. BERKES Eszter: A szlavóniai magyar népszíngét táncgyományai, In: Tánc tudományi Tanulmányok 1967-1968, Budapest, 1968
14. PESOVÁR Ferenc: Béres vagyok, béres, Székesfehérvár, 1982, A juhait kereső pásztor, Székesfehérvár, 1983
15. KIRCH Zoltán: Kémes és Szaporca táncai és táncélete, Szakdolgozat, Magyar Táncművészeti Főiskola, 2008
16. NÉMETH Csilla: Magyaregregyi lakodalmás, Szakdolgozat, Magyar Táncművészeti Főiskola, 2008
17. BALOGH János: Baranya néptáncgyományai, és alkalmazása a tanítás-tanulás folyamatában, Szakdolgozat, Magyar Táncművészeti Főiskola, 2009. Eredetileg csak Ócsárd táncait szerettem volna feldolgozni.
18. ANDRÁSFALVY Bertalan: A magyar nép magatartása éneklésben, táncban, és a népszokásban, In: POZSGAI Péter (szerk.): Tűzcsiholó, Budapest, 1999, 212. p.
19. PESOVÁR Ernő – Lányi Ágoston: A magyar nép táncművészete, Néptánciskola I., Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, 1982
20. Martin György: A magyar körtánc és európai rokonsága Bp.: 1979
21. ANDRÁSFALVY Bertalan: Gondolatok a táncról és a tánckedvről, In. Táncgyomány: átadás és átvétel, Szeged, 2007, 25-33 p.
22. SZENTES Anett, népzene-pedagógus (citera, népi hegedű, ének), a pécsi Kolinda AMI tanára.
23. <http://zugatozenekar.blogspot.com/> MURÁNYI Zsófia - hegedű, MARTOS G. Csongor - brácsa, hegedű, harmonika, ének, KISS Alf-réd - cimbalom, tambura, DEÁKY Péter - bőgő, gardon

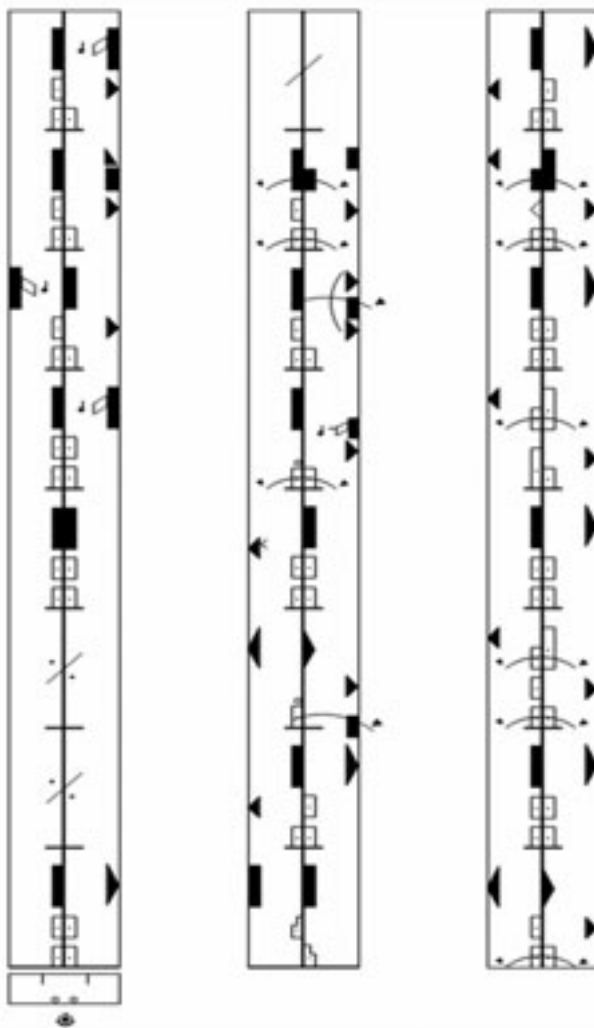
lélegzetű, több táncípust felölelő felvételeket tudtak készíteni a gyűjtők. Ezek elegendőek voltak ahhoz, hogy megfelelő módon körvonalazni lehessen az itt található tánc típusokat, azok jellemzőit. A gyűjtések feldolgozása azonban ekkor még elmaradt.

A Baranya megye magyar néptánc kultúrájának összefoglalását megkísérlő első tanulmánykötet⁹ már jelentős előrelépést jelenthetett volna, azonban az első megjelenést követően (1978) kikerült az érdeklődés köréből és nem volt folytatása.¹⁰

E műben azonban csak két olyan munka van, mely felhasználta a fellelhető forrásokat. Andrásfalvy Bertalan, aki etnográfusként a terepmunkában szerzett tudását az ügy szolgálatába állította és aktívan gyűjtött a megye területén is, egy alapos összefoglalóban felsorolta mindazokat a forrásokat, melyek a kutatók rendelkezésére állnak. E felsorolás mellett részletesen írt a lejegyzett, filmre vett tánc típusokról, mintegy mankót adva a további kutatásokhoz, feldolgozásokhoz.

A leánykörtáncokról készített összefoglalásában Martin György minden elérhető forrást (kézirat, film, Magyar Népzene Tára) felhasználta, s a tánc típus jellegzetességeit falvanként foglalta össze. Az ügyességi táncokról (kanásztánc, seprűtánc), valamint az ugrósról és csárdásokról írt tanulmányok (Pesovár Ferenc és Pesovár Ernő) azonban már a korábban megjelent jelentősebb munkák kivonatai, illetve az azokban megfogalmazott álláspontok kiterjesztése, általánosítása Baranya megye táncéletére.¹¹ A meglévő filmanyagok és kéziratok feldolgozását sajnos e munkák nélkülözik.

A környező, ismertebb területek alapos feldolgozása az 1980-as évek végéig megtörtént. Így Somogy, Sárköz,¹² Szlavónia¹³ és Mezőföld¹⁴ táncairól, táncéletéről részletes képet kaphatunk.

Páros ugrós folyamat részlete (Szébény, MTA Ft. 78)

HÉTMÉRFÖLDESEL ÚJ UTAKON

Az előttünk járó mesterek munkái nyomán elindulva szántuk el magunkat végül, a gyűjtések megkezdése után több mint fél évszázaddal és az utolsó „felkiáltástól” mintegy 30 esztendőre, hogy ezt a nagy munkát elvégezzük.

A Magyar Táncművészeti Főiskola helyi kötődésű végzett hallgatói szakdolgozataikban igyekeztek ennek megfelelő témákat választani. Kirch Zoltán 2008-ban Szaporca és Cún táncait dolgozta fel¹⁵ és egészítette ki kémesi gyűjtésével. Munkájában az itt filmre vett táncípusok mellett a helyi, ormánysági kanásztánc egyik formáját próbálta rekonstruálni. Ugyanebben az évben jelent meg Németh Csilla monografikus munkája,¹⁶ melyben Magyaregregy lakodalmas hagyományait dolgozta fel. Ezeken belül külön figyelmet fordított a táncos elemekre.

2009-ben Andrásfalvy Bertalan (mint konzulens) biztatására az MTA Zenetudományi Intézet által rendelkezésemre bocsátott gyűjtemény alapján elkészült a megye teljes néptánc-anyagát felölelő analitikus elemzés és feldolgozás.¹⁷

Az elérhető teljes baranyai forrásanyag feldolgozása és lejegyzése alapján kimondható, hogy az itt fellelhető táncok, táncípusok olyan sajátos vonásokkal rendelkeznek, melyek alapján elkülöníthetők a somogyi, sárközi, szlavóniai vagy mezőföldi táncoktól.

Ezekről az új kutatási eredményekről a remélhetőleg hamarosan megjelenő kötetekből, kiadványokból, előadásokon tájékozódhat a szakma is.

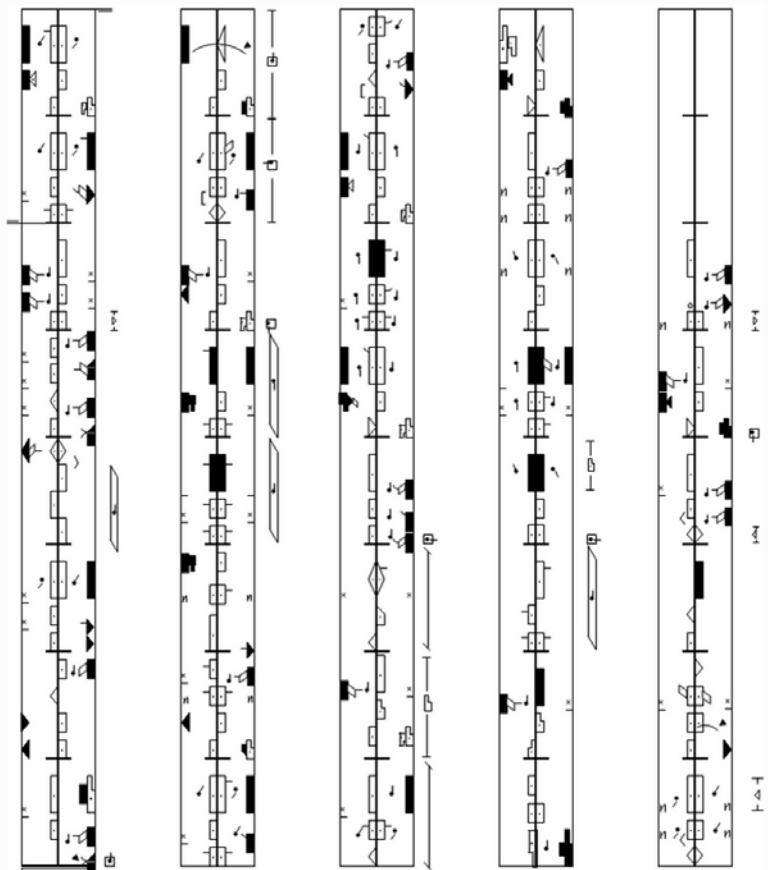
Annyi bizonyos, hogy a vizsgálat számos olyan megfigyelést eredményezett, melyek önálló kutatási témaként is értékelhetők. Markánsan szembetűnő például az ugrósok és csárdások régi és új rétegének megkülönböztetése, mely a motívikából és a táncszerkesztésből is egyértelműen következik.

A felvételek elemzésekor megfigyelhető egyfajta látványos különbség, mely csak akkor válik szemléletessé, ha a teljes ugrós és csárdás anyagot egységesen vesszük szemügyre. Andrásfalvy Bertalan hívta fel figyelmemet azokra az általa a gyűjtések során tapasztalt előadói stílusokra, melyek teljes mértékben kiegészítik és magyarázzák észrevételeimet. Ezeket az alábbiakban foglalta össze.

„... Igen leegyszerűsítve: a két stílus egymástól való megkülönböztetéséről azt mondhatjuk, hogy a régi stílusú népdal, tánc, és szokások létrejöttékor, „előadásakor” az „önellátás” uralkodik, az alkotás az alkotó szükségleteit elégíti ki elsősorban, a többiek, a „közönség” jelenléte, és a közlés igénye másodlagos; a megnyilvánulás befelé, az alkotóra hat, introvertált. Az új stílusú magatartás elsősorban közöl, előad, másokhoz szól, szerepet vállal vagy játszik, tehát kifelé forduló, extrovertált...”¹⁸

Ez a különbözőség jellemzi alapvetően az idősebb és a fiatalabb generációk táncainak megfigyelt eltéréseit is, melyeket motívikához is köthetünk. A régi és új forma rögzítése már Pesovár tanulmányában is megjelenik. A friss csárdások régi és új formáit a Dél-Dunántúl más tájegységein is megfigyelte.¹⁹ A karikázók korosztályonkénti tagozódásáról Martin György is tesz említést.²⁰

Baranya megye két fő táncípusában, az ugrósban és a csárdásban megfigyelhető egy régi réteg, mely motívikájában, szerkesztésmódjában és előadásában különbözik az újabb, egységes stílusképet és motívikát képviselő rétegtől, és mindezek a különbözőségek korosztályhoz is köthetők. A régi réteg megkülönböztet, az új réteg pedig uniformizál, és Kalocsa vidékétől egészen Baranya nyugati széléig azonosnak látta azt, ami a valóságban nem az.

Páros ugrós – a férfi folyamatának részlete (Birján, MTA Ft. 72.)

Ez a nagyon fontos megfigyelés fokozottan felhívja a figyelmünket azokra az ellentmondásos hatásokra, melyekkel az e kultúrát közvetítő pedagógiának, a közművelődésben szerepet vállaló oktatóknak, koreográfusoknak meg kell küzdenie. Ez a Kárpát-medence improvizatív – és ilyen módon introvertált – magyar tánc kultúrájának továbbadása színpadi bemutatókon, azaz extrovertált előadásokon keresztül, szélsőséges esetben az ettől a hagyományos kultúrától távol eső versenyhelyzetben.²¹ Ez a jelenség magával hoz olyan változásokat, melyek egy jellegzetesen régi stílusú előadásmódot újstílusúvá változtatnak, akár idegen, addig nem létező elemek átvételével, és ezzel adott esetben egy falu táncainak karakterét is meg tudják változtatni.

*

Készülnek a zenei lejegyzések, és összefoglalók (Szentés Anett²²) a megye népdalait, népzenejét jól ismerő Várnai Ferenc segítségével. Készülnek a hangzóanyag-felvételek, először természetesen csak tanításhoz. Zenei felvételeket készít a Zúgató Zenekar²³ is, melyeket a filmes gyűjtések hangzóanyagai alapján állítanak össze; elsőként az ormánysági Szaporca zenéjét rögzítik. Az áttekintett archív filmek alapján elkészültek a tánclejegyzések és – a táncos vonatkozású kéziratos gyűjtésekkel kiegészítve – határozott megállapításokat tehetünk a megye magyar néptáncaira, tánc-hagyományára vonatkozóan.

Magam jelenleg a drávaszögi magyar falvak felgyűjtött tánc-hagyományainak lejegyzését készítem, hogy a történelmi Baranya viszonylatában is teljesebb képet kaphassunk.

Az elkészült anyagok alapján a munka természetesen folytatható, hogy az új kutatási eredmények alapján összehasonlító elemzéseket végezhessünk a környező magyar népcsoportok táncával. A csizmánkat tehát nem akasztjuk – nem akaszthatjuk – szögre. S mert az asztalon nincs helye, húzzuk újra a lábunkra!

Balogh János

XXI. Pécsi Folknepok

Nemzetközi Népzenei Fesztivál • 2010. május 20-22. • Uránia Mozi

Szászcsácsi Zenekar

A XXI. Pécsi Folknepok a közép-európai régió és a glóbusz távolabbi vidékeinek hagyományos muzsikájával várja varázslatos tavaszvégi estékre a közönséget Európa Kulturális Fővárosában. A Pécs2010 EFK-programorozat keretében megvalósuló háromnapos koncertsorozat a Kárpát-medencei magyarság népzeneje mellett a hazai nemzetiségek (horvátok, szerbek, románok) folklórját is felvonultatja, a legnépszerűbb pécsi és magyarországi zenekarok előadásában, de távolabbi zenei kultúrák felé is kitekintést nyújt. Az autentikus világ képviseletében színpadra lép a Szászcsácsi Zenekar Erdélyből, koncertet és táncbázis muzsikál több ismert magyarországi zenekar, s bemutatkoznak világzenei produkciók is. A koncertélmények után pedig a közönség átadhatja magát a folk-kocsmá és a táncbázis kötetlen örömeinek! Fellépnek (többek között): Csík Zenekar, Makám, Simply English, Szászcsácsi Zenekar, Szélkiáltó, Vizin Zenekar, Zengő Együttes. (www.pecsifolknepok.hu)

Vizin-táncbázis

Felhívás

XIII. Kárpát-medencei Verbunkverseny

A Zalaegerszeg Megyei Jogú Város anyagi támogatásával az 1998-as évben versenysorozatát hirdettünk meg, amelynek célja, hogy több éves sorozaton keresztül mi, mai táncos fiatalok a Kárpát-medence jellegzetes, szép férfi táncával a „verbunkkal” kössünk mélyebb ismeretséget. Ez az adott táncok ismerete mellett az adatközlővel való személyes ismerkedést is jelent. A sorozatban eddig az alábbi táncos adatközlők táncai szerepeltek: 1998. Zerkula János (Gyimesközéplak), 1999. Székely János (Marossárpatak), 2000. Berki Ferenc (Méra), 2001. Fülöp Ferenc (Decs), 2002. Blága Károly (Gyimesközéplak), 2003. Csombor Endre (Makkfálva), 2004. Bíró Ágoston Zsukás (Csíkszentdomokos), 2005. Murguly Lajos (Nagyecsed), 2006. Keresztúri Sándor (Vajdaszentivány), 2007. Zsoldos István (Szék), 2008. Jámbor Tibor, Horváth János (Désfalva), 2009. Tóth Vendel (Bag). A 2010. évi verbunkverseny feladata bodrogközi verbunk megismerése és bemutatása.

A) Versenyfeladat

I. Forduló – Kötelező tánc: A táncos verbunktáncot mutasson be Dámóc falu verbunkhagyományából. A kötelező tánc szabadon építhető, de mindenképpen felismerhetően tartalmazza a Néprajzi Múzeum 1948-as dámóci gyűjtésén látható szülőverbunkot is. A bemutatott táncfolyamat időtartama minimum 1,5 perc, maximum 2 perc.

II. Forduló – Szabadon választott tánc: A táncos feladata, hogy kétperces időtartamig rögtönzött táncot mutasson be bármely más bodrogközi adatközlő verbunkjából, ideértve Bodrogköz szlovák területeit is. A bemutatott táncfolyamat időtartama minimum 1,5 perc, maximum 2 perc.

A szükséges segédanyagok a Zalai Táncegyüttes adattárában rendelkezésre állnak, és a benevezett versenyző kérésére átmásolhatóak. Filmanyag kérdésében Kiss-Molnár Istvánnal (Zalai Táncegyüttes, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21., mobil: 06-20-917-5249) lehet érdeklődni.

B) Zsűrizés – A zsűri öt tagból áll. Értékelési szempontok: 1. A tánc hitelessége, stílusa. 2. A szabad tánc építkezésének színvonala. 3. A táncos megjelenése, magatartása, viselete.

C) Díjazás – A zsűri az alábbi pénzdíjakról dönt:

I. díj – 70.000 Ft

II. díj – 50.000 Ft

III. díj – 30.000 Ft

A zsűri feladata ezen kívül a felajánlott díjak odattélése is.

D) Időpont, helyszín, egyéb tudnivalók

A verseny időpontja:

2010. május 15. (szombat) 10.00–16.00 óra

Helyszíne:

Keresztúry Dezső ÁMK, Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

A verseny ideje alatt fesztivál zajlik városunkban, ahol külföldi együttesek mellett több hagyományörző együttes is részt vesz.

A versenyre jelentkezőknek díjtanulást biztosítjuk a péntek éjszakai szállást, valamint a szombati reggelit és ebédet.

E) Jelentkezés módja

Jelentkezési lap a fenti elérhetőségeken vagy a zalaite@freemail.hu címen igényelhető. A díjtanulást szállás és étkezés igénybevitelére csak a május 1-ig regisztrált versenyzőknek van lehetőségük.

Jó felkészülést kíván:

Zalai Táncegyüttes Egyesület

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – SZÍNHÁZTEREM

2010. április 7. 19.00 óra

A táncmester – Honvéd Táncszínház

április 8. 10.30 és 15.00 óra

Zene-Bona, Szana-Szét (gyermekelőadás)

Honvéd Táncszínház

április 10. 19.00 óra

Édeskeserű – Magyar Állami Népi Együttes

MOLNÁR ISTVÁN BÉRLET (4)

április 11. 10.30 óra, május 9. 10.30 óra

Csiperközsika (gyermekelőadás) – Honvéd Táncszínház

április 20. 19.00 óra, május 27. 19.00 óra

Barocco Rustico – A négy évszak

Duna Művészegyüttes

április 26. 19.00 óra

május 8. 15.00 és 19.00 óra, május 23. 19.00 óra

Ezeregyév – ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

május 5. 10.30 és 15.00 óra

Lúdas Matyi (gyermekelőadás) – Honvéd Táncszínház

KINCSEKERESŐ BÉRLET (4)

május 9. 19.00 óra

Bonchida háromszor – Honvéd Táncszínház

május 15. 15.00 és 19.00 óra, május 29. 15.00 és 19.00 óra

Nagyidai cigányok

ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

május 25. 10.30 és 15.00 óra

Tündérmese (gyermekelőadás) – Honvéd Táncszínház

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

április 6. 19.00 óra

A javából... – A 25 éves Forrás Néptáncegyüttes

(Százhalombatta) jubileumi előadása

április 13. 15.00 és 19.00 óra, április 14. 15.00 óra,

május 20. 15.00 és 19.00 óra

A Tenkes kapitánya

Táncjáték Örsi Ferenc forgatókönyve nyomán

Honvéd Táncszínház

április 18. 19.00 óra

Bartók-trilógia II. rész: Labirintus

Magyar Állami Népi Együttes

április 24. 15.00 és 19.00 óra, május 21. 15.00 és 19.00 óra

Boldogság 69:09 – ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

április 26. 19.00 óra

Monarchia – Honvéd Táncszínház

május 6. 19.00 óra

Örökkön-örökké – Duna Művészegyüttes

május 19. 19.00 óra

Naplegenda – Magyar Állami Népi Együttes

www.nemzetitancsinhaz.hu

A radzsasztáni langáknál

Észak-India nyugati részén, a Thar sivatag csücskében található a falu, ahol a langák laknak. Ez a közösség a radzsasztáni népzene egyik leghitelesebb képviselője. Mind a mai napig a leginkább mentes a különböző, ún. civilizációs behatásoktól, napjainkig őrzi ősrégi zenéjét, hagyományos kultúráját.

A „Langa” eredetileg családnév. A közösség tagjai muzulmán hitűek, kívül esnek a hindu kasztrendszeren, magukat és a különböző foglalkozású cigányokat a családnevek alapján sorolják különböző csoportokba, vagyis kasztokba. A langa közösség csak zenével foglalkozik. A szárangí, ez a sokhúros, kemény teakfából kifaragott, kecskebőr fedőlápú hangszer évszázadok óta ismertetőjegye ennek a zenész közösségnek. Emellett igen nagy jelentőségű az ének, tulajdonképpen ez az elsődleges „hangszer”, a szárangí ehhez ad kísértet. További hangszereik: az algúdza (dupla furulya), a pungi (tökhéjsíp), morcsan (doromb), újabban pedig a harmónium; valamint ritmushangszerként a kartal (kasztanyetta) és a dholak (kétfenekű, kisebb dob). Ez a langa közösség zenekarának jelenlegi felállása, amit nagyobb rendezvények alkalmával vagy külföldi turnékon is láthatunk. Ilyenkor az előadást általában táncos mutatvány is kíséri, amit főképpen nők adnak elő (bizonyos táncokat viszont csak férfiak). A tánchoz más kasztbelieket fogad fel a zenekar vezetője, például a kálbélia kasztból, ami egyben az egyik táncnak is a neve.

A langa csoport női tagjai (langik) nem vesznek részt táncos fellépésen, azt mondják magukról, ők nem táncosok, bár tudják a helyi közösség hagyományos táncát, amiből aztán a Ghoomer színpadi tánc kialakult, de ezt csak otthon, a saját szórakozásukra táncolják. Feladatuk a háziasszonyi munka, a férj teljes körű kiszolgálása, a gyerekszülés és -nevelés.

A család tagjai egymás közt adják át zenésztudományukat, apáról fiúra, de tulajdonképpen az egész közösség figyelemmel kíséri a gyerek zenei fejlődését, gyakorlás vagy zenélés közben utasításokat adva. Ilyen módon minden egyes zenésznek van mestere (ez nem mindig az apa), aki intenzíven foglalkozik a zenei képzésével. A tanítványok mesterüket nagyon tisztelik, azt tartják, a guru (mester) maga az Isten.

*

Nagy volt a zsváj, a lárma, amikor megérkeztem. Összegyűlt a falu apraja-nagyja, máris vették elő a hangszereket, hogy eljátszák az „Isten hozott” nótát, a „Musa-

Sayar Khan szárangin játszik, Mohammed Rafik énekel

fir”-t, mert ez a szokás, ha vendég érkezik. Nek Mohammeddel érkeztünk a délelőtti órákban, több mint 10 óra utazás után. Elém jött, felutazott Jaipurba, ahonnan luxus busszal, aztán kevésbé luxus busszal és terepjárával szeltek át a sivatagot, amíg csak meg nem érkeztünk Barnavaba.

„Emlékezzetek: a vendég, s az Isten egy!”, figyelmeztette lépten-nyomon a falubelieket. „Úgy bánjatok velem!” Úgyis tettek, figyeltek mindig, nehogy valami bajom essen, ha eszem, ha iszom, ha alszom, vagy nehogy tüske menjen a lábamba, ha épp a sivatagi homokban bóklászom. Mert a sivatag tele van veszélyekkel, főleg szúrós növényekkel, amelyeknek a tüskéjét, ha belehasít a lábba, nehezen lehet onnan kipiszkálni. Vigyáztak, nehogy túlságosan csípőse főzzék az ételt, mert elronthatja a gyomrom, s akkor nagy bajban lennék, mert nehez ott az árnyékszékre járás, főleg, hogy nincs is. Vigyáztak, hogy legyen mindig palackos vizem, mert a barnavai víz kissé sós, kissé cukros.

Sayar Khan házában laktam, a szobában nem volt más berendezés, mint egy, a részemre fenntartott nyugágy és néhány falba vésett polc. Ők maguknak a földre vetnek

ágyat. Sayar Khannal mintegy tizenöt évvel ezelőtt találkoztam először, de ez alatt az idő alatt a barátságunk mintha valami láthatatlan szálon továbbfűződött volna, ott folytattuk a beszélgetést, ahol annak idején Budapesten, a Fonóban abbahagytuk volt. Teát ittunk és a madarakat figyeltük, ahogy repdestek a fejünk fölött, fészket raktak a ház felső ablakaiba. Reggeli csicsérgésük kiszínezte az ébredező sivatagi csendet. Több pár is odafészkelte. „Ez a nő és ez a férfi madár”, magyarázta Sayar. „Nagyon szeretik egymást, aztán jönnek az apró madárkák, sokan lesznek.” Nem tudom, mennyire sokan, mert az egyik fészek a fejemre hullott, abból majd hogy kelnek ki madárkák, nem tudom... Aztán még egy csésze teát kaptunk, hogy jobban felébredjünk és elkezdtük a napot. Szólt a zene, a szárangí és az ének, majd a dholak vad ritmusa. A gyerekek a homokban játszadoztak, az asszonyok csapátit, lisztből és vízből gyúrt indiai ke-

A szerző köszönetet mond Dr. Uma Shankar Upadhyaynak, Gottfried Viktornak és Kerényi Róbertnek, akik anyagi támogatásukkal nagymértékben hozzájárultak 2009-2010-es indiai utazásához.

A langi asszonyokkal

nyeret készítettek, amit vékony, kör alakúra nyújtanak, majd tűzhelyen, forró vason kisütik. A férfiak összeültek, beszélgettek, zenéltek. Esténként táncoltunk, tréfálkoztunk. Megjött Mohammed Rafik, az énekmondó szent a közeli tartományból, Faludi városából. Elregélt nekünk egy szerelmes párról szóló történetet.

„A két szerelmes erősen, de erősen szeretete egymást. Hosszú-hosszú úton vándo-

Ház a sivatagban

roltak a sivatagi forrásban, tűzött a nap nagyon, csak ritkán lebbentette meg a homokot a langyos szél. Mentek, mendégélte. Amikor nagyon megszomjaztak, vizet hiába kerestek, sehol sem letek. Már-már kezdtek volna kiszáradni a forrásban, amikor a sivatag homokjában forrásra bukkantak. Nagyon megörvendtek, de amikor a kútba belenéztek, látták, olyan kevés víz van benne, hogy az csak egyiküknek len-

ne elegendő. A két szerelmesnek a szíve egy volt, ezért mindkettőjük a másik kívánságát kereste, s a talált vizet egymásnak kínálták: „Tu pí! Tu pí!» (»Te igyál! Te igyál!«) Addig-addig kínálták a csöppnyi vizet egymásnak, míg a nagy hőségben szomjan haltak, de a vízhez hozzá nem nyúltak.” A langa szerelmesek azóta is ezt mondják egymásnak: „Tu pí! Tu pí!”.

Kép és szöveg: Ábrahám Judit

Murat Khan dupla furulyán játszik, Nek Mohammed énekel

A szabadkai pacsirta (II. rész)

– *Kétéves korodban meghalt az örmény édesapád, magyar édesanyád és nagyanyád neveltek fel Szabadkán, egy magyar városban. Férfjed is magyar volt. Hogyan tudtad megőrizni mindezek ellenére az örmény identitásodat?*

– Az egyik unokatestvérem megtalálta a padláson apám örmény leveleit meg egy örmény-angol szótárt. A szótár utolsó oldalán be volt írva apám bostoni címe. Azt a szótárt a családban soha senki nem nyitotta ki. Anyám mindig azt mondta, hogy nem tudja, hol élt apám Amerikában.

A leveleket elküldtem pesti bátyámnak, Bedrosián Péternek, aki fizikus volt. (A Központi Fizikai Kutató Intézetben dolgozott, időnként kiküldték dolgozni Moszkvába is.) Éppen akkor, amikor a bátyámnak felküldtük a leveleket Pestre, a bátyám barátnőjénél, Arakszínál volt Jerevánból egy hölgyvendég. Arakszi elvitte őt a bátyámhoz, hogy bemutassa neki, itt is él egy magyar örmény. Ezek a nők olvasni kezdték a leveleket és sírtak mind a ketten. Egyik jobban sírt, mint a másik. A bátyám nem tud örményül, kérdezgette tőlük:

– Mi történt? Mondjatok már valamit!

Ezekben a levelekben apám testvére, Miszák leírta azt a rengeteg szenvedést, amin keresztülmentek tizennégyben, amikor a török mészárlás volt. Megírta, hogyan próbálta megmenteni az apját és az anyját, hogyan menekültek, barlangokban bujkáltak, gyökereket ettek. Nem tudom, hogyan, de végül eljutottak Jerevánba és ott telepedtek le. Ő ott megnősült és hat gyerekük született, két fiú és négy lány. A két fiú meghalt a háborúban, pilóták voltak, lelőtték őket, csak a négy lány maradt meg.

Most hallgass ide! Ez a jereváni nő, aki olvasta a leveleket, azt mondta:

– Ezt az embert én ismertem, ez egy matematika tanár volt, emlékszem, hogy évekig feküdt valami nagy betegségben. A gyerekei meg az unokái állandóan jártak a könyvtárba és hordták neki a könyveket, hogy csak olvasson, olvasson, olvasson! Visszamegyek és meg fogom keresni ezt a családot.

Visszament, és a negyedik helyen megtalálta Siranus nénit, a nagybácsim feleségét. Hát ugye, többször hurcolkodtak az ötven év alatt! A nagybátyám, Miszák már nem élt, 1965-ben halt meg.

A következő alkalomkor, amikor Péter bátyám ismét kiment Moszkvába, akkor

„Beethoven C-dúr miséjében énekelem a szoprán szólót”*

elutazott Jerevánba is, és megkereste ezt a családot. Mesélte, hogy amikor kinyitották előtte az ajtót, Siranus néni rögtön tudta, hogy ki ő. Rögtön látta, hogy ez csak a Nishánnak a fia lehet!

Ami még nagyon érdekes, hogy a négy lány közül az egyikkel, Rózával (örményül Vartuhi) nagyon hasonlítunk egymásra. Négy évvel idősebb tőlem, ő geológus volt, a férje pedig fényképész. (A férje saját magát Doktor Fotográfának hívta, mert sokkal több pénzt keresett, mint tudós felesége.) A fényképeken alig lehet bennünket megkülönböztetni, neki vörös volt a haja, nekem fekete. Néha bevittem és mutogattam az ő fényképeit a kollégáimnak, azt hitték, hogy én vagyok az. Azt kérdezték, hogy mikor jártam Jerevánban?

Egy ideig leveleztünk, azután jöttek csöztül a rokonok hozzánk, sokszor szardínia módra feküdtünk Belgrádban a lakásunkban. A két sógorasszony, édesanyám meg Siranus néni is összetalálkoztak, ami nagyon megrázó találkozás volt.

Mikor mi összekerültünk a férjemmel, elhatároztuk, hogy az egyik gyerekünk magyar, a másik örmény lesz. A lányunk született elsőként, őt Ildikónak neveztük el, ő lett a magyar, Béla választotta a nevét. A fiának az Áram nevet adtuk, ő lett az örmény. Előzőleg fölkerestem a belgrádi örményeket, ők írtak nekem egy örmény névlistát, hogy abból válasszak. Az Áram tetszett legjobban, ő egy király volt.

Miután megtaláltuk a rokonokat, az egész család kezdett örményül tanulni, hogyha kimegyünk Jerevánba, tudjunk be-

szélni. Volt a belgrádi örmények között egy öreg tanító, aki megtanította nekem az abc-t, megtanított írni, olvasni. A szabadkai Pali bátyám, a felesége, a férjem és én készülődtünk Örményországba.

Aztán el is jutottunk végre! Kijeven keresztül utaztunk. Én már jártam előzőleg Kijevben, láttam a repteret is, mondtam hát a többieknek, hogy rakják le a bőröndöket, én ott maradok, ők meg nézzenek egy kicsit körül. Ahogy ott ültem, odajött hozzám egy örmény férfi és kérdezte, hogy ezen az ajtón fogunk-e kimenni. Azt feleltem neki, hogy igen. Erre kezdett nekem valamit mesélni, de semmit nem értettem. Mondtam neki, hogy sajnos én nem tudok jól örményül és ő nagyon gyorsan beszél. Erre megkérdezte:

– Hát maga honnan jön?

Mondtam neki, hogy Jugoszláviából jövünk. Láttad volna, hogy az az ember mekkora felhajtást csinált! Amikor beszálltunk repülőbe, a pilóták hozták a „sampányt”, mindenkinek elmondták, hogy ezek az emberek először mennek haza!

Jerevánban is nagyon vártak bennünket a rokonok, egy kis autóbuzsocskával tizenhatan jöttek eléink, gyönyörű virágcsokorral fogadtak márciusban. Később megtudtam, hogy annak a virágcsokornak akkora értéke volt, hogy egy Zorkij fényképezőgépet lehetett volna venni rajta. Meglátogattuk a rokonokat, de Béla már három-négy nap múlva szeretett volna hazamenni. Először is elvették az útlevelünket, rögtön, ahogy odaérteztünk! Be kellett számolni, hogy hová megyünk, kihez megyünk. Tudod, milyen rossz érzés, hogy vendégségben vagy valahol és félned kell, hogy bajt okozol a vendéglátóidnak?

*Előző számunk 42. oldalán a képaláírás helyesen:

„Szólót énekelek a Jugoszláv Néphadsereg zenekarával, vezényel Angel Surev”

„Családommal 1980-ban, Amerikában”

Az is nagyon érdekes volt, hogy leültetek bennünket vasárnap délután és kedd reggelig nem tudtunk az asztaltól felkelni. Csak jöttek az emberek szüntelenül, persze azok nem mind a rokonságból valók voltak, jöttek a kíváncsiak, az ismerősök. Kik ezek az emberek, akik Belgrádból jöttek? Milyen rokonok? Csodálkoztak nagyon, amikor meglátták bennünket Rózával együtt, hogy mennyire hasonlítunk egymásra. Pedig nem vagyunk ikrek, eddig soha nem is láttuk egymást!

Ha jártunk a városban és én valamire azt találtam mondani, hogy szép, az másnap már ott volt a szobámban. Ha azt mondtam, hogy nem, nem, nem fogadom el, akkor meg voltak bántva! Persze, nálatok Belgrádban minden sokkal szebb!

A nagy emeletes bérházban, ahol nyitva volt az ajtó, láttam, hogy mindenütt zongora van. Az én sógorom Rigából hozatta a bútorait. Gondold el, milyen messze van Jerevántól Riga! Hónapokig tartott, míg odaért a bútor. Nagyon jól ment nekik, mert mint mondtam, a sógorom fényképész volt, és Bejrúttal is kereskedtek.

Elvittek a jereváni operába is, megnéztük az Anus-t, ez egy örmény népi opera, a címe édest jelent. A sógorom bemutatott az énekeseknek. Képzeld, az előadás után hogy mentünk haza! Az a hatalmas tömeg, ami kijött az operából, még három autóbusszra se fért volna fel. Sahen sógor odasétált az egyik várakozó buszhoz, mit beszélt, mit nem a sofőrrel, egyszer csak intett nekünk, hogy menjünk oda. Mi hatan beültünk és az autóbussz a megállóknál meg sem állva hazavitt bennünket. Kérdeztük:

– Sahen, ezt hogy csináltad?

– Kifizettem az összes ülőhelyet, ő nem fog ráfizetni, nektek meg nem kell a tömegben tokolodni.

Természetesen elmentünk Ecsmiadzinba is. Ez Jerevántól kb. húsz kilométerre van,

az örmény katolikusok központja, a világ egyik legszentebb helye. Olyan hely az nekünk, mint nektek a Vatikán. Majd még mesélek róla. Azt ugye tudod, hogy az örmények már 301-ben, a rómaiak előtt államvallássá tették a kereszténységet?

*

(Az ecsmiadzini élmények felidézése az időnk rövidsége miatt elmaradt, de Álmaszt a kezembe nyomott egy néhány oldalas dolgozatot, amelyet ő szerkesztett, és amiből megtudhatom a legfontosabb dolgokat a világon szétszóródott örményekről.)

– Most ugorjunk egy nagyot az időben. Mikor és hogyan kerültetek ki Jugoszláviából Amerikába?

– A férjem Belgrád mellett, Vincsán dolgozott, a Nukleáris Kutatóintézetben. Oda minden külföldi nagybembert kihordtak, az államelnököktől az úrpilótáig. Hetvenkettőben vagy hetvenháromban, már nem emlékszem, egy Kovács Lajos nevű úr jött Amerikából Belgrádba, az amerikai követségre, őt is kivitték Vincsára és ott megismerkedtek Bélával. Megkérdezte a férjemtől, hogy lenne-e kedve kimenni Amerikába. Ő azt felelte:

– Nincs nekem pénzem repülőjegyre! Ha nekem itt annyi pénzem volna, soha nem mennék Amerikába!

– Kifizetem én azt magának, csak jöjjön el egy hónapra, nézze meg, hogy néz ki!

Béla el is ment egy hónapra. Édesanyám velünk élt, akkor éppen szívinfarkttussal feküdt a kórházban, Belgrádban. Egyszer csak a férjem küldött egy táviratot, hogy hajlandó lenné-e kimenni Amerikába? Azt hittem, hogy összeesek. Most mit tegyek? Kérdezzem meg anyámat? Felhívtam a bátyáimat, hogy mit csináljak. Merjem ezt a kérdést feltenni anyámnak? Eljöttek a bátyáim, Péter bátyám Pestről, Szabadkáról Pali bátyám, és bementünk a kórházba. Megkérdeztem anyámat, hogy mit tegyek. Képzeld el, anyám azt mondta:

– Eridj gyerekem, ne kövesd el azt a hibát, amit én elkövettem!

Felhívtam a férjemet telefonon és beleegyeztem, hogy kivándoroljunk Amerikába.

Két évet vártunk a kivándorlási engedélyre. Húzták az időt, nem engedték be Bélát a követségre, nem beszélhetett a nagykövettel, nem beszélhetett senkivel. Kovács Lajos írta a leveleket, de mi már le is mondtunk a kimenetelről. Menjenek a csudába, nem érdekel már Amerika!

Hetvenötben éppen szabadságra készülünk, én befejeztem a szezont, Béla is szabadságot kapott az intézetben. Hála Istennek, mindig együtt tudtunk elutazni egyhónapos szabadságra. Bementünk a városba cipőt venni Árárnak, ő akkor tizenegy

„Férjemmel, Kovács Bélával”

éves volt. A gyereket egy pillanat alatt elvesztettük valamelyik kirakatnál. Hazatelefonáltam anyámnak, hogy jelentkezett-e nála a gyerek? Azt mondja anyám:

– Gyertek gyorsan haza, az amerikai követség hívta Bélát.

A gyerek is meglett. Hazasiettünk, elmentünk a követségre. Most azonnal beengedtek bennünket, és azt mondta Bélának a titkárnő:

– Uram, én nem tudom, hogy maga kicsoda, de itt van ez a nagy boríték, maguk holnap mehetnek Amerikába.

Nem utaztunk el azonnal, mert úgy volt, hogy két nap múlva megyünk a tengerhez egy hónapra. Elmentünk, de az egész nyaralás arról szólt, hogy hogy legyen, mint legyen. Miből vegyünk bőröndöket? El kell adni a zongorát. Mi lesz anyámmal, aki akkor már a nyolcvanegyedik évében volt? Közben jöttek a telefonok. Azt is megtudtuk, hogy John Glenn asztronauta és két kongresszusi szenátor szponzorálta Bélát.

Washington D.C.-be érkezünk repülővel, ahol Kovács Lajos várt bennünket. Onnan jöttünk át együtt, szintén repülővel ide, Columbusba, Ohio állam fővárosába. Reggel 5-kor érkezünk meg, Béla le se feküdt, már 8 órakor dolgozni kezdett.

Nagyon nehéz volt a kezdet, mert mi négyen összesen négy bőrönddel érkezünk Amerikába. Próbáltam koncertezni, hívtak is. Augusztus 13-án érkezünk ide, október 20-án már a Columbusi Szimfonikusokkal volt hangversenyünk. Az volt a címe, hogy Egy est Budapesten. Lehár Ferenc A víg özvegy című operettjéből mutattunk be egyveleget. Amerikában ez az operett nagyon népszerű volt, sőt most is az. Hozzá kell fűznöm, hogy soha életemben a kottáját nem láttam, soha az előadást nem láttam, a rádióból tudtam a dalokat. Én nem tudom, hogy mi volt velem, de semmi lámpalázam nem volt, pedig a művészeknek általában

van lámpalázuk, hazudik, aki azt mondja, hogy soha nincs. Aznap apám születésnapja volt. Én kiálltam a színpadra, mintha csak otthon álltam volna a zongorám mellett, és azt gondoltam:

– Apám, ez neked szól! – és énekeltem.

Nagyon nagy sikerünk volt. Egy amerikai tenoristával énekeltek a duettek. Utána hamarosan meghívtak Ohio állam egyetemének rádiójába. Ott vagy öt-hat nyelven, oroszul, szerbül, magyarul, örményül, németül énekeltem. Otthagytam a telefonszámomat és ezután egész héten hívogattak, akik hallották. Oroszok, szerbek, magyarok, németek, örmények – mind azt gondolták, hogy biztosan az ő honfitársuk vagyok. A mai barátaim is ebből a körből kerültek ki.

A nagy fájdalom az volt, hogy mindenki azt mondta, gyönyörű hangom van, de ne énekeljek klasszikus zenét, operákat! Énekeljek népdalokat! Végtelenül elkeseredtem. Azért tanultam annyit a belgrádi zeneakadémián? Tizenöt év alatt végigénekeltem egész Európát, most itt kezdek el népdalokat énekelni? Nem azért, mert lebecsülöm a népdalokat, hiszen otthon is énekeltem, de azért nagyon rosszul esett ez a kérdés. Énekeltem itt is, ott is, nagyon sok helyen, nem is tudnám felsorolni mind, de ezek a szereplések ritkán voltak, nem lehetett belőle megélni.

A férjem jól keresett, de nem volt elég, ugve rögtön házat vettünk, azt fizetni kellett. Nekünk már 15-én nem volt pénzünk, valamit tennem kellett, nem ülhettem otthon, nem is akartam.

Ezerkilencszázhetvenhat május elsejére meghívást kaptam Miami-ba. Elküldtem a kottákat, a Toscát, hogy majd Tosca nagyáriját fogom énekelni és sok minden mást. Amikor megérkeztem, találkoztam a zenészekkel, azt kérdezték tőlem, hogy mi az a Tosca? Azt hittem, hogy elájulok. Nem tudták. Nagyon sírtam, a fiam vigasztalt: – Anya, ez a technika országa, nem a zenéé, ezek felmentek a Holdra, de nem tudják, hogy mi a Tosca. New Yorkban biztosan tudják!

Végül hoztak oda egy öregurat, aki engem zongorán kísért. Ő azt javasolta, hogy tanuljak meg nagy slágereket, azokkal nagy sikerem lehet. Mindentől függetlenül nagyon nagy sikerem volt ezen az estén a magyar operettekkal, nótákkal is. Másnap kivitték a tengerpartra, hogy nézzem meg, milyen gyönyörű Miami Beach. Gyönyörű szállodák, gyönyörű virágok, gyönyörű idő volt. Fehér, magas sarkú cipő, fehér ruha volt rajtam. Ledobtam a cipőmet, behrohantam a tengerbe, az Atlanti-óceánba, széttártam a karomat és azt mondtam:

„Columbusban Kossuth-ünnepséget szerveztünk, Jeszenszky Géza nagykövet úr volt a fő szónok”

– Na, lelkek, meg vagytok elégedve? – Aztán észbe kaptam. (Most is feláll a szőröm!) Mit beszélek én? Hát anyám él, csak apám halott! Apám mindig Amerikába akart menni, és most itt vagyok én, a „csontja”, és megyek előre!

Visszamentem a szállodámba, mondják, a férjem telefonált, hogy anyám meghalt. Úgy sírtam, és annyira mérges voltam a férjemre, hogy miért telefonálta meg, kisírtam a lelkemet. Valahogy hazautaztam, Béla szegény várt, ő is nagyon meg volt ijedve. Nem tudta, mit csináljon, mondja, ne mondja, hogy mi történt, hát megmondta. Egy gyönyörű nagy csokrot kaptam Miami-ban, mondtam a férjemnek:

– Én ezt nem akarom hazavinni! Nem akarok még hazamenni, vigyél el egy temetőbe, találj nekem egy temetőt!

Azt hittem, hogy itt is van valahol egy olyan emlékmű, mint otthon, amit az elesett hősök tiszteletére állítanak, és aki nem tudja, hol van a halottja, az halottak napján oda leteszi a virágokat. Képzeld, Béla elvitt engem egy 1806-ból való régi temetőbe. Kiszálltunk az autóból, hát nem mentünk többet néhány méternél, találtunk egy sírt. Ezt hallgass meg! Az volt felírva magyarul: ”Itt nyugszik Szentgyörgyi Andrásné, meghalt 1907-ben, április 28-án, 23 éves korában.” Nem hittünk a szemünknek. Én oda leraktam a virágcsokrot, és így fohászkoztam anyámhoz:

– Ez nagyon szép! Szép ez az éneklés, de ha lehetséges, segíts rajtam valahogy, hogy segíthessek Bélának! Segíts, hogy tudjuk kifizetni a számláinkat.

Hazajöttünk, Ildikó lányom azzal fogadott:

– Anya, de jó volna, ha tudnál angolul! Itt az újságban egy hirdetés, a Chemical Abstracts olyan szerkesztőket keres, akik tudnak oroszul és ismerik a cirill betűket.

Mondom a családomnak:

– Elmegyek én!

Se Ildi, se Béla nem biztatott, mert tényleg nem nagyon tudtam angolul. Elmentem az állásinterjúra. Amikor a nő meglátta, hogy Belgrádban végeztem zeneakadémiát, azt kérdezte:

– Hát maga mit akar itt csinálni?

– Nézze, én sok nyelvet beszélek és kémiát is tanultam, így-úgy tudom is. Kérem, csak egy pár hónapra vegyen fel, hogy a férjemnek segíthessek! Négy bőrönddel érkezünk ide, és nagyon nehéz a helyzetünk.

A nő felvett. Huszonkilenc évet dolgoztam le a vállalatnál. Ez a cég a világon megjelenő, összes kémiával kapcsolatos könyvből, újságból készít kivonatokat, ötvenkét nyelven. Én bibliográfia-szerkesztő voltam, az utolsó években huszonhárom nyelvből fordítottam.

Azt még nem is mondtam, hogy a sírhoz, amit kineveztem anyám sírjának, továbbra is kijártunk. Májusban, amikor még csupaszok a fák, a sírtól látni lehet azt az épületet, ahol én huszonkilenc esztendő ledolgoztam.

– Ez nagyon misztikusnak tűnik.

– Néha még ma is beleborzongok, ha arra gondolok, hogy annak idején, nagy fájdalommal mit kértem anyámtól.

Tudod, Béla a NUCON-nál (Nuclear Consulting Services) dolgozott, rengeteg találmánya volt, egész életében a nukleáris műszerek fejlesztésével foglalkozott. Olvasd el a 2009-es ITT-OTT évkönyvben a róla szóló nekrológot, amelyet Krémer Sándor írt! Istenem, miért vetted el tőlünk ilyen hirtelen!

*

Autó lassít a ház előtt, értem jöttek. Én is feljajdulok, olyan jó lenne még itt maradni egy kicsit! Fájó szívvel elbúcsúzom a kedves, tehetséges, megtört szívű Álmasztól. Továbbindulok, fejemben és szívemben, a magnószalagon egy szeretetre méltó kedves pár életének emlékeivel.

Kóka Rozália

Galga menti vonósbandák

A Hagymányok Háza kiadásában a XXIX. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásárra jelenik meg Unger Balázs: Galga menti vonósbandák című könyve. Az alábbiakban részletet közlünk a szerző előszavából.

A Galga zenekar cimbalmosaként 1996 őszén a turai tánc-együttest kísértem a helyi szüreti felvonuláson. A műsor utáni bálban a turai cigányzenekar Szénási Tibor „Tosko” prímás vezetésével húzta a talpalávalót a Galga mente táncos lábú népének. „Tosko”-ék több általam is ismert Galga menti dallamot muzsikáltak, de valahogy másképpen, mint ahogy azt mi játszottuk. A zenekarban hatalmas összhang uralkodott, és volt mondanivalója a muzsikának. Gyermekkoromban, mikor a vidék dallamait tanultam, nem gondoltam, hogy valaha is hallhatom ezeket eredeti előadóiktól, akiknél hitelesebben nem tolmácsolhatja senki a Galga mente gazdag zenei kultúráját. Ez a pillanat érlelte meg bennem azt a gondolatot, hogy érdemes lenne a Galga-vidék muzsikájával is olyan szinten foglalkozni, mint több erdélyi tájegység zenéjével. Talán ennek a környéknek is megvannak a maga Csipásai, Kodobái, vagy Zerkulái – annak ellenére, hogy a népzene itt nem legarchaikusabb formájában maradt meg. Mindig is furcsán néztem azokra a népzeneészekre, akik tökéletes precizitással muzsikálják az erdélyi táncház zenét, de nincsenek tisztában saját szűkebb páttriájuk hagyományaival. Több éves gyűjtőmunka után viszont rádöbben az ember, hogy itt is vannak Birinyik, Battisok, Toskók, Pika Mórecek, akiknek kalandos élete, muzsikája szintén megér egy misét...

1990-ben az aszódi Petőfi Múzeum Galga menti Műhelyének gondozásában jelent meg Maczkó Mária és Rónai Lajos könyve „Rózsát ültettem a gyalogútra” címmel. Korábban nem állt rendelkezésre olyan átfogó segédlet táncgyűtéseknél, zenekaroknak, énekegyütteseknek, amely tartalmazta volna a Galga mente – kevesebb régi és számos új stílusú, de – nagyon értékes vokális anyagát. A kötet megjelenése előtt a vidék nem tartozott a népszerű tájegységek közé, mert évtizedeken át csupán néhány, legfeljebb néptánc-koreográfiákban használt, kevéssé értékes dallammal azonosították zenei repertoárját. Ez a gyűjtemény segített abban, hogy a Galga menti folklór az öt megillető helyre kerüljön.

Nekem is nagy segítség volt a kiadvány azon gyűjtések során, amelyeket 1996 és 2007 között végeztem Galga menti vonósbandákkal – cigány- és paraszzenészekkel egyaránt. E bandák állandó repertoárján akkoriban már nem minden, a XX. század második harmadában még használatos dallam szerepelt. Azokat a dalokat, amelyeket a falusiak már hosszabb ideje nem kértek a zenészektől, és ezért lassan kikoptak a prímások repertoárjából, éppen e könyv segítségével tudtuk feleleveníteni. Remélem, jelen könyv hasonló segítséget fog nyújtani mindazon autentikus magyar népzenei játszó zenekaroknak és művészeti iskolás tanulóknak, akik Galga menti muzsikát szólaltatnak meg hangszereiken. Az erdélyi autentikus zenekarok repertoárját manapság nagy pontossággal muzsikálja minden táncház zenész. Nem is falura, hanem prímás, brácsás, bőgős egyéniségekre lebontva őrizzük zenei hagyományait. Bár a Galga mentén kevesebb a régi stílusú dallam, azért ezek a zenészek is ugyanolyan figyelmet érdemelnek, mint erdélyi társaik. Mert ki tudná hitelesebben tolmácsolni a Galga menti hangszeres zenét, mint ők maguk, akik azt még valamikor lakodalmakban, mulatságokban muzsikálták. A dolgozatban sajnos sok olyan zenész szerepel, aki ma már nincs az élők sorában, az ő emléküknél szeretném ajánlani ezt a dolgozatot. „Használjon még a csontokon is” – mondták egy-egy jó muzsikálás után a Galga vidék zenészei,

ami annyit jelentett, hogy szinte még halála után is emlékezhet rá az ember, milyen jól mulatott egy-egy nótára.

Nehéz egy tájegység népzenejét egy könyvben összesűrítve bemutatni, de nem is ez volt a célom. Sokkal inkább az, hogy a Galga mentén tanuló művészeti iskolás muzsikuspalánták megismerhessék azt a zenét, melyre nagyszüleik, dédszüleik mulattak, táncoltak, és amelyet mára már nem hallhatnak élőben szinte sehol. A könyv feladata továbbá az is, hogy a növendékek, a népzene kedvelő muzsikások ne csak a kottafejeket lássák a zene mögött, hanem annak szélesebb hátterét is megérthessék a mellékelt képek láttán, történetek olvastán. A viszonylag egyszerű dallam- és kíséretszólam-lejegyzések főként az alapfokú művészeti iskolásoknak szólnak, nem törekedtem bonyolult, szövevényes kottaképek közzétételére – a stílusos muzsikálást amúgy is csak az eredeti felvételek beható tanulmányozásával lehet igazán megtanulni. Ehhez nyújt nagy segítséget a könyv CD melléklete, melyen tizenkét Galga menti banda muzsikája szólal meg az 1950-es évektől napjainkig. Reméljük, hogy a professzionális népzeneészek érdeklődését is felkeltjük e tájegység gazdag instrumentális anyaga iránt, ezzel elindítva egy folyamatot, amelyben sok más, eddig „elhanyagolt” népzenei tájegység is elnyeri méltó helyét az autentikus hangszeres népzene színes palettáján.

Unger Balázs
cimbalmos, népzene tanár

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 Miquieu Montanaro is a musician from an obscure and interesting region of **Southern France** called Occitania. He plays folk, world and all kinds of music on a plethora of flutes and travels the world with his band. His wife is Hungarian. His music is well-known in Hungary and he has collaborated with many Hungarian musicians over the years. This article/interview by K. Tóth László was published first in *Magyar Nemzet Magazin* on 2010 February 20.

Page 5 *And beyond the forest lies Transylvania* – The **2010 Special Issue** of folkMAGazin presents a piece by the well-known Transylvanian Hungarian poet Kányádi Sándor along with work of Hungarian photographers Zátanyi Tibor, Czellár Gabriella and Molnár Zoltán. The forward was written by cartographer Bába Imre.

Page 6 **Sipos Mihály**: Muzsikás Ensemble founding member and violinist, mathematician at the Institute of Psychology of the Hungarian Academy of Sciences. This article talks mainly about Mihály's activities in music, his belief that music and movement should be taught in the schools and Muzsikás' program of traveling to 50 schools a year (since 2005) holding special music classes. Mihály's enthusiasm and devotion to music extends to most everything in his life. He and his family have been residents of a part of Budapest called 'Szentimréváros' for decades. On January 22nd, 2010 Sipos Mihály and painter Szokos Mihály were awarded the Pro Cultura Újbuda award. Article reprinted from *Népszabadság* 2010 January 28. By Csider István Zoltán.

Page 10 Kóka Rozália's **children's column**. In Hungary, names of national heroes Petőfi (the poet) and Kossuth (the statesman) are important year-round. But every year around March 15th, these names and their stories are on everyone's lips as Hungary commemorates the war of 1848-49. Here we have **excerpts from Petőfi's diary and his poem entitled [Lenkey's squadron]** and other related stories.

Page 12 An **international conference on Hungarian folk art and culture** is to be held (within the framework of the National Dance House Festival) on **March 26th** (at the Hungarian Heritage House) and **27th** (at the Sport Arena) in Budapest. A full program of lectures and discussions is offered. Organized by the Teleki László Foundation, Hungarian Folk Arts Council and Ethnographic Institute of the Hungarian Academy of Sciences.

Page 14 **Vikár Béla – the Folklorist – Part 2**. Excerpts from the **photo and document exhibition** held at the Hungarian Heritage House in Budapest from October 2009 until January 2010. Curators: Pávai István and Sebő Ferenc/Sponsors: Hungarian Heritage House and Hungarian Museum of Ethnography. Part Two gives us Vikár's description of trying to get funding from officials during the 1890s for the project of collecting folk music and then how that changed with the invention of the phonograph. Then comes commentary on suspicion of the machine in the villages and other problems of collecting songs in the 1890's, for example: "...We brought shame to the village by having the elderly women sing for us. There was a law there that said women over the age of 60 may sing only in church..."

Page 16 **Cigánd** is a community of some 3000 inhabitants in northeastern Hungary. The long history of the **celebrated children's dance folk group** from this town is well-known in Hungary's folk dance movements. Dancer and choreographer, director of the ExperiDance Ensemble, Román Sándor started out in this group. This children's group is now defunct – a casualty of Hungary's social-economic crisis. Here writings about the group by Nagy István (2006) and Kovács Henrik (2009) are reviewed, recommended and quoted.

Page 20 Announcement: a **new foundation. Hét Szabad Népművészet Alapítvány [Seven Free Folk Arts Foundation]** – an umbrella organization to include a wide range of activities around collection, exhibition, publication and events involving European and Hungarian folk tradition. Curatorium members: Csernyus Lőrinc (architect), Szabó Zoltán (museologist) and Kiss Ferenc (musician, publisher). The foundation is now accepting contributions. See announcement in Hungarian for bank and contact info.

Page 20 New Publication: *Apák és fiúk [Fathers and Sons]* By Henics Tamás, 2010. Published by: Mecseri Ladikos Foundation, Mecser, Hungary. A decade's worth of photographs of **Hungarian folk musicians and dancers** passing their art on to their sons.

Page 25 List of **summer 2010 folk dance, music, and crafts camps** to be held in Hungary and surrounding countries.

Page 30 Report on the **traditional dance collection project going on in Baranya County** (Southern Hungary). The main traditional dance types found here are the 'ugrós' and 'csárdás'. The author acquaints

us with history of previous dance and ethnographic research and collection work done in the region and then describes recent student diploma work written on dance of the region, and work presently in progress. There is discussion of performance styles of different traditional dancers filmed. Includes bibliography. By Balogh János.

Page 38 Kóka Rozália's series on women's life stories: **part two** of singer **Álmászt Bedroszian Kovách's life story**. Álmászt's father was from Armenia, her mother was Hungarian. Álmászt was born in Szabadka [Subotica], former Yugoslavia in 1937. She married scientist Kovách Béla in 1957...

Page 41 New Publication: **Unger Balázs: Galgamenti vonósbandák [String Bands of Hungary's Galga Region]** March, 2010. **Hagyományok Háza**, Budapest. Material collected by cymbalom player and folk music teacher Unger Balázs between 1996 and 2007 from Gypsy and non-Gypsy traditional musicians in the region. Accompanying the book is a CD of music played by traditional musicians from the region recorded between 1950 and the present.

Sue Foy

(For complete list of articles summarized in English go to www.folkmagazin.hu – keep clicking on 'English' and sooner or later you'll find it.)

folkMAGazin

2010/2, XVII. évfolyam, 2. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal

Kiadja a Táncház Alapítvány

Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László

Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.

Lévelelő: 1255 Budapest, Pf. 153

Tel./fax: (36.1) 214-3521

folkmagazin@mail.datanet.hu

www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda

Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla-szám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók,

1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUHB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

Hátlap: Kasza László, a Gödöllő Táncegyüttes tagja a Néptáncantológián – fotó: Gorác József, 2010

Új élő népzene 16.

Szerkesztette: Havasréti Pál

1. Zsikó Zoltán (ének) és a Bátmonostori Tamburazenekar:
Lóra, csikós, lóra (Dunántúl)
2. Fekete Borbála (ének): Napra csillag jár az égen (Karád)
3. Pirkadat Énekegyüttes: Az ürögi halastóba (Felsőöreg)
4. Krajcsó Bence (citera): Szaszko József emlékére (Tura)
5. Tímár Sára és barátai: Fekete városban... (Felső-Tisza-vidék)
6. Csobogó Énekegyüttes:
Nyitrai párosítók (Ág Tibor nyitrai gyűjtéséből)
7. Rozsdamaró zenekar: Mikor mentem hazafelé... (Kalotaszeg)
8. Ferincz Adrienn (ének): Tele van a temető árka vízzel (Buza)
9. Bíró Gergely (ének): Disznótoros kántáló (Bereck, Székelyföld)
10. Folt zenekar:
Verbunk, sebesforduló, cigánycsárdás (Vajdaszentivány)
11. Kubinyi Júlia (ének):
Tudod, rózsám, mit fogadtál (Magyarországtól)
12. Földesi András (furulya): Mulató nóta (Hidegség, Gyimes)
13. Szűcs Bálint (koboz): Taraneasca és Batuta (Bukovina)
14. Pesti Csángók Baráti Társaság:
Felcsíki székely verbunk és féloláhos
15. Fekete Boglárka (ének): A kert fenekibe... (Moldva)
16. Kálmán Bence (hegedű), Csenki Zalán (koboz):
Stica (Külsőrekecsin)
17. Csizmadia Anna (ének): Kupuszinai népdalok (Nyugat-Bácska)
18. ifj. Szerényi Béla (tekerő):
Szépen ragyog az esthajnalcsillag (Halk és friss – Szentés)
19. Sutyombba zenekar: Polcă și pe picior (Bihar)

– www.tanchaz.hu –

TÁNCCHÁZ - NÉPZENE 2010

Szerkesztette: Árendás Péter

1. Fondor zenekar – Nagysajói táncmuzsika
2. Kovács Judit és Kovács Nóri – Magyarorszáti népdalok
3. ifj. Szerényi Béla – Szentesi csárdások
4. Sutyombba zenekar – Kétegyházi román táncok
5. Lehőcz Alexandra – Pál István nótái
6. Kubinyi Júlia – Nógrád megyei dudánóták
7. Egervári Mátyás – Jankovics Imre dudánótái
8. Paár Júlia, Soós Réka és Tímár Sára – Szlavóniai karikázó dalok
9. Rojtos zenekar – Mezőszopori román dallamok
10. Bagi Bálint – A juboké (Klézse)
11. Ökrös Csaba és Tímár Sára
Gyimesi keserves és lassú magyaros
12. Szűcs Krisztina – Két visai keserves
13. Magos zenekar és Enyedi Ágnes – Palatkai lassú és szökös
14. Hajdú Kinga és Hetényi Milán
Ha megunom aranyos életemet... (Somogy)
15. Dömény Krisztián és Zsikó Zoltán – Tolna megyei népdalok
16. Békés Banda – Nadábi román táncmuzsika (Arad megye)
17. Dóra Áron – Balkár furulyazene (Kaukázus)
18. Fekete Boglárka – Nyíradonyi altató
19. Bencze Mátyás és a Zagyva Banda – Szatmári dallamok

– www.hagyományokhaza.hu –

